

นโยบายรัฐบาลในการกำหนดราคาข้าวเพื่อช่วยเหลือเกษตรกรชาวนาไทย

พันตำรวจโท บรรณิน ตั้งภากรณ์

นักศึกษาวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร

หลักสูตรการป้องกันราชอาณาจักรภาครัฐ เอกชน และการเมือง รุ่นที่ ๗

ประจำปีการศึกษา พุทธศักราช ๒๕๕๖-๒๕๕๗

บทคัดย่อ

เรื่อง นโยบายรัฐบาลในการกำหนดราคาข้าวเพื่อช่วยเหลือเกษตรกรชาวนาไทย
ลักษณะวิชา การเศรษฐกิจ
ผู้วิจัย พันตำรวจโท บรรยนิ ตังภากรณ์ หลักสูตร วปม. รุ่นที่ 7

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษา นโยบายรัฐบาลในการกำหนดราคาข้าวเพื่อช่วยเหลือเกษตรกรชาวนาไทย มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและวิเคราะห์นโยบายรัฐบาลในการกำหนดราคาข้าวเพื่อช่วยเหลือเกษตรกรชาวนาไทย ศึกษาเปรียบเทียบการให้ความช่วยเหลือเกษตรกรชาวนาไทยระหว่างนโยบายรับจำนำข้าวเปลือกและนโยบายประกันราคาข้าวเปลือก และเสนอแนะแนวทางในการปรับปรุงกระบวนการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องของนโยบายในการกำหนดราคาข้าวเพื่อช่วยเหลือเกษตรกรชาวนาไทย ผลการศึกษา มีดังนี้

1. การวิเคราะห์นโยบายรัฐบาลในการกำหนดราคาข้าวเพื่อช่วยเหลือเกษตรกรชาวนาไทย พบว่า การที่รัฐบาลกำหนดราคาข้าวเพื่อช่วยเหลือเกษตรกรชาวนาไทย สูงกว่ากลไกตลาด จึงเกิดปัญหาเมื่อความต้องการของต่างประเทศลดลง ราคาข้าวก็ต่ำลง การกำหนดราคาก็ยังอยู่กับต่างประเทศเหมือนเดิม ต่างประเทศต้องการมากก็ราคาสูง ต้องการน้อยราคาต่ำ และยังมีประเทศเวียดนามที่เป็นคู่แข่งด้วย

2. การเปรียบเทียบการให้ความช่วยเหลือเกษตรกรชาวนาไทยระหว่างนโยบายรับจำนำข้าวเปลือกและนโยบายประกันราคาข้าวเปลือก พบว่า โครงการรับจำนำข้าวเปลือกเกษตรกรจะขายข้าวเปลือกได้ราคาสูงและได้รับเงินสดเมื่อขายข้าว ส่วนโครงการประกันราคาข้าวเปลือก เกษตรกรจะได้รับประโยชน์จากโครงการจำนวนมาก และได้รับเงินสดทันทีเมื่อขายข้าว เงินชดเชยส่วนต่างของราคาที่ประกันจะได้รับภายหลัง สำหรับราคาข้าวจะเป็นไปตามกลไกตลาด ที่ผู้ส่งออกกำหนดจากความต้องการของต่างประเทศ

3. การเสนอแนะแนวทางในการปรับปรุงกระบวนการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องของนโยบายในการกำหนดราคาข้าวเพื่อช่วยเหลือเกษตรกรชาวนาไทย เช่น การสนับสนุนให้เกษตรกรปรับเปลี่ยนแนวคิดและระบบการผลิตสู่การพึ่งตนเอง การสร้างการค้าที่เป็นธรรมและตลาดทางเลือกโดยเกษตรกร การสร้างและขยายรูปธรรมเกษตรกรมอย่างยั่งยืน การสนับสนุนและเสริมสร้างความเข้มแข็งให้ขบวนการชาวนา การผลักดันให้เกิดกฎหมายและนโยบายด้านเกษตรกรมยั่งยืนร่วมกับหน่วยงานทุกภาคส่วน

คำนำ

รัฐบาลในอดีตจนถึงปัจจุบันได้ให้ความสำคัญกับเกษตรกรชาวนาไทยมาโดยตลอด เนื่องจากเมื่อใดเกษตรกรชาวนาไทยสามารถดำรงตนอยู่ได้ด้วยเป็นอย่างดี โดยสามารถขายข้าวได้ราคาดี มีผลกำไรจากการลงทุนปลูกข้าว ก็จะทำให้สามารถมีเงินที่ได้มาจับจ่ายใช้สอย ทำให้เกิดเงินหมุนเวียนในระบบและเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศดีขึ้นและหากเมื่อใดชาวนาไทยไม่สามารถขายข้าวได้ราคาดีหรือขาดทุนจากการปลูกข้าว ก็จะทำให้ชาวนาไม่มีเงินมาจับจ่ายใช้สอย ส่งผลให้เศรษฐกิจของประเทศโดยรวมซบเซาลงได้

ฉะนั้นรัฐบาลในอดีตจนถึงปัจจุบันจึงต้องให้ความสำคัญกับเกษตรกรชาวนาไทย โดยมีมาตรการช่วยเหลือต่าง ๆ กับชาวนา โดยเมื่อใดตลาดส่งออกต่างประเทศขายได้ราคาสูงกว่าต้นทุนของชาวนาก็จะเข้ามาช่วยให้ชาวนาขายข้าวไม่ให้ขาดทุน รัฐบาลจึงต้องมีนโยบายออกมาช่วยเหลือเกษตรกรชาวนาไทยมาโดยตลอดและนโยบายที่นำมาใช้กับการช่วยเหลือเกษตรกรชาวนาไทย ซึ่งเป็นนโยบายที่มักจะนำมาใช้ในการแก้ปัญหาให้กับเกษตรกรชาวนาไทยจึงเป็นที่มาของการศึกษาวิจัยในเรื่องนี้

พันตำรวจโท

(บรรยิบ ตั้งภรณ์)

นักศึกษาวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร

หลักสูตร วปม. รุ่นที่ 7

ผู้วิจัย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	ก
คำนำ	ข
กิตติกรรมประกาศ	ค
สารบัญ	ง
สารบัญแผนภาพ	ฉ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	2
ขอบเขตของการวิจัย	2
วิธีดำเนินการวิจัย	3
ประโยชน์ที่จะได้รับจากการวิจัย	3
บทที่ 2 แนวคิดการกำหนดนโยบายเพื่อช่วยเหลือเกษตรกรชาวนาไทย	4
แนวคิดเกี่ยวกับนโยบายสาธารณะ	4
แนวคิดเกี่ยวกับโครงการ	13
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	24
สรุป	25
บทที่ 3 นโยบายของรัฐบาลเพื่อช่วยเหลือเกษตรกรชาวนาไทย	26
นโยบายรับจำนำข้าวเปลือก	26
นโยบายประกันราคาข้าวเปลือก	32
เปรียบเทียบนโยบายรับจำนำข้าวเปลือกและนโยบายประกันราคาข้าวเปลือก	37
สรุป	47
บทที่ 4 นโยบายรัฐบาลในการกำหนดราคาข้าวเพื่อช่วยเหลือเกษตรกรชาวนาไทย	48
การวิเคราะห์นโยบายรัฐบาลในการกำหนดราคาข้าวเพื่อช่วยเหลือเกษตรกรชาวนาไทย	48
การเปรียบเทียบการให้ความช่วยเหลือเกษตรกรชาวนาไทยระหว่างนโยบายรับจำนำข้าวเปลือกและนโยบายประกันราคาข้าวเปลือก	51

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
การเสนอแนะแนวทางในการปรับปรุงกระบวนการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องของ นโยบายในการกำหนดราคาข้าวเพื่อช่วยเหลือเกษตรกรชาวนาไทย	56
สรุป	57
บทที่ 5 สรุป และข้อเสนอแนะ	58
สรุป	58
ข้อเสนอแนะ	61
บรรณานุกรม	63
ประวัติย่อผู้วิจัย	65

สารบัญแผนภาพ

	หน้า
แผนภาพที่	
2-1 แสดงความสัมพันธ์ของขั้นตอนการปฏิบัติงาน	18

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

เนื่องจากข้าวเป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญของคนไทยและประเทศไทยมายาวนานตั้งแต่ในอดีตจนถึงปัจจุบัน โดยในปี 2557 คนไทยประกอบอาชีพเป็นเกษตรกรชาวนาประมาณ 4.8 ล้านครัวเรือน หรือประมาณ 17.6 ล้านคน จากประชากรทั้งหมดในปัจจุบันซึ่งมีอยู่ประมาณ 64 ล้านคน หรือเท่ากับประมาณร้อยละ 27 จากประชากรทั้งหมดและจากการที่มีประชากร ที่เป็นเกษตรกรชาวนาจำนวนมากเข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องย่อมมีความสำคัญและส่งผลโดยตรงต่อชีวิตความเป็นอยู่และเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศไทย

ดังนั้นรัฐบาลในอดีตจนถึงปัจจุบันจึงให้ความสำคัญกับเกษตรกรชาวนาไทยมาโดยตลอดเนื่องจากเมื่อใดเกษตรกรชาวนาไทยสามารถดำรงตนอยู่ได้ด้วยดี โดยสามารถขายข้าวได้ราคาดี มีผลกำไรจากการลงทุนปลูกข้าว ก็จะทำให้สามารถมีเงินที่ได้จากผลกำไรดังกล่าว มาจับจ่ายใช้สอย ทำให้เกิดเงินหมุนเวียนในระบบและเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศดีขึ้นและหากเมื่อใดชาวนาไทยไม่สามารถขายข้าวได้ราคาดีหรือขาดทุนจากการปลูกข้าว ก็จะทำให้ชาวนาไม่มีเงินมาจับจ่ายใช้สอย ส่งผลให้เศรษฐกิจของประเทศโดยรวมซบเซาลงได้

การที่ชาวนาจะขายข้าวได้ราคาดีหรือไม่ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบที่สำคัญ คือ โรงสีข้าวและผู้ส่งออกข้าว ซึ่งโดยปกติเมื่อชาวนาปลูกข้าวได้ผลผลิตแล้ว ก็จะนำข้าวที่ปลูกได้ที่เรียกว่า “ข้าวเปลือก” นั้นมาขายที่โรงสีข้าวหรือตลาดกลางที่รับซื้อข้าวเปลือก (จะมีตัวแทนของโรงสีข้าว มารอรับซื้อ) โดยโรงสีข้าวหรือตลาดกลางรับซื้อข้าวก็จะตั้งราคาซื้อ ตามราคาของผู้ส่งออกข้าวตั้งราคาซื้อไว้ตามราคาที่เมื่อสี่แปรสภาพเป็นข้าวสารซึ่งการที่ผู้ส่งออกจะตั้งราคาซื้อได้เท่าไรนั้น ส่วนใหญ่ก็จะตั้งตามราคาซื้อขายข้าวชนิดต่าง ๆ ตามราคาตลาดโลกที่ซื้อขายกันในเวลานั้น ปัจจุบันนั้น และนั่นคือตัวที่กำหนดว่าชาวนาจะขายข้าวได้กำไรหรือขาดทุนเพราะถ้าโรงสีข้าวรับซื้อต่ำกว่าราคาต้นทุนการผลิต ชาวนาก็จะขาดทุน แต่ถ้าโรงสีข้าวรับซื้อข้าวเปลือกที่ราคาสูงกว่าต้นทุนการผลิต ชาวนาก็จะมีกำไรซึ่งที่ผ่านมาในอดีตจนถึงปัจจุบัน โอกาสที่ชาวนาไทยจะสามารถ

ขายข้าวเปลือกได้กำไรนั้นค่อนข้างน้อยมาก จึงประสบปัญหาการขาดทุนมีหนี้สินสะสมและเพิ่มขึ้นมาโดยตลอด

ฉะนั้นรัฐบาลในอดีตจนถึงปัจจุบันจึงต้องให้ความสำคัญกับเกษตรกรชาวนาไทย โดยมีมาตรการช่วยเหลือต่าง ๆ กับชาวนา โดยเมื่อใดตลาดส่งออกต่างประเทศขายได้ราคาสูงกว่าต้นทุนของชาวนาก็จะช่วยให้ชาวนาขายข้าวไม่ให้ขาดทุน รัฐบาลจึงต้องมีนโยบายออกมาช่วยเหลือเกษตรกรชาวนาไทยมาโดยตลอดและนโยบายที่นำมาใช้กับการช่วยเหลือเกษตรกรชาวนาไทย ซึ่งเป็นนโยบายที่มักจะนำมาใช้ในการแก้ปัญหาให้กับเกษตรกรชาวนาไทยจึงเป็นที่มาของการศึกษาวิจัยในเรื่องนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาและวิเคราะห์นโยบายรัฐบาลในการกำหนดราคาข้าวเพื่อช่วยเหลือเกษตรกรชาวนาไทย
2. ศึกษาเปรียบเทียบการให้ความช่วยเหลือเกษตรกรชาวนาไทยระหว่างนโยบายรับจํานาข้าวเปลือกและนโยบายประกันราคาข้าวเปลือก
3. เสนอแนะแนวทางในการปรับปรุงกระบวนการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องของนโยบายในการกำหนดราคาข้าวเพื่อช่วยเหลือเกษตรกรชาวนาไทย

ขอบเขตของการวิจัย

1. วิจัยเฉพาะกระบวนการและรูปแบบในการกำหนดนโยบายรัฐบาลในการช่วยเหลือเกษตรกรชาวนาไทย
2. วิจัยเฉพาะนโยบายรับจํานาข้าวเปลือกและนโยบายประกันราคาข้าวเปลือก
3. วิจัยเฉพาะนโยบายประกันรายได้ (เดิมใช้คำว่านโยบายประกันราคาข้าวเปลือก ต่อมาเปลี่ยนเป็นนโยบายประกันรายได้) ของพรรคประชาธิปัตย์ที่บริหารประเทศปี พ.ศ. 2552 และนโยบายรับจํานาข้าวเปลือก ของพรรคเพื่อไทยที่บริหารประเทศปี พ.ศ. 2556

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยศึกษาวิเคราะห์กระบวนการรูปแบบและลักษณะของนโยบายรัฐบาลในการช่วยเหลือเกษตรกรชาวนาไทยโดยเปรียบเทียบนโยบายที่รัฐบาลนำมาใช้ระหว่างนโยบายรับจำนำข้าวและนโยบายประกันรายได้โดยมุ่งเน้น เป็นการวิเคราะห์ทั้ง 2 นโยบายเกี่ยวกับ ด้านจุดเด่นของโครงการ ด้านจุดอ่อนของโครงการ ด้านประโยชน์ของโครงการ ด้านการปฏิบัติตามโครงการ ด้านผู้ได้รับประโยชน์จากโครงการ ด้านนโยบายและวัตถุประสงค์ของโครงการ ด้านลักษณะและเงื่อนไขของโครงการ ด้านขั้นตอนการดำเนินการของโครงการ ด้านความเป็นธรรมแก่เกษตรกร ด้านความสามารถของโครงการในการแก้ไขปัญหาราคาข้าวของเกษตรกร ด้านผลตอบแทนของโครงการ ด้านข้อแตกต่างด้านความต้องการจากประโยชน์ที่ได้รับจากโครงการ โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์จากตัวแทนจากเกษตรกรชาวนาไทย เพื่อให้ได้แนวทางในการกำหนดนโยบายในการช่วยเหลือเกษตรกรชาวนาไทยได้อย่างถูกต้องเหมาะสม มีประสิทธิภาพ สามารถป้องกันการรั่วไหล เกิดการทุจริตในขั้นตอนต่าง ๆ เพื่อให้เกษตรกรชาวนาไทย ได้รับประโยชน์สูงสุด

ประโยชน์ที่จะได้รับการวิจัย

1. ได้แนวทางในการปรับปรุงกระบวนการและรูปแบบในการให้ความช่วยเหลือเกษตรกรชาวนาไทยซึ่งจะช่วยให้ขั้นตอนต่าง ๆ สามารถบรรลุตามเป้าหมายที่ตั้งไว้
2. ได้แนวคิดในการปรับปรุงนโยบายในการให้ความช่วยเหลือที่เหมาะสมและสามารถป้องกันการทุจริตที่เกิดขึ้นในขั้นตอนต่าง ๆ ซึ่งจะทำให้เกษตรกรชาวนาไทยได้รับประโยชน์สูงสุดจากนโยบายในการให้ความช่วยเหลือ

บทที่ 2

แนวคิดการกำหนดนโยบายเพื่อช่วยเหลือเกษตรกรชาวนาไทย

ในการศึกษาแนวคิดการกำหนดนโยบายเพื่อช่วยเหลือเกษตรกรชาวนาไทย ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องตามหัวข้อต่อไปนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับนโยบายสาธารณะ
2. แนวคิดเกี่ยวกับโครงการ
3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดเกี่ยวกับนโยบายสาธารณะ

1. ความหมายของนโยบายสาธารณะ

แนวคิดเบื้องต้นเกี่ยวกับนโยบายสาธารณะคือ เป็นการดำเนินกิจกรรมของภาครัฐบาล การตัดสินใจดำเนินการของรัฐบาล การจัดสรรทรัพยากรทั้งหมดในเกิดประโยชน์ต่อประชาชน นโยบายสาธารณะต้องมองถึงขั้นตอนการนำนโยบายไปปฏิบัติ ว่าเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดหรือไม่ ถ้าไม่มีนโยบาย ก็ไม่มีการบริหาร และถ้าบริหารไม่คืนนโยบายนั้นก็ว่างเปล่าไม่มี ความหมาย

ปิยะนุช เงินคล้าย (2548 : 15) กล่าวว่า นโยบายสาธารณะ คือ สิ่งที่รัฐบาลเลือกจะทำหรือไม่กระทำ ในส่วนที่รัฐบาลเลือกที่จะกระทำจะครอบคลุมกิจกรรมต่างๆ ทั้งหมดของรัฐบาล ทั้งกิจกรรมที่เป็นกิจวัตร และกิจกรรมที่เกิดขึ้นในบางโอกาส โดยสิ่งที่รัฐเลือกที่จะกระทำหรือไม่กระทำ อาจส่งผลกระทบต่อทั้งทางบวกและทางลบ

สมบัติ ชำรงธัญวงศ์ (2549 : 36) กล่าวว่า นโยบายสาธารณะ คือ ชุดของข้อเสนอของการกระทำซึ่งมีองค์ประกอบหลายประการ ได้แก่ ผู้กระทำหรือชุดของผู้กระทำที่จะต้องรับผิดชอบในการแก้ไขปัญหาที่เกี่ยวข้องของสังคม โดยมีจุดมุ่งหมายชัดเจนว่าสิ่งใดที่จะต้องกระทำให้สำเร็จ มิใช่สิ่งที่รัฐบาลเพียงแต่ตั้งใจจะกระทำหรือเสนอให้กระทำเท่านั้น

กรี รัชชช (2549 : 42) กล่าวว่า องค์ประกอบของความหมายนโยบายสาธารณะ มีดังนี้

1. เป็นกิจกรรมที่รัฐบาลเลือกที่จะกระทำหรือไม่กระทำ
2. เป็นการใช้อำนาจของรัฐในการจัดสรรกิจกรรมเพื่อตอบสนองค่านิยมของสังคม
3. ผู้มีอำนาจในการกำหนดนโยบายสาธารณะ ได้แก่ ผู้นำทางการเมือง ฝ่ายบริหาร ฝ่ายนิติบัญญัติ ฝ่ายตุลาการ พรรคการเมือง สถาบันราชการ ข้าราชการและประมุขของประเทศ
4. กิจกรรมที่รัฐบาลเลือกที่จะกระทำต้องเป็นชุดของการกระทำที่มีแบบแผน ระบบและกระบวนการอย่างชัดเจน เป็นการกระทำที่มีการสานต่ออย่างสม่ำเสมอ และต่อเนื่อง
5. กิจกรรมที่รัฐบาลเลือกที่จะกระทำต้องมีเป้าหมาย วัตถุประสงค์หรือจุดมุ่งหมายเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนจำนวนมาก
6. เป็นกิจกรรมที่ต้องกระทำให้ปรากฏเป็นจริง มิใช่เป็นเพียงการแสดงเจตนารมณ์หรือความตั้งใจที่จะกระทำด้วยคำพูดเท่านั้น
7. กิจกรรมที่เลือกกระทำต้องมีผลลัพธ์ในการแก้ไขปัญหาที่สำคัญของสังคม ทั้งปัญหาความขัดแย้งหรือความร่วมมือของประชาชน
8. เป็นการตัดสินใจที่จะกระทำเพื่อผลประโยชน์ของประชาชนจำนวนมาก มิใช่การตัดสินใจเพื่อประโยชน์เฉพาะบุคคล และเป็นชุดของการตัดสินใจที่เป็นระบบมิใช่การตัดสินใจแบบเอกเทศ
9. เป็นการเลือกทางเลือกที่จะกระทำ โดยพิจารณาจากผลการวิเคราะห์ทางเลือกที่เหมาะสมที่สุด ทั้งทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม
10. เป็นกิจกรรมที่ครอบคลุมทั้งกิจกรรมภายในประเทศและระหว่างประเทศ
11. กิจกรรมที่รัฐบาลเลือกที่จะกระทำหรือไม่กระทำ อาจก่อให้เกิดผลทั้งทางบวก และทางลบต่อสังคม
12. เป็นกิจกรรมที่ชอบด้วยกฎหมาย

ทินพันท์ นาตะตะ (2549 : 61) กล่าวว่า องค์ประกอบในการวิเคราะห์ นโยบายสาธารณะ (The elements of policy analysis) ประกอบด้วย

1. วัตถุประสงค์ (The Objectives) ต้องค้นหาวัตถุประสงค์ที่แท้จริงของ นโยบาย
2. ทางเลือก (The Alternatives) เป็นเงื่อนไขหรือวิธีการที่เป็นไปได้ซึ่งผู้ตัดสินใจคาดหวังว่าจะนำไปสู่ความสำเร็จ
3. ผลกระทบ (The Impacts) ผลที่เกิดขึ้นอันเนื่องมาจากทางเลือกเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามที่ต้องการ

4. เกณฑ์การวัด (The Criteria) คือกฎเกณฑ์หรือมาตรฐานที่ใช้จัดลำดับความสำคัญของทางเลือกตาม ที่ประสงค์จะใช้เกณฑ์การวัดที่ใช้หลักการเดียวกันในการประเมินทางเลือก ซึ่งจะ สามารถเปรียบเทียบกันได้

5. ตัวแบบ (The Model) หัวใจของการวิเคราะห์การตัดสินใจคือกระบวนการหรือการ สร้างสรรค์ที่สามารถทำนายผลที่จะเกิดจากทางเลือกแต่ละทางเลือกได้ ดังนั้น ถ้าแนวทางเลือกใด ได้รับการพิจารณาเพื่อนำไปปฏิบัติ นักวิเคราะห์จะต้องประเมินผลกระทบที่จะเกิดขึ้นว่าจะบรรลุ วัตถุประสงค์หรือไม่ ซึ่งตัวแบบจะช่วยให้การดำเนินการดังกล่าวสมบูรณ์ขึ้น ตัวแบบจะช่วยให้ผู้ ตัดสินใจมองเห็นภาพรวมทั้งหมดของทางเลือกและสามารถเปรียบเทียบเพื่อตัดสินใจเลือก ทางเลือกที่ต้องการได้

วิภา ทอรัตน (2550 : 16) กล่าวว่า ปัจจัยและองค์ประกอบของนโยบาย มีดังนี้

1. ปัจจัยที่เป็นองค์ประกอบพื้นฐาน (Fundamental Factors) ประกอบด้วย ปัจจัยที่เกี่ยวข้อง กับผลประโยชน์ เป็นปัจจัยอันดับหนึ่งเสมอสำหรับผลประโยชน์จะเน้นผลประโยชน์ของ ประชาชนเป็นสำคัญสำหรับนโยบายสาธารณะ ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับผู้กำหนดนโยบาย มองว่าใคร คือผู้กำหนดนโยบายมีความรู้ความสามารถและเหตุผลในเรื่องนั้นมากน้อยแค่ไหน จะมองว่ากลุ่ม ของผู้นำจะมีอิทธิพลมากในการกำหนดนโยบาย ปัจจัยที่เกี่ยวกับข้อมูลเอกสารต่างๆ ถือว่าเป็นข้อมูล สำคัญ สถิติข้อมูลต่างๆที่ใช้ประกอบการตัดสินใจในกำหนดนโยบายสาธารณะจะมาจากข้อมูล เอกสาร(ทั้งปฐมภูมิและทุติยภูมิ)

2. ปัจจัยที่เป็นสภาพแวดล้อม (Environment Factors) สภาพแวดล้อม จะมีอิทธิพล มี ปฏิสัมพันธ์ต่อการทำงานและองค์การและการทำงานและองค์การ ก็จะมีอิทธิพลต่อสภาพแวดล้อม ด้วย ต่างก็จะมีปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน ประกอบด้วย ปัจจัยทางการเมืองและวัฒนธรรมทาง การเมือง การเมืองจะเป็นแหล่งสนับสนุนและได้รับผลกระทบจากนโยบาย มีอิทธิพลต่อการ ตัดสินใจในการกำหนดนโยบาย ถ้ามองในแง่ของวัฒนธรรมทางการเมืองแล้วจะขึ้นอยู่กับค่านิยม ของคนในสังคมที่มีต่อการเมืองอย่างไร เช่นการชูประเด็นหาเสียงของพรรคการเมืองเพื่อให้ได้รับ ชัยชนะในการเลือกตั้ง เป็นตัวสะท้อนในการกำหนดนโยบาย ปัจจัยทางเศรษฐกิจ ภาวะเศรษฐกิจ เป็นตัวกำหนดความต้องการของประชาชน การดำเนินนโยบายของรัฐบาลก็ต้องเพื่อแก้ไขปัญหา เศรษฐกิจให้กับประชาชน ปัจจัยทางสังคม ปัจจัยทางสังคมจะมีมาก เช่น ค่านิยม วัฒนธรรม ครอบครัวยุค จำนวนประชากร เช่นถ้ามีประชากรในวัยเด็กมาก นโยบายสาธารณะก็จะออกไปทางการ จัดการศึกษา หรือคนชรามากก็จะมียุทธศาสตร์คนชราเป็นต้น ปัจจัยทางภูมิศาสตร์และ ประวัติศาสตร์ เป็นตัวสะท้อนในการแก้ไขปัญหาในอดีต เป็นข้อมูลในการกำหนดนโยบาย ปัจจัย ทางด้านเทคโนโลยี มีความสำคัญในการกำหนดนโยบาย

สรุปได้ว่า นโยบายสาธารณะ เป็นกิจกรรมที่กระทำโดยรัฐบาลรวมทั้งข้อกำหนดและระเบียบในการควบคุมและกำกับการดำเนินกิจกรรมของปัจเจกบุคคลและนิติบุคคลทั้งมวล ตลอดจนระเบียบในการควบคุมและกำกับการดำเนินกิจกรรมของปัจเจกบุคคลและนิติบุคคลทั้งมวล ตลอดจนการดำเนินงานของหน่วยงานของรัฐ นโยบายสาธารณะยังหมายรวมถึงการเฉลิมฉลองของรัฐพิธีต่างๆ นอกจากนี้นโยบายสาธารณะจะครอบคลุมกิจกรรมภายในประเทศทั้งหมดแล้ว ยังครอบคลุมกิจกรรมต่างประเทศทั้งหมดอีกด้วย

2. ประเภทของนโยบายสาธารณะ

ถวัลย์ วรเทพพิพัฒน์ (2546 : 53) ได้แบ่งประเภทของนโยบายสาธารณะไว้ดังนี้

แบ่งตามประเภทตามขอบข่ายผลกระทบของนโยบาย เป็นการจำแนกประเภทของนโยบาย โดยรวมนโยบายที่ส่งผลกระทบอย่างเดียวกันไว้เป็นประเภทเดียวกัน เช่น รวมเอานโยบายใดๆ ที่ส่งผลกระทบทำให้ประชาชนปราศจากโรคภัยไข้เจ็บ มีสุขภาพพลานามัยสมบูรณ์ และมีชีวิตยืนยาวนานเข้าไว้เป็นนโยบายสาธารณสุข เป็นต้น

1. นโยบายทางการศึกษา
2. นโยบายทางหลวง
3. นโยบายสวัสดิภาพสาธารณะ
4. นโยบายสาธารณสุข
5. นโยบายทรัพยากรธรรมชาติ
6. นโยบายความปลอดภัยสาธารณะ

แบ่งตามเนื้อหา และวัตถุประสงค์ของนโยบาย มีดังนี้

1. นโยบายที่ออกมาเพื่อควบคุม (Regulative Policy) เช่นนโยบายควบคุมเกี่ยวกับการใช้สารพิษ/ยาเสพติด การควบคุมคนเข้าเมือง การควบคุมควันดำ

2. นโยบายที่มุ่งเน้นให้กำกับตัวเอง (Self-Regulative Policy) โดยส่วนใหญ่จะเกี่ยวกับวิชาชีพเฉพาะ เพื่อส่งเสริมให้แต่ละกลุ่มมีบทบาทในการควบคุมดูแลตนเอง เช่น พรบ.ธนาคารพาณิชย์ พรบ.วิชาชีพเภสัชกรรม พรบ.วิศวกรรม พรบ.หอการค้า

3. นโยบายที่มีลักษณะเป็นการจัดสรรทรัพยากร (Distributive Policy) เช่น นโยบายรับจำนำข้าวเปลือก การปฏิรูปที่ดิน การจ้างงานในชนบท นโยบายแก้ปัญหาอสังหาริมทรัพย์

4. นโยบายที่มีการนำทรัพยากรมาจัดสรรกันใหม่ (Redistributive Policy) เช่น ภาษีมรดก, รัฐเวนคืนที่ดินแล้วนำมาจัดสรรใหม่, ประเทศคอมมิวนิสต์ เมื่อปกครองก็ยึดทรัพย์สินสมบัติเข้าหลวงแล้วนำมาจัดสรรใหม่

แบ่งตามประเภทตามลักษณะกิจกรรมหรือภารกิจของรัฐบาล มีดังนี้

1. นโยบายการป้องกันประเทศ
2. นโยบายต่างประเทศ
3. นโยบายการศึกษา
4. นโยบายสวัสดิการ
5. นโยบายการรักษาความสงบภายใน
6. นโยบายทางหลวง
7. นโยบายภาษีอากร
8. นโยบายเกษตรสงเคราะห์
9. นโยบายการประกันสังคม
10. นโยบายสาธารณสุข
11. นโยบายพัฒนาชุมชนตัวเมือง
12. นโยบายทางเศรษฐกิจ

ศัพท์เกี่ยวกับการศึกษาวิชานโยบายสาธารณะ

policy demands หมายถึง ความต้องการและการเรียกร้องเชิงนโยบาย

policy decisions หมายถึง ผู้ตัดสินใจเชิงนโยบายทำการตัดสินใจเลือกทางเลือกต่างๆ โดยเลือกอันที่คิดว่าดีที่สุด สามารถแก้ไขปัญหาได้ดีที่สุด

routine decisions หมายถึง การตัดสินใจในงานประจำ

policy statements หมายถึง คำแถลงนโยบาย หรือคำบอกกล่าว

policy outputs หมายถึง ผลของนโยบาย

policy outcomes หมายถึง ผลที่เกิดจากผลของนโยบาย

public policy makers or official policy makers หมายถึง ผู้กำหนดนโยบายสาธารณะ คือ ผู้ที่มีหน้าที่ตัดสินใจ / วินิจฉัยทางเลือกนโยบายสาธารณะต่างๆ

policy analysts หมายถึง ผู้วิเคราะห์นโยบาย

policy analysis หมายถึง การวิเคราะห์นโยบาย วิเคราะห์ถึงผลดีผลเสีย

policy advocate หมายถึง คนที่สนับสนุนนโยบายด้านใดด้านหนึ่ง

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกกำหนดนโยบาย มีดังนี้

1. ค่านิยม (Values) การกำหนดนโยบายสาธารณะต้องสอดคล้องกับค่านิยมของผู้ที่เกี่ยวข้องกับนโยบายเพื่อนำนโยบายไปปฏิบัติได้โดยไม่ถูกต่อต้าน

2. ความสัมพันธ์กับพรรคการเมือง (Political party affiliation) จะดูที่จุดยืนของพรรคการเมืองก็จะสามารถวิเคราะห์ทิศทางกำหนดนโยบายได้

3. ผลประโยชน์ของประชาชนในเขตเลือกตั้ง

4. มติมหาชน ทางรัฐศาสตร์มองว่ามีความสำคัญมีบทบาทมากกับการตัดสินใจกำหนดนโยบาย

5. ประโยชน์สาธารณะชน ในหลักการกำหนดนโยบายต้องคำนึงถึงผลประโยชน์ของประชาชนเป็นส่วนใหญ่เป็นหลัก

กวี รัชชช (2549 : 72) กล่าวว่า แนวทางในการศึกษานโยบายสาธารณะแบ่งเป็นสองแนวทางคือ

1. การศึกษานโยบายสาธารณะเชิงพรรณนา (Descriptive approach) เป็นการศึกษาเกี่ยวกับตัวนโยบายและกระบวนการ

1.1 การศึกษาเนื้อหาสาระนโยบาย (Policy content) ศึกษาความเป็นมา สาเหตุ รวมทั้งวิธีดำเนินการนโยบาย

1.2 การศึกษากระบวนการนโยบาย (Policy process) อธิบายว่านโยบายนั้นกำหนดขึ้นมาอย่างไรมีขั้นตอนอะไร และในแต่ละขั้นตอนมีใครเข้ามาเกี่ยวข้องบ้าง

1.3 ศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่เป็นตัวกำหนดนโยบาย (Policy determinants) และผลผลิตนโยบาย (Policy Outputs) เป็นการทำความเข้าใจว่าปัจจัยอะไรบ้างเป็นตัวกำหนดนโยบายและผลผลิตของนโยบายเป็นอย่างไร

1.4 ศึกษาเกี่ยวกับผลลัพธ์ (Policy outcome) และผลกระทบของนโยบาย (Policy Impact)

2. การศึกษานโยบายเชิงเสนอแนะ (Prescriptive approach) จะได้รับอิทธิพลจากวิทยาการจัดการในการแบบสมัยใหม่ มีเทคนิควิธีและเครื่องมือต่างๆ มากมายเน้นแสวงหาความรู้เกี่ยวกับกระบวนการนโยบาย

2.1 การศึกษาข้อมูลข่าวสารต่างๆในการกำหนดนโยบาย (Information for policy making) มีการจัดเก็บข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการตัดสินใจกำหนดนโยบาย

2.2 การให้การสนับสนุนนโยบาย (Policy advocacy) มีการจัดวิเคราะห์ข้อมูลอย่างเป็นระบบ ผลการวิเคราะห์จะนำมาเป็นแนวทางในการตัดสินใจกำหนดนโยบาย ดังนั้นแนวทางที่ตัดสินใจจึงมีเหตุผลรองรับว่าทำไมจึงตัดสินใจเลือกและสนับสนุนแนวทางนี้

แนวคิดเกี่ยวกับวิธีการบรรยาย (Descriptive Approach) ซึ่งเป็นนโยบายศึกษา (policy studies) และแนวคิดเกี่ยวกับวิธีการกำหนด (Prescriptive Approach) ซึ่งเป็นการวิเคราะห์นโยบายสาธารณะ (Policy Science) ทั้งสองส่วนเรียกว่านโยบายศาสตร์ (Policy Science) เป็นการศึกษาที่

ต้องการจะดึงทฤษฎีและการปฏิบัติเข้าไว้ด้วยกัน เพื่อหา นโยบายสาธารณะที่ดีกว่าครอบคลุมทั้ง กระบวนการกำหนดนโยบายและการนำนโยบายไปปฏิบัติเป็นการศึกษาในเชิงสหวิทยาการ

ตัวแบบในการศึกษา จำนวน 8 ตัว คือ

1. ตัวแบบผู้นำ (Elite Model) ตัวแบบนี้จะตั้งสมมติฐานว่านโยบายถูกกำหนดโดยผู้นำที่ปกครองประเทศในเวลานั้น ดังนั้นนโยบายจะออกมาในรูปแบบใดขึ้นอยู่กับว่ากลุ่มผู้นำต้องการอะไร

2. ทฤษฎีกลุ่ม (Group Model) พิจารณาว่านโยบายสาธารณะคือจุดดุลยภาพระหว่างกลุ่มต่างๆ ในสังคม นโยบายสาธารณะจะสะท้อนให้เห็นถึงจุดรวมของผลประโยชน์ระหว่างกลุ่ม กลุ่มใดมีอิทธิพลมากนโยบายจะเอนเอียงไปทางนั้น

3. ตัวแบบสถาบัน (Institutional Model) กิจกรรมสาธารณะเป็นกิจกรรมของสถาบัน โดยเฉพาะสถาบันของรัฐ

4. ตัวแบบระบบ (System Model) นโยบายสาธารณะคือผลผลิตของระบบ (Output) หรือนโยบายสาธารณะคือการโต้ตอบของระบบการเมืองต่อสภาพแวดล้อม

5. ตัวแบบกระบวนการ (Process Model) นโยบายสาธารณะเป็นกิจกรรมทางการเมืองที่มีหลายขั้นตอนดังนี้ กำหนดปัญหา เสนอทางเลือกในการแก้ปัญหา เลือกทางเลือกที่ดีที่สุดเพื่อนำไปปฏิบัติ การนำนโยบายไปปฏิบัติ การประเมินผลนโยบาย

6. ตัวแบบเหตุผล (Ration Model) นโยบายสาธารณะจะก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อสังคมส่วนรวมดังนี้ วัตถุประสงค์ที่ชัดเจนเป็นไปได้และวัดผลได้ ค่านิยมและทรัพยากรอื่น ๆ ที่จะทำให้งานดำเนินไปสู่เป้าหมาย ทางเลือกดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมาย วิเคราะห์ทางเลือกแต่ละทาง ว่าเชื่อมโยงกับวัตถุประสงค์และเหมาะสมกับทรัพยากรที่มีอยู่หรือไม่ ทางเลือกที่เลือก นำทางเลือกไปปฏิบัติ

7. ตัวแบบพิจารณาเฉพาะส่วนที่เปลี่ยนแปลงหรือเพิ่มขึ้น (Incremental Model)

8. ตัวแบบทฤษฎีเกมส์ (Game Theory Model) แสวงหากลยุทธ์ที่มีเหตุผลท่ามกลางสถานการณ์ที่มีการแข่งขัน

3. ความสำคัญของนโยบายสาธารณะ

สมบัติ ชำรงค์วงษ์ (2549 : 48) กล่าวว่า ความสำคัญของการนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติ มีดังนี้

1. การนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติ เป็นขั้นตอนที่สำคัญประการหนึ่งของกระบวนการนโยบายเพราะถึงแม้ว่าเราจะกำหนดนโยบายดีเพียงใดก็ตาม แต่ถ้าไม่มีการนำไปปฏิบัติ นโยบายนั้นก็ไร้ความหมาย

2. เป็นกระบวนการแปลงนโยบาย ซึ่งเป็นแนวทางปฏิบัติอย่างกว้างๆ หรือมีลักษณะเป็นนามธรรมของรัฐบาล ให้มีลักษณะเป็นรูปธรรม อาจจะทำออกมาในรูปของแผนงาน หรือโครงการ ซึ่งจะง่ายต่อการนำไปปฏิบัติ

3. เป็นภารกิจที่สำคัญยิ่งประการหนึ่งของฝ่ายข้าราชการประจำ กล่าวคือ ข้าราชการประจำจะต้องปฏิบัติงานภายใต้กรอบของนโยบายรัฐบาล หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง นโยบายที่ถูกกำหนดโดยรัฐบาล จะเป็นกรอบให้ข้าราชการประจำนำไปปฏิบัติ

4. เป็นหลักประกันที่สำคัญประการหนึ่งของฝ่ายการเมืองที่นโยบายจะได้รับการปฏิบัติจากฝ่ายข้าราชการประจำอย่างจริงจัง กล่าวคือ การนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติ จะทำให้รัฐบาลซึ่งเป็นข้าราชการการเมืองมีผลงาน สามารถผลักดันให้ข้าราชการประจำปฏิบัติตามได้

5. ความสำเร็จหรือความล้มเหลวของการนำนโยบายไปปฏิบัติ จะส่งผลกระทบต่อทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อผู้ตัดสินใจในนโยบาย ต่อกลุ่มเป้าหมายที่เกี่ยวข้อง และต่อหน่วยปฏิบัติงาน เพราะการนำนโยบายไปปฏิบัติ และผลกระทบจากการนำนโยบายปฏิบัติเป็นอย่างไรถ้าสำเร็จ เกิดประโยชน์ ก็ได้รับความศรัทธาจากประชาชน

6. การนำนโยบายไปปฏิบัติมีความสำคัญต่อความก้าวหน้าในการพัฒนาประเทศ หรือการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น

วิณา ทองรัตน์ (2550 : 72) กล่าวว่า องค์กรและผู้เกี่ยวข้องในการนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติ ดังที่กล่าวไปแล้วว่า การนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติ เป็นขั้นตอนของการลงมือปฏิบัติ จำต้องมีการใช้ทรัพยากรต่างๆ เพื่อให้ประสบผลสำเร็จ ซึ่งองค์กรนับเป็นศูนย์กลางของทรัพยากรในการนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติ จึงมีองค์กรที่เกี่ยวข้องสรุปได้ดังนี้

1. ฝ่ายการเมือง ฝ่ายการเมืองนี้ครอบคลุมถึงระบบรัฐสภา และคณะรัฐมนตรี ทั้งสององค์กรมีความสำคัญในการกำหนดขอบเขตของการนำนโยบายไปปฏิบัติของระบบราชการ เช่น การออกกฎหมายมติคณะรัฐมนตรี พระราชบัญญัติ เป็นต้น เพื่อเป็นข้อบังคับ กวาระเบียบ เพื่อให้หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องนำไปปฏิบัติ หรือพิจารณาว่าหน่วยงานใดจะเป็นหน่วยงานหลักในการปฏิบัติ หรือถ้าไม่มีหน่วยงานหลักก็อาจจะมีการตั้งหน่วยงานใหม่ขึ้นมาเพื่อให้ นโยบายนั้นมีการนำไปปฏิบัติให้ประสบผลสำเร็จ

2. ระบบราชการ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ หน่วยงานราชการตามระเบียบบริหารราชการแผ่นดินหน่วยงานนี้เป็นผู้รับมอบนโยบายมาปฏิบัติ นั่นก็คือ ข้าราชการ หรือบุคคลในหน่วยงานราชการ

3. หน่วยงานเอกชนหรือผู้ประกอบการ อย่างที่กล่าวแล้วว่านโยบายสาธารณะจะกระทบกับคนทุกคนในสังคม นโยบายสาธารณะบางครั้งอาจเป็นแนวทางปฏิบัติที่มีผลกระทบโดยตรงต่อ

ภาคธุรกิจ เช่น นโยบายการตั้งราคาสินค้า นโยบายการเงิน เป็นต้น เมื่อมีการประกาศใช้นโยบายหน่วยงานเหล่านี้ต้องปฏิบัติตามถึงแม้จะขาดทุนหรือได้กำไรน้อยก็จำเป็นต้องปฏิบัติตามเนื่องจากมีบทลงโทษไว้

4. ผู้ได้รับผลจากนโยบาย กล่าวคือ เมื่อมีการนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติต้องมีผู้ที่ได้รับผลจากนโยบายนั้น อาจได้รับทั้งผลดี หรือผลเสียจากนโยบาย ผู้ได้รับผลเสีย หรือมีความเดือดร้อนจากการนำนโยบายปฏิบัติจะออกมาเรียกร้องให้ยุตินโยบายนั้น ขั้นตอนการนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติ แบ่งเป็น 2 ขั้นตอน คือ ระดับมหภาค และระดับจุลภาคซึ่งแต่ละขั้นตอน มีดังนี้

4.1 ขั้นตอนการนำนโยบายไปปฏิบัติระดับมหภาค แบ่งแยกออกได้เป็น 2 ขั้นตอนหลัก ขั้นตอนแรกได้แก่การแปลงนโยบายออกเป็นแนวทางปฏิบัติ ออกมาในรูปแผนงาน หรือโครงการ ในขั้นตอนที่สอง เป็นขั้นตอนในการทำให้หน่วยงานในท้องถิ่นยอมรับแนวทาง แผนงานโครงการหรือผลของการแปลงนโยบายนั้นไปปฏิบัติต่อไป

4.2 ขั้นตอนการนำนโยบายไปปฏิบัติในระดับจุลภาค จุดเริ่มต้นของการนำนโยบายไปปฏิบัติที่แท้จริงเริ่มต้นการปฏิบัติในระดับจุลภาค เป็นนโยบายส่วนกลางที่ถูกนำมาปฏิบัติในสภาพแวดล้อมของแต่ละท้องถิ่น ซึ่งแบ่งได้เป็น 3 ขั้นตอนย่อย คือ ขั้นระดมพลัง เป็นขั้นตอนที่หน่วยงานท้องถิ่นจะต้องพิจารณารับนโยบาย และแสวงหาความสนับสนุนจากท้องถิ่น ขั้นการปฏิบัติ ครอบคลุมถึงการปรับเปลี่ยนโครงการที่ได้มีการยอมรับแล้วออกมาในรูปของการปฏิบัติจริงให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมและวิธีการปฏิบัติงานของตน และขั้นการสร้างความเป็นปึกแผ่นหรือความต่อเนื่อง กล่าวคือนโยบายนั้นได้รับการปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง และได้รับการยอมรับเป็นหน้าที่ประจำวันของผู้ปฏิบัติด้วย

ทินพันท์ นาคะตะ (2549 : 41) กล่าวว่า การนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติ เป็นการปฏิบัติเกี่ยวข้องกับหน่วยงานและบุคคลเป็นอย่างมาก ซึ่งในการปฏิบัติเกิดปัญหาขึ้น โดยสรุปจำแนกออกได้เป็น 5 ปัญหา คือ

1. ปัญหาด้านสมรรถนะขององค์กร ประกอบด้วยปัจจัยย่อยด้านต่างๆ คือ ปัจจัยด้านบุคลากร ปัจจัยด้านเงินลงทุน ปัจจัยด้านวัสดุอุปกรณ์ และเทคโนโลยี ปัจจัยด้านโครงสร้างขององค์กร

2. ปัญหาด้านการควบคุม หมายถึงความสามารถในการจัดความก้าวหน้าหรือผลการปฏิบัติของนโยบาย แผนงานหรือโครงการ มีปัจจัยย่อยๆ ที่ส่งผลให้เกิดปัญหา คือ ความสามารถของหน่วยงานที่รับผิดชอบในการแปลงนโยบาย ความชัดเจนของกิจกรรม แผนงาน และโครงการที่ถูกแปลงมาจากนโยบายและความสามารถในการกำหนดภารกิจ ตลอดจนมาตรฐานในการปฏิบัติงานให้สอดคล้องกับแผนและโครงการ

3. ปัญหาด้านความร่วมมือและการต่อต้านการเปลี่ยนแปลง เหตุผลที่ทำให้สมาชิกในองค์กรไม่ให้ความร่วมมือหรือต่อต้านการเปลี่ยนแปลง จนทำให้เกิดปัญหาในการนำนโยบายไปปฏิบัติเนื่องจาก สมาชิกในองค์กรเห็นว่า นโยบายนั้นไม่ได้มาจากรากฐานความต้องการของตนที่แท้จริง หรือไม่เห็นความสำคัญของนโยบายนั้น สมาชิกในองค์กรเห็นว่านโยบายนั้นมีผลทำให้สูญเสียเงินในการปฏิบัติงานและพฤติกรรมในการปฏิบัติงานของตนเปลี่ยนไป หัวหน้าหน่วยงานปฏิบัติไม่ให้ความสนับสนุน สมาชิกในองค์กรขาดความรู้ ความสามารถ และความเข้าใจในการปฏิบัติงาน

4. ปัญหาด้านอำนาจและความสัมพันธ์กับองค์กรอื่นที่เกี่ยวข้อง เนื่องจากนโยบายบางนโยบายเมื่อมีการนำไปปฏิบัติมักเกี่ยวข้องกับหลายหน่วยงาน ปัญหาที่เกิดขึ้นเกิดจาก (1) ลักษณะการติดต่อและความสัมพันธ์ที่หน่วยงานปฏิบัติกับหน่วยงานที่ควบคุมนโยบาย (2) ระดับความจำเป็นที่หน่วยงานปฏิบัติจะต้องแสวงหาความร่วมมือ ฟังหาหรือตกลงกับหน่วยงานหลักอื่นๆ (3) ระดับของความเป็นไปได้ที่เจ้าหน้าที่ของแต่ละหน่วยงานจะทำงานร่วมกันได้

5. ปัญหาด้านความสนับสนุนและความผูกพันขององค์กรและบุคคลสำคัญ เป็นปัญหาที่สำคัญอีกด้านหนึ่ง ซึ่งอาจลุกลามส่งผลถึงความล้มเหลวของนโยบายได้โดยตรง ถ้าองค์กรหรือบุคคลสำคัญซึ่งได้ แก่กลุ่มอิทธิพล กลุ่มผลประโยชน์ นักการเมือง ข้าราชการระดับสูง ตลอดจนสื่อมวลชน ไม่ให้ความสนับสนุนปัญหาในการนำนโยบายไปปฏิบัติย่อมเกิดขึ้น

สรุปได้ว่า การนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัตินั้นมีความสำคัญตรงที่มีการปฏิบัติ หรือลงมือกระทำ และมีผลจากการปฏิบัติ ผลการปฏิบัติจะเป็นตัวบ่งชี้ว่านโยบายนั้นดีหรือไม่ดี หรือการปฏิบัติตามนโยบายมีปัญหาอะไรบ้าง สำเร็จหรือล้มเหลว

แนวคิดเกี่ยวกับโครงการ

1. ความหมายของโครงการ

นักการศึกษา นักการตลาด และนักกฎหมายมีการให้คำจำกัดความของความหมายของโครงการไว้มากมายซึ่งซึ่งเป็นไปในแนวทางเดียวกันพอสรุปได้ว่า

นิตา ชูโต (2548 : 24) กล่าวว่า โครงการคือ กิจกรรมหรือแผนงานที่เป็นหน่วยอิสระหนึ่งที่สามารถทำการวิเคราะห์วางแผนและนำไปปฏิบัติพร้อมทั้งมีลักษณะแจ้งชัดถึงจุดเริ่มต้นและจุดสิ้นสุด โดยแผนสำหรับกิจการต่างๆต้องระบุวัตถุประสงค์ตามระยะเวลาที่กำหนด

ดิเรก ศรีสุโข (2549 : 17) กล่าวว่า โครงการคือ การวางแผนล่วงหน้าซึ่งจัดทำขึ้นอย่างมีระบบประกอบด้วยกิจกรรมย่อยหลายกิจกรรมที่ต้องใช้ทรัพยากรในการดำเนินงาน และคาดหวังที่

จะได้ผลตอบแทนอย่างคุ้มค่า แต่ละโครงการมีเป้าหมายเพื่อการผลิตหรือการให้บริการเพื่อเพิ่มพูนสมรรถภาพของแผนงาน

ย่าวดี วิบูลย์ศรี (2548 : 15) กล่าวว่า การเขียนโครงการจะต้องมีการเสนอความคิดเห็นอย่างถูกต้อง มีเหตุผล แสดงถึงรายละเอียดได้อย่างชัดเจน โดยมีได้คำนึงถึงตัวบุคคลผู้ปฏิบัติโครงการ เพื่อให้การปฏิบัติงานสามารถบรรลุจุดประสงค์ตามที่หวังไว้ได้ โครงการที่ถูกต้องชัดเจน จะช่วยให้เกิดประโยชน์แก่หน่วยงานหลายประการด้วยกัน ได้แก่

1. ช่วยอำนวยความสะดวกแก่ผู้อ่านให้มีความเข้าใจในเนื้อหาสาระได้อย่างถูกต้องชัดเจน และตรงตามเจตนาของผู้เขียนโครงการ

2. ช่วยประหยัดเวลาแก่ผู้อ่านด้วยการใช้เวลาอ่านเพียงเล็กน้อยก็สามารถที่จะตัดสินใจได้

3. ช่วยให้การปฏิบัติงานตามโครงการเป็นไปตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนดไว้

4. เป็นการแสดงถึงประสิทธิภาพการทำงานของผู้อ่านโครงการ

ประชุม รอดประเสริฐ (2549 : 37) กล่าวว่า โครงการเป็นการจัดกิจกรรมที่เป็นระบบ เพื่อการปฏิบัติหน้าที่องค์การให้บรรลุถึงเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งโครงการที่ดีย่อมทำให้ประสิทธิภาพของการดำเนินงาน และผลตอบแทนที่องค์การหรือหน่วยงานจะได้รับอย่างคุ้มค่า อันจะนำมาซึ่งการพัฒนาของหน่วยงานนั้นๆ ซึ่งลักษณะของโครงการที่ดี มีดังต่อไปนี้

1. สามารถตอบสนองความต้องการหรือแก้ปัญหาขององค์การหรือหน่วยงานได้

2. มีวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่ชัดเจน สามารถดำเนินงานและปฏิบัติได้

3. รายละเอียดของโครงการต้องสอดคล้องและสัมพันธ์กัน กล่าวคือ วัตถุประสงค์ของโครงการต้องสอดคล้องกับหลักการและเหตุผล และวิธีการดำเนินงานต้องสอดคล้องกับวัตถุประสงค์

4. รายละเอียดของโครงการสามารถเข้าใจได้ง่าย สะดวกต่อการดำเนินงานตามโครงการ

5. เป็นโครงการที่สามารถนำไปปฏิบัติได้ สอดคล้องกับแผนงานหลักขององค์การและสามารถติดตามประเมินผลได้

6. โครงการต้องกำหนดขึ้นจากข้อมูลที่มีความเป็นจริง และเป็นข้อมูลที่ได้รับการวิเคราะห์อย่างรอบคอบ

7. โครงการต้องได้รับการสนับสนุนในด้านทรัพยากร และการบริหารอย่างเหมาะสม

8. โครงการต้องมีระยะเวลาในการดำเนินงาน กล่าวคือต้องระบุถึงวันเวลาที่เริ่มต้น และสิ้นสุดโครงการ

9. สามารถติดตาม ประเมินผลได้

ประสิทธิ์ ตงยั้งศิริ (2549 : 29) กล่าวว่า การเขียนโครงการ เป็น กิจกรรมการสื่อสารของหน่วยงาน เป็นวิธีการที่ช่วยให้เกิดการสื่อสารอย่างเป็นระบบ เป็นการส่งเสริมการสื่อสารจากล่างขึ้นบน นั่นคือ ผู้ใต้บังคับบัญชาสามารถใช้ความคิดสร้างสรรค์ เพื่อเขียนโครงการเสนอไปยังผู้บังคับบัญชาหรือผู้บริหารเพื่อพิจารณา เป็นการสื่อความหมายซึ่งต้องเขียนให้ถูกต้องด้วยการใช้ภาษาให้ถูกต้อง รู้จักประมวลความคิดในการเรียงลำดับเรื่องราวให้สัมพันธ์กันและถ่ายทอดเป็นภาษาเขียนที่กะทัดรัดเพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจได้ชัดเจน

วัตถุประสงค์ในการเขียนโครงการ เพื่อขออนุมัติจากผู้มีอำนาจ เพื่อของบประมาณ เพื่อให้สมาชิกที่เกี่ยวข้องได้เข้าใจโครงการ เพื่อเพิ่มศักยภาพในหน่วยงาน เพื่อเป็นเข็มทิศ ชี้แนวทางในการพัฒนาระบบงาน เพื่อวิเคราะห์จุดอ่อน จุดแข็ง และโอกาสของภารกิจที่จะต้องปฏิบัติ

สมบัติ สุวรรณพิทักษ์ (2550 : 44) กล่าวว่า ในการเขียนโครงการนั้นเป็นการกำหนดกิจกรรมต่างๆ หรือกิจกรรมที่จะทำในอนาคตโดยอาศัยข้อมูลต่างๆ ที่มีอยู่ในปัจจุบันเป็นตัวกำหนดกิจกรรมในโครงการ เมื่อเป็นเช่นนี้หากเป็นโครงการที่ดีย่อมนำมาซึ่งคุณภาพและประสิทธิภาพของหน่วยงาน โครงการบางโครงการเมื่อเขียนขึ้นมาแล้วไม่สามารถนำไปใช้ปฏิบัติได้ เนื่องจากปัญหาต่างๆ ซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้

1. ขาดบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถที่แท้จริงในการเขียนโครงการ โครงการจำนวนไม่น้อยที่เขียนขึ้น โดยบุคคลที่ไม่มีความรู้ความสามารถในเรื่องนั้น ขาดข้อมูลที่มีความเป็นจริง หรือขาดข้อมูลที่จะต้องใช้จริง ผู้เขียนโครงการเขียนโครงการโดยได้รับการมอบหมายจากผู้บังคับบัญชา ผลจากการเขียนโครงการในลักษณะนี้จะทำให้เกิดปัญหาแก่ผู้ปฏิบัติโครงการในการจะนำเอาโครงการไปปฏิบัติให้เกิดเป็นผลได้อย่างมีคุณภาพและประสิทธิภาพ

2. ระยะเวลาที่ใช้ในการเขียนโครงการ หลายโครงการประสบปัญหาเกี่ยวกับการจัดทำโครงการในระยะอันสั้น ทำให้ไม่สามารถที่จะศึกษาข้อมูลพื้นฐานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องได้อย่างละเอียด ข้อมูลบางชนิดขาดการวิเคราะห์ที่ดีพอ เมื่อเขียนโครงการขึ้นมาแล้วจึงขาดความชัดเจนของข้อมูล จึงเป็นปัญหายุ่งยากในการนำเอาโครงการไปปฏิบัติ

3. ขาดวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน ในการเขียนโครงการบางโครงการขาดวัตถุประสงค์ที่ชัดเจนในการเขียนโครงการ เป็นผลให้เกิดความยุ่งยากต่อการตรวจสอบ ควบคุมและติดตามการดำเนินงาน และมีผลสืบเนื่องถึงการประเมินผลโครงการด้วย

4. การเขียนโครงการเป็นเรื่องของอนาคต ที่อาจมีความไม่แน่นอนเกิดขึ้น อันเป็นผลมาจากตัวแปรต่างๆ ที่ผู้เขียนโครงการไม่สามารถควบคุมได้ เช่น ภัยธรรมชาติต่างๆ หรือเหตุการณ์ที่ไม่คาดคิด ได้แก่ การเมือง เศรษฐกิจ สิ่งต่างๆ เหล่านี้ล้วนมีผลกระทบต่อการทำงานทั้งสิ้นและเป็นสิ่งที่ไม่สามารถควบคุมได้ จึงเป็นปัญหาอย่างสำคัญของการเขียนโครงการ

5. ขาดการสนับสนุนจากผู้บริหารองค์กร ในบางครั้งการเขียนโครงการ แม้จะเขียนดีเพียงใด หากผู้บริหารไม่ให้ความสนใจขาดการสนับสนุนในเรื่องงบประมาณ และทรัพยากรต่างๆที่จำเป็นต่อการทำโครงการอย่างเพียงพอ ย่อมจะสร้างปัญหาให้แก่การดำเนินโครงการได้เช่นเดียวกัน

6. ขาดการประสานงานและร่วมมือจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง โครงการบางโครงการจำเป็นที่จะต้องมีการประสานงานกับองค์กรหรือหน่วยงานอื่นๆ เพื่อให้โครงการที่ทำอยู่บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ โครงการที่จะสำเร็จได้จะต้องได้รับความร่วมมือจากองค์กรหรือหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการปฏิบัติตามโครงการด้วย หากขาดการประสานงานและร่วมมือจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องแล้วก็จะทำให้เกิดปัญหาในการทำโครงการ โครงการดังกล่าวก็บรรลุวัตถุประสงค์ได้ยากหรืออาจจะไม่บรรลุวัตถุประสงค์ก็ได้

สุขุม มูลเมือง (2550 : 21) กล่าวว่า ส่วนประกอบของการเขียนโครงการ มีดังนี้

1. ส่วนนำ หมายถึง ส่วนที่จะบอกข้อมูลเบื้องต้นของโครงการ โดยให้รายละเอียดเกี่ยวกับชื่อโครงการ ผู้ดำเนินโครงการ หรือผู้รับผิดชอบโครงการ ความเป็นมาของโครงการ วัตถุประสงค์ ดังนั้นส่วนนำจึงต้องเขียนให้ละเอียดเพื่อมุ่งหมายให้ผู้อ่าน และบุคคลที่ทำงานร่วมกัน หรือผู้ที่มีหน้าที่ตัดสินใจอนุมัติให้ทำโครงการมีความเข้าใจพื้นฐานเป็นเบื้องต้นก่อนที่จะอ่านรายละเอียดของโครงการต่อไป ดังนั้นผู้เขียนจึงต้องมีความระมัดระวังในเรื่องการใช้ภาษาให้ถูกต้องได้ใจความ เพื่อมุ่งชี้ประเด็นสำคัญของโครงการให้ชัดเจน

2. ส่วนเนื้อหา หมายถึง ส่วนที่บอกสาระสำคัญของโครงการ โดยให้รายละเอียดเกี่ยวกับวิธีดำเนินการหรือขั้นตอนการปฏิบัติอย่างละเอียด ถ้าขั้นตอนการทำงานมีความสลับซับซ้อนมากเท่าใด ผู้เขียนต้องพยายามเรียงลำดับขั้นตอนการทำงานอย่างมีระบบและเขียนแยกเป็นตอนๆเพื่อไม่ทำให้ผู้อ่านสับสน ทั้งนี้ถ้าเป็นโครงการระยะยาว อาจเขียนตารางแสดงเวลาการทำงานไว้ด้วย

3. ส่วนขยายความ หมายถึง ส่วนประกอบต่างๆที่บอกรายละเอียดเกี่ยวกับกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งเป็นกลุ่มบุคคลที่ได้รับผลจากการดำเนินโครงการ บอกกำหนดระยะเวลา กรณีที่เป็นโครงการระยะสั้นต้องแสดงตารางเวลาดำเนินโครงการ สถานที่ งบประมาณค่าใช้จ่าย รวมทั้งโครงการซึ่งอาจจะเป็นงบประมาณรวมหรือแจกแจงค่าใช้จ่ายอย่างละเอียดก็ได้ และส่วนของประโยชน์หรือผลที่คาดว่าจะได้รับจากการดำเนินการตามโครงการนั้นๆ ถ้าเป็นโครงการที่จัดเกี่ยวกับการอบรมสัมมนาต้องมีตารางเวลา หรือกำหนดการประชุมไว้ด้วย ส่วนขยายความเหล่านี้เป็นส่วนที่สำคัญเช่นเดียวกับส่วนนำ เพราะจะขยายความให้บุคคลที่ดำเนินการร่วมกันเข้าใจรายละเอียดกระจ่างขึ้น และผู้ที่มีหน้าที่ตัดสินใจอนุมัติให้ทำโครงการใช้เป็นข้อมูลประกอบการตัดสินใจได้ดียิ่งขึ้น เมื่อได้

ทราบว่าจะผลที่จะได้รับนั้นเป็นประโยชน์อย่างไร และงบประมาณค่าใช้จ่ายจัดสรรให้ได้หรือไม่อย่างไร

สรุปได้ว่า โครงการ หมายถึง แผนงานย่อย แผนการดำเนินงานหรือกิจกรรมที่จะนำไปปฏิบัติได้โดยมีวัตถุประสงค์ในการดำเนินงานอย่างชัดเจน มีระยะเวลาเริ่มต้น มีระเบียบแบบแผนในการปฏิบัติเพื่อเป็นแนวทางการปฏิบัติ ให้เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนด เป็นส่วนสำคัญส่วนหนึ่งของการวางแผนที่จะทำให้องค์กรบรรลุวัตถุประสงค์ตามเป้าหมาย

2. การประเมินโครงการ

การประเมินโครงการนับว่ายังเป็นแนวคิดและเทคนิควิธีที่ใหม่สำหรับเมืองไทยและสาขาการศึกษา การประเมินโครงการได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในการศึกษาประมาณ 15 ปี ที่ผ่านมา ในประเทศไทยการเรียนการสอนวิชา การประเมินผลโครงการส่วนมากจะสอดแทรกอยู่ในสาขาต่าง ๆ เช่น ทางด้านการบริหาร เป็นต้น เมื่อเทคนิคการประเมินได้ขยายตัวพัฒนาขึ้นมีองค์ประกอบของความรู้ทั้งในเชิงแนวคิดและเทคนิควิธีการประเมิน จึงได้มีการจัดสอนเป็นรายวิชาต่างหากในหลักสูตรปริญญาโทและปริญญาเอกสาขาการวัดและประเมินผลการศึกษา ซึ่งก่อนหน้านี้ได้สอดแทรกอยู่ในวิชาหลักการวัดและประเมินผลการศึกษา

ปัจจุบันการประเมินโครงการมิได้จำกัดอยู่แต่ในทางการศึกษาเท่านั้น แต่ขยายวงกว้างไปสู่โครงการในสาขาต่าง ๆ อย่างกว้างขวางจนการประเมินเป็นธุรกิจอีกอาชีพหนึ่งขึ้นมา เพราะในการประเมินโครงการต่าง ๆ ขององค์กรหน่วยงานหรือสถาบันหนึ่ง ๆ ต้องใช้งบประมาณมหาศาล จึงต้องอาศัยผู้เชี่ยวชาญมาเป็นนักประเมินเพื่อนำผลนั้นมาใช้อย่างคุ้มค่าต่อไป

บุบผา สดสวัสดี (2550 :51) กล่าวว่า ในการประเมินโครงการมีเป้าประสงค์หลักคือ ต้องการข้อมูลที่บ่งชี้ว่า โครงการที่ดำเนินการเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้หรือไม่ คุ้มค่าต่อการตัดสินใจในการดำเนินการหรือไม่ รวมถึงการศึกษาว่าโครงการมีปัญหาที่ต้องปรับปรุงเปลี่ยนแปลงหรือแก้ไขในเรื่องอะไรบ้าง และเป็นโครงการที่มีคุณค่ามากน้อยเพียงใด

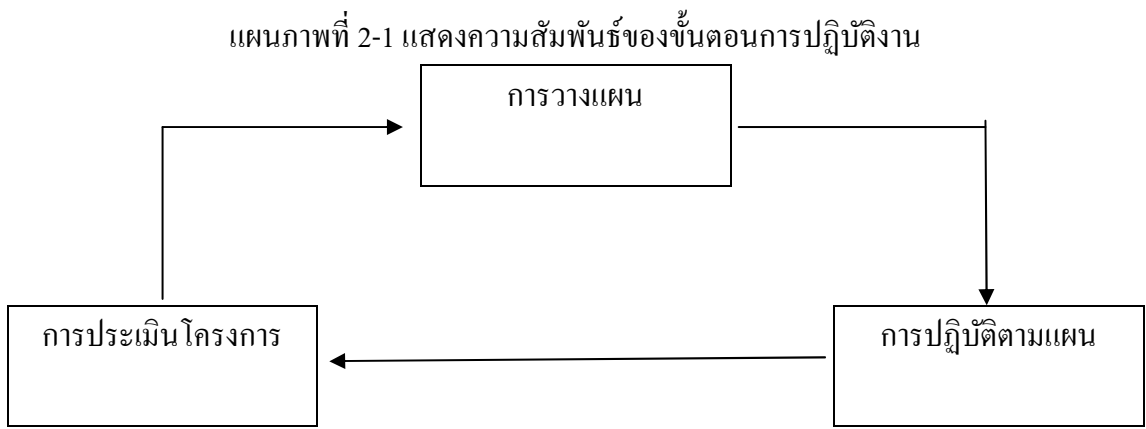
การประเมินโครงการอย่างมีระบบ ย่อมจะมีส่วนช่วยให้ผู้บริหารโครงการตระหนักถึงคุณภาพของแผนและโครงการที่กำหนดขึ้นไว้ว่า สามารถสนองตอบความต้องการของสังคมหรือสามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้มากน้อยเพียงใด ช่วยให้ผู้บริหารสามารถตัดสินใจในการดำเนินการ ปรับปรุงเปลี่ยนแปลงโครงการให้มีความถูกต้องเหมาะสม ส่งผลให้โครงการนั้นดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพ บรรลุถึงเป้าประสงค์ที่กำหนดไว้ทุกประการ การประเมินโครงการมีความมุ่งหมายและมีความสำคัญตามความคิดเห็นของนักวิชาการ ดังนี้

ประจักษ์ รอดประเสริฐ (2549 : 74) กล่าวว่า การประเมินผลโครงการมีความมุ่งหมายเฉพาะ ดังนี้

1. เพื่อแสดงให้เห็นถึงเหตุผลที่ชัดเจนของโครงการอันเป็นพื้นฐานสำคัญของการตัดสินใจว่าลักษณะใดของโครงการมีความสำคัญมากที่สุด ซึ่งจะต้องทำการประเมินเพื่อหาประสิทธิผล และข้อมูลชนิดใดที่จะต้องเก็บไว้เพื่อการวิเคราะห์
2. เพื่อรวบรวมหลักฐานความเป็นจริงและข้อมูลที่จำเป็นเพื่อนำไปสู่การพิจารณาถึงประสิทธิผลของโครงการ
3. เพื่อการวิเคราะห์ข้อมูลและข้อเท็จจริงต่าง ๆ เพื่อนำไปสู่การสรุปผลของโครงการ
4. เพื่อการตัดสินใจว่าข้อมูลหรือข้อเท็จจริงใดที่สามารถนำมาใช้ได้
5. เพื่อสนับสนุนการตัดสินใจในการพัฒนาปรับปรุงโครงการให้มี ประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ความมุ่งหมายของการประเมินผลโครงการไว้ดังนี้ เพื่อที่จะทราบว่า การปฏิบัติงานตามโครงการบรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้หรือไม่ สามารถปฏิบัติได้จริงหรือไม่ และมีความเหมาะสมมากน้อยเพียงใด

การประเมินผลโครงการมีความ มุ่งหมายตามเหตุผลดังต่อไปนี้ เพื่อพิจารณาถึงคุณค่าและการคาดคะเนคุณประโยชน์ของโครงการ เพื่อเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารโครงการ เพื่อเป็นการตรวจสอบและปรับปรุงแก้ไขการดำเนินโครงการ เพื่อเป็นการวิเคราะห์ข้อดีหรือข้อจำกัดของโครงการเพื่อการตัดสินใจในการสนับสนุนโครงการ เพื่อการตรวจสอบว่าการดำเนินโครงการบรรลุถึงเป้าหมายมากน้อยเพียงใด

สมศักดิ์ สุวรรณสุจริต (2548 : 124) ได้กล่าวว่า การประเมินโครงการมีความสำคัญยิ่งต่อการดำเนินโครงการในการปฏิบัติงานโครงการไม่ว่าจะโดยหน่วยงานเอกชนหรือรัฐบาล ย่อมต้องประกอบด้วย ขั้นตอนสำคัญสามขั้นตอนด้วยกันคือ การวางแผน การปฏิบัติตามแผนและการประเมินผลโครงการ ซึ่งอาจจะแสดงได้ตามแผนภูมิข้างล่าง

การประเมินผลโครงการเป็นขั้นตอนที่สาม นับได้ว่าเป็นกระบวนการที่ขาดไม่ได้ในการบริหารโครงการ เพราะเป็นแหล่งที่มาของข้อมูลที่จะสะท้อนให้เห็นว่าเป้าหมายของโครงการนั้นได้บรรลุไปได้มากน้อยเพียงใด เพื่อจะได้มีการปรับปรุงแก้ไขให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ (2548 : 7) ได้กล่าวไว้ว่า การบริหารโครงการด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นโครงการด้านเศรษฐกิจ สังคม หรือการเมือง การปกครอง ก็ตามจะบังเกิดผลอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด จำเป็นต้องอาศัยการประเมินโครงการที่เป็นระบบ กล่าวคือ ผลจากการประเมินโครงการจะทำให้ผู้บริหารโครงการได้ทราบปัญหาของโครงการเพื่อดำเนินการแก้ไขได้ทันที่และในฐานะที่เป็นผู้บริหาร รับผิดชอบโครงการ เมื่อได้ดำเนินการไปแล้วย่อมต้องการทราบว่า โครงการนั้นได้บรรลุเป้าหมายหรือไม่เพียงใด คู่กับทุนและแรงงานที่ลงทุนไปหรือไม่ คำตอบของคำถามเหล่านี้ก็จะได้จาก การประเมินโครงการ การประเมินโครงการจะต้องดำเนินการอย่างมีระบบและมีความเป็นปรนัย ผลประเมินจึงจะเป็นประโยชน์คุ้มค่าและเป็นที่ ยอมรับ โดยสรุปการประเมินโครงการ ย่อมนำไปสู่การตัดสินใจเกี่ยวกับการปรับปรุงส่วนประกอบของโครงการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการจัดดำเนินการโครงการในแง่มุมต่าง ๆ อย่างทันที่ขณะที่โครงการนั้นกำลังดำเนินอยู่ซึ่งย่อมนำไปสู่ผลสำเร็จของโครงการในที่สุด

ประสิทธิ์ ตงยั้งศิริ (2549 : 51) กล่าวว่า ความสำคัญและคุณประโยชน์ของการประเมินมีดังนี้

1. การประเมินช่วยทำให้การกำหนดวัตถุประสงค์และมาตรฐานของการดำเนินงานมีความชัดเจนขึ้นกล่าวคือก่อนที่โครงการจะได้รับการสนับสนุนให้นำไปใช้ย่อมจะได้รับการตรวจสอบจาก ผู้บริหารและผู้ประเมิน ส่วนใดที่ไม่ชัดเจน เช่น วัตถุประสงค์หรือมาตรฐานในการดำเนินงาน หากขาดความแน่นอนแจ่มชัดจะต้องได้รับการปรับปรุงแก้ไขให้มีความถูกต้องชัดเจนเสียก่อน ฉะนั้นจึงกล่าวได้ว่า การประเมินโครงการมีส่วนช่วยทำให้โครงการชัดเจนและสามารถที่จะนำไปปฏิบัติอย่างได้ผล มากกว่าโครงการที่ไม่ได้รับการประเมิน

2. การประเมินโครงการช่วยให้การใช้ทรัพยากรเป็นไปอย่างคุ้มค่าหรือเกิดประโยชน์เต็มที่ ทั้งนี้เพราะการประเมินโครงการจะต้องวิเคราะห์ข้อมูลทุกส่วนของโครงการ ข้อมูลใดหรือปัจจัยใดที่เป็นปัญหาจะได้รับการปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้สามารถปฏิบัติงาน หรือใช้ในการปฏิบัติงานอย่างเหมาะสมคุ้มค่าทรัพยากรทุกชนิดจะได้รับการจัดสรรให้อยู่ในจำนวนหรือปริมาณที่เหมาะสมเพียงพอแก่การดำเนินงาน ทรัพยากรที่ไม่จำเป็นหรือมีมากเกินไปจะได้รับการตัดทอน และทรัพยากรใดที่ขาดก็จะได้มีการจัดหาเพิ่มเติม ฉะนั้น การประเมินโครงการจึงมีส่วนที่ทำให้การใช้ทรัพยากรของโครงการเป็นไปอย่างคุ้มค่าและมีประสิทธิภาพ

3. การประเมินโครงการช่วยให้แผนงานบรรลุเป้าประสงค์ ดังที่ได้กล่าวว่าโครงการเป็นส่วนหนึ่งของแผน ดังนั้นเมื่อโครงการได้รับการตรวจสอบวิเคราะห์ปรับปรุงแก้ไขให้ดำเนินการไปด้วยดี ย่อมจะทำให้แผนงานดำเนินไปด้วยดีและบรรลุถึงวัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดไว้ หากโครงการใดโครงการหนึ่งมีปัญหาในการปฏิบัติย่อมกระทบกระเทือนต่อแผนงานโดยรวม ฉะนั้นจึงอาจกล่าวได้เช่นเดียวกันว่าหากการประเมินโครงการมีส่วนช่วยให้โครงการดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ ย่อมหมายถึงการประเมินโครงการมีส่วนช่วยให้แผนงานบรรลุถึงวัตถุประสงค์

4. การประเมินโครงการมีส่วนช่วยในการแก้ปัญหาอันเกิดจากผลกระทบ (Impact) ของโครงการและทำให้โครงการมีข้อที่ทำให้เกิดความเสียหายลดน้อยลงดังตัวอย่างโครงการเขื่อนน้ำโจนซึ่งในการสร้างถนนเพื่อไปสู่สถานที่สร้างเขื่อนนั้นต้องผ่านป่าไม้ธรรมชาติ ทำให้เกิดการลักลอบตัดไม้ทำลายป่าและสัตว์ป่าหลายชนิดอาจต้องสูญพันธุ์ การประเมินโครงการจะช่วยให้เกิดโครงการป้องกันรักษาป่าและโครงการอนุรักษ์และอพยพสัตว์ป่าขึ้นเพื่อการแก้ปัญหา เป็นต้น ด้วยตัวอย่างและเหตุผลดังกล่าวจึงถือได้ว่าการประเมินโครงการมีส่วนช่วยในการแก้ปัญหาได้

5. การประเมินโครงการมีส่วนช่วยอย่างสำคัญในการควบคุมคุณภาพของงานดังที่ได้กล่าวแล้วว่า การประเมินโครงการเป็นการตรวจสอบและควบคุมชนิดหนึ่ง ซึ่งดำเนินงานอย่างมีระบบและมีความเป็นวิทยาศาสตร์อย่างมาก ทุกส่วนของโครงการและปัจจัยทุกชนิดจะได้รับการวิเคราะห์อย่างละเอียด กล่าวคือ ทั้งข้อมูลนำเข้า กระบวนการ และผลงาน จะได้รับการตรวจสอบประเมินผลทุกขั้นตอน ส่วนใดที่มีปัญหาหรือไม่มีคุณภาพจะได้รับการพิจารณาย้อนกลับ เพื่อให้มีการดำเนินงานใหม่จนกว่าจะเป็นไปตามมาตรฐานหรือเป้าหมายที่ต้องการ ดังนั้น จึงถือได้ว่าการประเมินผลเป็นการควบคุมคุณภาพของโครงการ

6. การประเมินโครงการมีส่วนในการสร้างขวัญกำลังใจให้ผู้ปฏิบัติงานตามโครงการ เพราะการประเมินโครงการมิใช่การควบคุมบังคับบัญชาหรือสั่งการ แต่เป็นการศึกษาวิเคราะห์เพื่อปรับปรุงแก้ไขและเสนอแนะวิธีการใหม่ ๆ เพื่อปฏิบัติโครงการ อันย่อมจะนำมาซึ่งผลงานที่ดีเป็นที่ยอมรับของผู้เกี่ยวข้องทั้งปวง โดยลักษณะเช่นนี้ย่อมทำให้ผู้ปฏิบัติมีกำลังใจ มีความพึงพอใจและความตั้งใจกระตือรือร้นที่จะปฏิบัติงานต่อไปและมากขึ้น ฉะนั้นจึงกล่าวได้ว่าการประเมินโครงการมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการสร้างขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน

7. การประเมินโครงการช่วยในการตัดสินใจในการบริหารโครงการกล่าวคือ การประเมินโครงการจะทำให้ผู้บริหารได้ทราบถึงอุปสรรคปัญหา ข้อดี ข้อเสีย ความเป็นไปได้และแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขการดำเนินโครงการ โดยข้อมูลดังกล่าวแล้วจะช่วยทำให้ผู้บริหารตัดสินใจว่าจะดำเนินโครงการนั้นต่อไป หรือยุติโครงการนั้นเสีย นอกจากนั้นผลของการประเมินโครงการอาจเป็นข้อมูลอย่างสำคัญในการวางแผนหรือกำหนดนโยบายของผู้บริหารและฝ่ายการเมือง

ความหมายและความสำคัญของการประเมินโครงการดังกล่าวแล้ว อาจวิเคราะห์ได้ว่า การประเมินโครงการเป็นงานที่มีความละเอียดลออมากกว่าการวางแผน กล่าวคือ ในขณะที่วางแผนเป็นการ คาดคะเนอนาคตและค้นหาวิธีการในการปฏิบัติงาน เพื่อให้บรรลุถึงเป้าหมายหรือความต้องการที่ได้คาดคะเนไว้ แต่การประเมินโครงการแสวงหาข้อเท็จจริง จะต้องแสวงหาทั้งสิ่งที่มองเห็นจับต้องได้และสิ่งที่มองไม่เห็นจับต้องไม่ได้ ฉะนั้นการประเมินผลโครงการจึงมีความยากลำบากในตัว ที่ผู้ประเมินจะต้องพยายามเสาะแสวงหา ข้อเท็จจริงเหล่านั้นให้ได้ข้อมูลที่เป็นจริงมากที่สุด ทั้งนี้ เพื่อนำไปใช้ตัดสินใจบริหารโครงการให้บรรลุถึง เป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่ต้องการ การประเมินโครงการจะต้องกระทำอย่างกว้างขวางและต่อเนื่อง จึงจะทำให้แผนงานที่กำหนดไว้บรรลุถึงเป้าหมาย

3. เกณฑ์ของการประเมินผลโครงการ

สุพาดา สิริกุดตา (2548 : 19) กล่าวว่า ทฤษฎีเกณฑ์การประเมิน มีดังนี้

1. การประเมินก่อนเริ่มปฏิบัติงาน (Pre-implementation) เป็นช่วงของการพัฒนาโครงการเพื่อประโยชน์สำหรับการวางแผนโครงการ (Planning) ควรเริ่มด้วยการประเมินบริบทเพื่อเตรียมโครงการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเป็นการเตรียมเป้าหมาย/วัตถุประสงค์ของโครงการให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้ที่เกี่ยวข้อง ตัวบ่งชี้ความเหมาะสมของการเตรียมโครงการที่สำคัญ ได้แก่ การประเมินปัญหาความต้องการที่ต้องการแก้ไขและความเป็นไปได้ของโครงการ

2. การประเมินระหว่างการปฏิบัติงาน (Implementation) เป็นช่วงของการนำโครงการไปปฏิบัติเพื่อประโยชน์สำหรับการกำกับติดตามการปฏิบัติ (Monitoring) โดยทั่วไปควรคำนึงถึงปัจจัยเบื้องต้น กระบวนการ และ/หรือผลปฏิบัติงานระยะสั้นที่เกิดขึ้น ตัวบ่งชี้ถึงความเหมาะสมของการปฏิบัติงาน สามารถพิจารณาได้จากความสอดคล้องระหว่างผลการปฏิบัติงานกับแผนการปฏิบัติ ประสิทธิภาพของการบริหารบุคคลากรและงบประมาณของโครงการ

3. การประเมินหลังเสร็จสิ้นการปฏิบัติงาน (Post-implementation) เป็นช่วงเสร็จสิ้นโครงการแล้วเพื่อสรุปผลของโครงการ (Summation) นักประเมินควรคำนึงถึงผลผลิต (Output) อันเป็นผลโดยตรงจากโครงการและผลลัพธ์ (Outcome) อันเป็นผลพลอยได้และผลกระทบระยะยาว ตัวบ่งชี้สำเร็จที่สำคัญ ได้แก่ ประสิทธิภาพและประสิทธิภาพ เพื่อการตัดสินใจสถานภาพสรุปโครงการ

ศิริชัย กาญจนวาสิ (2546 : 32) กล่าวว่า หลักของการประเมิน จำแนกได้ 5 ประเภท คือ

1. ประสิทธิภาพ (Efficiency) เป็นการวัดประสิทธิภาพและสมรรถภาพในการปฏิบัติงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงระหว่างดำเนินงานและเมื่อโครงการเสร็จสิ้นไปแล้ว เช่น ตรวจสอบว่าโครงการดำเนินไปได้ตามกำหนดเวลาหรือไม่

2. คุณภาพ (Quality) เป็นการประเมินผลเกี่ยวกับคุณภาพของการปฏิบัติงานผลที่ได้รับจากโครงการว่าตรงตามมาตรฐานที่ต้องการหรือไม่

3. การประเมินเศรษฐกิจและการเงิน (Economic and Financial Assessment) เป็นการพิจารณาว่าโครงการไหนจะได้ผลคุ้มกับการลงทุนเป็นการควบคุมค่าใช้จ่ายในระหว่างดำเนินการและเป็นการพิจารณาถึงผลที่ได้รับมาเทียบกับการลงทุนที่ได้ลงไป

4. จุดมุ่งหมายของความสำเร็จ (Goal Attainment) เป็นการพิจารณาถึงผลของโครงการว่าแก้ปัญหาที่ต้องการได้มากน้อยเพียงใดและประเมินไปตามนโยบายที่กำหนดไว้หรือไม่

5. นัยสำคัญ (Significance) เป็นการพิจารณาถึงผลกระทบต่าง ๆ โดยทางตรงและทางอ้อมอันอาจเกิดขึ้นในขณะดำเนินการและขณะเมื่อโครงการได้เสร็จสิ้นไปแล้วผลกระทบเหล่านี้จะเป็นสิ่งที่ไม่เคยคาดคิดไว้ล่วงหน้าก็ได้

สุวิมล ว่องวานิช (2545 : 24) กล่าวว่า การพัฒนาโครงการควรกระทำควบคู่กับการประเมินโครงการ โดยมีจุดสำคัญที่เหมือนกัน คือ การออกแบบโครงการให้มีความสอดคล้องกับเป้าหมายของโครงการ โครงการจะประสบความสำเร็จหรือไม่ส่วนหนึ่งขึ้นอยู่กับการทำงานของคณะทำงาน ซึ่งต้องทำงานประสานสัมพันธ์กันตลอดโครงการ ซึ่งต้องให้ความสนใจในการพัฒนาโครงการอยู่ที่การกำหนดกิจกรรมให้เหมาะสมกับเป้าหมายของโครงการ ส่วนการประเมินโครงการนั้นความสำคัญอยู่ที่การกำหนดตัวบ่งชี้ที่ใช้วัดเพื่อตรวจสอบว่าโครงการบรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้หรือไม่ เป็นกระบวนการที่มุ่งแสวงหาคำตอบสำหรับคำถามที่ว่า นโยบาย/แผนงาน/โครงการ บรรลุผลตามวัตถุประสงค์และเป้าประสงค์ที่กำหนดไว้แต่ต้นหรือไม่ และระดับใดและได้สรุปความหมายและตัวอย่างคำถามเกี่ยวกับเกณฑ์การวิจัยประเมินผลไว้ ดังนี้

1. เกณฑ์การวิจัยประเมินผลด้านประสิทธิผล ความหมาย เปรียบเทียบผลลัพธ์และผลกระทบของนโยบาย/แผนงาน/โครงการกับวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ตัวอย่างคำถาม นโยบาย/แผนงาน/โครงการ ประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์หรือไม่

2. เกณฑ์การวิจัยประเมินผลด้านประสิทธิภาพ ความหมาย เปรียบเทียบปัจจัยนำเข้ากับผลลัพธ์ผลกระทบของนโยบาย/แผนงาน/โครงการ ตัวอย่างคำถาม การปฏิบัติตามนโยบาย/แผนงาน/โครงการสิ้นเปลืองทรัพยากรเพียงใด

3. เกณฑ์การวิจัยประเมินผลด้านความพอเพียง ความหมาย เปรียบเทียบผลลัพธ์และผลกระทบของนโยบาย/แผนงาน/โครงการกับความต้องการทั้งหมดของสังคม (หรือขอบเขตของทั้งหมดของปัญหา) ตัวอย่างคำถาม นโยบาย/แผนงาน/โครงการ สามารถตอบสนองความต้องการทั้งหมดของสังคมได้หรือไม่เพียงใด

4. เกณฑ์การวิจัยประเมินผลด้านความเสมอภาค ความหมาย เปรียบเทียบโอกาสที่จะได้รับบริการสาธารณสุขตามนโยบาย/แผนงาน/โครงการมีความเท่าเทียมกันสำหรับประชาชนทุกกลุ่มทุกพวกหรือไม่ ตัวอย่างคำถาม - ใครบ้างที่มีโอกาสหรือไม่มีโอกาสได้รับผลลัพธ์และผลกระทบตามนโยบาย/แผนงาน/โครงการ

5. เกณฑ์การวิจัยประเมินผลด้านความเป็นธรรม ความหมาย เปรียบเทียบว่าประชาชนผู้เสียเปรียบในสังคมได้รับผลลัพธ์และผลกระทบของนโยบาย/แผนงาน/โครงการในสัดส่วนเช่นใด เมื่อพิจารณาร่วมกับประชาชนผู้ได้เปรียบในสังคม นโยบาย/แผนงาน/โครงการ ถูกกำหนดขึ้นเพื่อประโยชน์สำหรับผู้ได้เปรียบหรือผู้เสียเปรียบในสังคมเป็นสำคัญ นโยบาย/แผนงาน/โครงการที่ดำเนินการอยู่นั้นก่อให้เกิดผลกระทบต่อประชาชนโดยส่วนรวมหรือเฉพาะต่อกลุ่มผลประโยชน์ส่วนน้อย

สุวิมล ติรกานันท์ (2549: 48) กล่าวว่า โครงการสามารถประเมินผลได้จาก 15 ประเด็นต่างๆ ดังนี้

1. ด้านจุดเด่นของโครงการ
2. ด้านจุดอ่อนของโครงการ
3. ด้านประโยชน์ของโครงการ
4. ด้านการปฏิบัติตามโครงการ
5. ด้านผู้ได้รับประโยชน์จากโครงการ
6. ด้านนโยบายและวัตถุประสงค์ของโครงการ
7. ด้านคุณลักษณะและเงื่อนไขของโครงการ
8. ด้านขั้นตอนการดำเนินการของโครงการ
9. ด้านมาตรการผ่อนคลายของโครงการ
10. ด้านความเป็นธรรมของโครงการ
11. ด้านความสามารถของโครงการในการแก้ไขปัญหา
12. ด้านผลตอบแทนของโครงการ
13. ด้านความต้องการจากประโยชน์ที่ได้รับจากโครงการ
14. ด้านปัญหาในการดำเนินการของโครงการ
15. ด้านแนวทางแก้ไขปัญหาในการดำเนินการของโครงการ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

คารุณี ชันโท (2548) ได้ศึกษาเรื่อง การประเมินผลโครงการรับจำนำข้าวเปลือกนาปี ปีการผลิต 2547/2548 จังหวัดเชียงใหม่ โดยประเมินผลโครงการรับจำนำข้าวเปลือก (จำนำที่ยั่งยืน) ของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) สาขาสันกำแพงและสันป่าตอง พบว่าในการประเมินความพร้อมของโครงการ เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติมีความพร้อมในการปฏิบัติงาน และมีการประชาสัมพันธ์ข้อมูลโครงการให้เกษตรกรทราบล่วงหน้า การประเมินผลระหว่างดำเนินงานโครงการ มีความพร้อมทั้งในการปฏิบัติงานโครงการ และทรัพยากรที่ใช้ในการปฏิบัติงานการประเมินผลหลังการดำเนินงานโครงการ มีประสิทธิภาพด้านเวลาและการใช้ทรัพยากร ในส่วนประสิทธิผลนั้น บรรลุวัตถุประสงค์เพียงประการเดียวคือ การช่วยเหลือให้เกษตรกรมีเงินไว้ใช้จ่ายในครอบครัวตามความจำเป็น แต่ไม่บรรลุวัตถุประสงค์ในส่วนของ การชะลอผลผลิตของเกษตรกรมิให้ออกสู่ตลาดมากเกินไป และไม่สามารถช่วยให้เกษตรกรขายผลผลิตได้ในราคาที่เป็นธรรมด้านความพอเพียงของเงินกู้ มีความเพียงพอเนื่องจากมีผู้สนใจเข้าร่วมโครงการน้อยกว่าวงเงินกู้ที่จัดสรรให้ ด้านความเสมอภาค เกษตรกรได้รับความเสมอภาคในการเข้าร่วมโครงการ เนื่องจากเกษตรกรทุกรายที่มีระดับรายได้ต่างกัน ได้รับอนุมัติให้เข้าร่วมโครงการได้ทุกราย ด้านความเป็นธรรม มีความเป็นธรรมเนื่องจากราคาข้าวเปลือกที่ธ.ก.ส.ประเมินให้กับเกษตรกร สามารถใช้เป็นราคาเกณฑ์ในการกำหนดราคาข้าวเปลือกที่ธ.ก.ส.ประเมินให้กับเกษตรกร สามารถใช้เป็นเกณฑ์

รสสุคนธ์ เทพอวยพร (2549) ได้ศึกษาเรื่อง ปัญหาและอุปสรรคของการนำนโยบายไปปฏิบัติกรณีศึกษา โครงการรับจำนำข้าวเปลือกนาปี ปีการผลิต 2548/49 จังหวัดพิจิตร พบว่า ปัญหาและอุปสรรคจากการปฏิบัติงานโครงการ จำแนกตามปัจจัยที่มีผลต่อการนำนโยบายการรับจำนำข้าวเปลือกของรัฐบาลสู่การปฏิบัติในพื้นที่จังหวัดพิจิตร 7 ด้าน (1) ความชัดเจนในดำเนินนโยบาย นโยบายมีความชัดเจนในวัตถุประสงค์ แต่ขาดความชัดเจนในด้านแนวทางการปฏิบัติ คณะกรรมการฯ ระดับจังหวัดขาดเอกภาพในการกำกับดูแล (2) ความเข้าใจในวัตถุประสงค์โครงการ ผู้เกี่ยวข้องมีความเข้าใจในวัตถุประสงค์โครงการเป็นอย่างดี (3) ความพร้อมในการปฏิบัติงาน ผู้ปฏิบัติงานมีความพร้อมที่จะปฏิบัติงาน แต่จำนวนบุคลากรมีไม่เพียงพอในการปฏิบัติงาน และกำกับดูแลผู้เข้าร่วมโครงการให้ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การรับจำนำ (4) ความพร้อมด้านเครื่องมือ วัสดุอุปกรณ์ และเทคโนโลยี ขาดความพร้อมของเครื่องมือ วัสดุอุปกรณ์และเทคโนโลยีในการปฏิบัติงาน ยานพาหนะที่ใช้ปฏิบัติงานมีไม่เพียงพอ เครื่องมือเครื่องใช้มีสภาพเก่า (5) ระบบการปฏิบัติงานและการติดต่อสื่อสาร ยังไม่สามารถกำกับดูแลและประชาสัมพันธ์โครงการรับจำนำข้าวเปลือกให้เกษตรกรได้ครอบคลุมในทุกพื้นที่ เกษตรกรมีความเข้าใจหลักเกณฑ์โครงการ

คลาดเคลื่อนไปจากความเป็นจริง (6) ระบบการรับจํานำและการปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ เกษตรกรมีความเข้าใจในระบบการรับจํานำพอสมควร แต่เกษตรกรและโรงสีบางส่วนยังไม่ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์โครงการ (7) ผลการตอบแทนที่ได้จากการเข้าร่วมโครงการ เกษตรกรและโรงสีมีความพอใจในโครงการรับจํานำข้าวเปลือก

บุญณะ แซ่□หลี (2548) ได้ศึกษาเรื่อง การดำเนินงานของโรงสีในโครงการรับจํานำข้าวเปลือกนาปี ปี□การผลิต2549/2550 ในอำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร

สรุป

การกำหนดราคาข้าวเพื่อช่วยเหลือเกษตรกรชาวนาไทย พบว่า ชาวนาเป็นผู้ผลิต แต่ไม่ได้จัดการผลผลิตโดยตนเอง การจัดการการตลาดตั้งแต่ยุคเริ่มต้นต้องมีคนกลาง ในการจัดการการตลาด ไม่มีอำนาจในการต่อรองซึ่งกันและกัน แตกต่างจากผลผลิตของบริษัทเอกชนทั่วไปที่สามารถกำหนดราคาขายได้ นอกจากนั้น เรื่องของราคา เกิดจากความต้องการกับผลผลิตที่มี ผู้ซื้อจากต่างประเทศก็ดูจากผู้ผลิตหลายๆ ที่ ก็จะมีราคาอยู่ในใจ ด้วยลักษณะเป็นแบบนี้ ราคาควรเป็นอย่างไร ตลาดปลายทางจะรับได้ไหม กลไกราคาก็เกิดจากผู้ส่งออก ราคาที่เสนอมมาจากไหน ก็มาจากที่ราคาคิดว่าจะซื้อได้จากโรงสีในประเทศ และค่าใช้จ่าย ลูกค้าต่อรองน้อย เมื่อยอมรับราคานี้ก็ทำให้ผู้ส่งออกข้าว ซึ่งจะสะท้อนไปยังโรงสีว่า ข้าวเปลือกราคานี้ทำได้ เมื่อก่อนก็ไม่เชื่อว่าต่างประเทศจะกำหนดราคาข้าวเรา แต่มีตัวอย่างในปีที่แล้วว่าสามารถกำหนดราคาขายได้ ขึ้นราคาเท่าไรต่างประเทศก็ซื้อ ทำให้สามารถกำหนดราคาขาย แต่แท้จริงแล้วไม่ใช่ เมื่อความต้องการของต่างประเทศลดลง ราคาข้าวก็ต่ำลง การกำหนดราคาก็ยังอยู่กับต่างประเทศเหมือนเดิม ต่างประเทศต้องการมากก็ราคาสูง ต้องการน้อยราคาค่า ที่สำคัญยังมีเพื่อนบ้านที่เป็นคู่แข่งด้วย

บทที่ 3

นโยบายของรัฐบาลเพื่อช่วยเหลือเกษตรกรชาวนาไทย

การศึกษานโยบายของรัฐบาลเพื่อช่วยเหลือเกษตรกรชาวนาไทย ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องตามหัวข้อต่อไปนี้

1. นโยบายรับจำนำข้าวเปลือก
2. นโยบายประกันราคาข้าวเปลือก
3. เปรียบเทียบนโยบายรับจำนำข้าวเปลือกและนโยบายประกันราคาข้าวเปลือก

นโยบายรับจำนำข้าวเปลือก

1. การกำกับดูแลและตรวจสอบนโยบายรับจำนำข้าวเปลือกของรัฐบาล

คณะรัฐมนตรีพิจารณาเรื่องการกำกับดูแลและตรวจสอบนโยบายรับจำนำข้าวเปลือกของรัฐบาล ตามที่กระทรวงพาณิชย์เสนอแล้วมีมติดังนี้

1. เห็นชอบการทบทวนมติคณะรัฐมนตรี ให้กระทรวงพาณิชย์เป็นหน่วยงานหลักในการประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในการดำเนินการจัดตั้งคณะกรรมการเพื่อกำกับ ติดตาม และตรวจสอบการดำเนินการตามนโยบายรับจำนำข้าวเปลือกของรัฐบาลแทนสำนักนายกรัฐมนตรี

2. เห็นชอบให้แต่งตั้งคณะกรรมการ จำนวน 2 คณะ เพื่อกำกับติดตามและตรวจสอบการดำเนินการตามนโยบายรับจำนำข้าวเปลือกนาปี ปีการผลิต 2556/57 และนโยบายรับจำนำข้าวเปลือกนาปรัง ปี 2557 ที่จะดำเนินการต่อไปให้เป็นไปได้ด้วยความเรียบร้อย มีประสิทธิภาพ บรรลุวัตถุประสงค์ของนโยบาย และป้องกันการทุจริต

กระทรวงพาณิชย์ ในฐานะฝ่ายเลขานุการคณะกรรมการนโยบายข้าวแห่งชาติ (กขช.) รายงานว่า

1. สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรีได้มีหนังสือ ที่ นร 0110/20837 ลงวันที่ 1 ธันวาคม 2556 แจ้งว่า กระทรวงพาณิชย์เป็นหน่วยงานฝ่ายเลขานุการของ กขช. และมีความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับการดำเนินการรับจำนำข้าว รวมทั้งเพื่อให้การดำเนินงานกำกับดูแลการรับจำนำข้าวเปลือกนาปี ปีการผลิต 2556/57 ประสานเชื่อมโยงกันทั้งในระดับนโยบาย ปฏิบัติการ และการกำกับติดตาม

เพื่อให้การดำเนินการสำเร็จบรรลุวัตถุประสงค์ตามเป้าหมาย จึงเห็นสมควรให้กระทรวงพาณิชย์ ดำเนินการจัดตั้งคณะกรรมการเพื่อกำกับติดตามและตรวจสอบการดำเนินการรับจำนำและการเก็บรักษาข้าวเปลือกนาปี ปีการผลิต 2556/57 ให้เป็นไปอย่างถูกต้อง โปร่งใส และมีประสิทธิภาพ โดยสำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรีจักได้มอบหมายผู้แทนสำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรีเป็น กรรมการในคณะกรรมการฯ ที่กระทรวงพาณิชย์จัดตั้งต่อไป

2. กชช. ในการประชุมครั้งที่ 1/2556 ได้มีมติเห็นชอบ ให้ขอทบทุนมติดณะรัฐมนตรี โดยให้กระทรวงพาณิชย์เป็นหน่วยงานหลักแทนสำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรีในการประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อจัดตั้งคณะกรรมการเพื่อกำกับติดตามและตรวจสอบการดำเนินการตามนโยบายรับจำนำข้าวเปลือกของรัฐบาล เห็นชอบให้นำเสนอคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งคณะกรรมการขึ้นรวม 2 คณะ ได้แก่ คณะกรรมการกำกับการตรวจสอบข้าวตามนโยบายรับจำนำข้าวเปลือกของรัฐบาล และคณะกรรมการตรวจสอบการดำเนินการตามนโยบายรับจำนำข้าวเปลือกของรัฐบาล เพื่อทำหน้าที่กำกับดูแลและตรวจสอบข้าวที่เก็บรักษาในโรงสี โกดังกลาง และยุ้งฉาง ทั้งนี้ นโยบายรับจำนำข้าวเปลือกนาปี ปีการผลิต 2556/57 และนโยบายรับจำนำข้าวเปลือกนาปรังที่จะเริ่มดำเนินการในเดือนมีนาคม 2557 โดยค่าใช้จ่ายในการตรวจสอบข้าวเปลือกของรัฐบาลให้เบิกจ่ายจากกองทุนรวมเพื่อช่วยเหลือเกษตรกร นโยบายเพิ่มประสิทธิภาพมาตรการรับจำนำข้าวเปลือกนาปี ปีการผลิต 2556/57 ที่ได้รับอนุมัติ ไว้แล้ว

3. ผลการรับจำนำ นโยบายรับจำนำข้าวเปลือกนาปี ปีการผลิต 2556/57 มีโรงสีที่เปิดจุดรับจำนำทั้งสิ้น จำนวน 715 โรง (อกส.จำนวน 526 โรง อ.ต.ก. จำนวน 189 โรง) เกษตรกรเข้าร่วมนโยบาย จำนวน 568,797 ราย ปริมาณรับจำนำทั้งสิ้น จำนวน 5,287,176 ตัน (อกส. จำนวน 3,434,463 ตัน อ.ต.ก. จำนวน 1,080,987 ตัน) และ ธ.ก.ส. จำนวน 771,726 ตัน จำแนกเป็น ข้าวเปลือกเจ้า จำนวน 3,022,502 ตัน ข้าวเปลือกหอมมะลิ จำนวน 1,313,453 ตัน ข้าวหอมจังหวัด จำนวน 171,606 ตัน ข้าวปทุมธานี จำนวน 402,623 ตัน และข้าวเปลือกเหนียว จำนวน 376,992 ตัน สำหรับนโยบายรับจำนำข้าวเปลือกนาปรัง ปี 2552 มีโรงสีสมัครเข้าร่วมนโยบาย ๔ แล้ว 433 โรง (อกส. 300 โรง อ.ต.ก. 133 โรง) เปิดจุดรับจำนำแล้ว 61 โรง ปริมาณข้าวเปลือกที่รับจะนำ จำนวน 6,474.64 ตัน

4. ภาวะการค้า ราคาข้าวที่ซื้อขายในท้องตลาดใกล้เคียงกับราคาจำนำข้าวเปลือกหอมมะลิ ราคาตันละ 14,100-14,600 บาท ข้าวเปลือกเจ้า 5% ตันละ 9,500-10,800 บาท ข้าวเปลือกปทุมธานี ตันละ 11,500-12,000 บาท ข้าวเปลือกเหนียวเมล็ดยาว ตันละ 7,500-9,000 บาท

2. หลักเกณฑ์การดำเนินการนโยบายรับจำนำข้าวเปลือกนาปรัง ปี 2556

หลักเกณฑ์การดำเนินการนโยบายรับจำนำข้าวเปลือกนาปรัง ปี 2556 มีรายละเอียด ดังนี้

1. วิธีดำเนินการ

1.1 เกษตรกรผู้มีสิทธิจำหน่าย จะต้องมีหนังสือรับรองเกษตรกรจากกระทรวงเกษตรและสหกรณ์มีข้าราชการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์รับรองในหนังสือรับรองเกษตรกรให้ชัดเจนด้วย และเป็นลูกค้าของ ธ.ก.ส.

1.2 พื้นที่รับจำหน่าย เกษตรกรสามารถจำหน่ายข้าวเปลือกได้ในพื้นที่จังหวัดของตนเองเท่านั้น ยกเว้นพื้นที่อำเภอติดต่อกัน

1.2.1 การจำหน่ายข้ามเขตของเกษตรกร กรณีจำเป็นเพื่อแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของเกษตรกรจะจำหน่ายข้ามเขตเกินกว่าระดับอำเภอได้ ในพื้นที่ที่ได้รับการผ่อนผันในการรับจำหน่ายข้าวเปลือกนโยบายที่ผ่านๆ มา คณะอนุกรรมการนโยบายข้าวแห่งชาติระดับจังหวัด หรือเกษตรกรแจ้งฝ่ายเลขานุการ กชช. เพื่อนำเสนอรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ ประธานอนุกรรมการดำเนินการรับจำหน่ายข้าวเปลือก พิจารณานุมัติ

1.2.2 กรณีเกษตรกรอยู่ห่างไกลหรือไม่สามารถขนข้าวเปลือกมายังจุดรับจำหน่ายได้ สามารถให้สถาบันเกษตรกรที่เป็นนิติบุคคลที่เกษตรกรผู้นั้นเป็นสมาชิกอำนวยความสะดวกให้แก่เกษตรกร โดยรวบรวมข้าวเปลือกจากเกษตรกรนำมาจำหน่ายกับโรงสีที่เข้าร่วมนโยบายฯ โดยให้หักค่าขนส่งและค่าบริหารจัดการจากเกษตรกรได้ไม่เกินในอัตราตันละ 200 บาท

1.2.3 การจำหน่ายข้ามเขตของโรงสี ห้ามโรงสีจำหน่ายข้ามเขต และเปิดจุดรับจำหน่ายนอกพื้นที่ ยกเว้นกรณีจำเป็นเพื่อแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของเกษตรกร หรือกรณีบางจังหวัดไม่มีโรงสีเข้าร่วมนโยบายหรือเข้าร่วมนโยบายรับจำหน่ายน้อย ไม่เพียงพอรองรับปริมาณข้าวเปลือกที่เกษตรกรนำมาจำหน่ายให้คณะอนุ กชช.ระดับจังหวัด หรือเกษตรกรแจ้งฝ่ายเลขานุการเพื่อนำเสนอรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ ประธานอนุกรรมการดำเนินการรับจำหน่ายข้าวเปลือก พิจารณานุมัติเป็นกรณีๆ ไป

1.3 การรับจำหน่าย ให้ อคส./อ.ต.ก. รับฝากและออกใบประทวนและโรงสีที่เข้าร่วมนโยบายรับฝากจำหน่ายข้าวเปลือกจากเกษตรกรและสถาบันเกษตรกร โดยจะรับจำหน่ายเป็นข้าวเปลือกและแปรสภาพเป็นข้าวสารเก็บไว้ในโกดังกลาง /ไซโล ที่เช่าจัดเก็บโดย อคส./อ.ต.ก. และ/หรือส่งมอบให้ผู้ซื้อ

1.4 การเข้าร่วมนโยบายของโรงสี

1.4.1 ให้ความสำคัญกับโรงสีที่ได้รับการจัดเกรดว่าเป็นโรงสีที่ให้ความร่วมมือทางราชการสูงเป็นลำดับแรก และมีศักยภาพในการรับฝากและแปรสภาพข้าวเปลือก โดยต้องมีเครื่องอบลดความชื้นหรือลานตากและมีสถานที่เก็บข้าวอยู่ในบริเวณเดียวกันกับโรงสี รวมทั้งไม่มีภาระค้างส่งมอบข้าวในนโยบายที่ผ่านๆ มา

1.4.2 กรณีเป็นโรงสีสหกรณ์การเกษตร จะต้องมียุทธศาสตร์ในการรับฝากและสีแปรสภาพข้าวเปลือก รวมทั้งต้องได้รับการรับรองจากกรมส่งเสริมสหกรณ์ว่าเป็นผู้มีความสามารถเข้าร่วมนโยบายได้ โดยให้คณะกรรมการของสหกรณ์ทั้งคณะเป็นผู้กำกับการเข้าร่วมนโยบายสำหรับโรงสีที่เข้าร่วมนโยบายในปีก่อนๆ ที่ถูก อคส./อ.ต.ก. ฟ้องร้องดำเนินคดีที่กระทำความผิดร้ายแรง เช่น ลักทรัพย์หรือยักยอกทรัพย์ รวมทั้งโรงสีที่ยังไม่ได้รับการปลดจากบัญชีดำของ อคส./อ.ต.ก. ไม่สามารถเข้าร่วมนโยบายรับจำหน่ายได้ ทั้งนี้ โรงสีจะต้องติดตั้งโทรทัศน์วงจรปิดไว้ในบริเวณที่สามารถบันทึกภาพกิจกรรมการดำเนินการรับจำหน่ายข้าวเปลือกจากเกษตรกรให้เห็นได้ชัดเจนตลอดระยะเวลานโยบาย

1.5 ข้อปฏิบัติของโรงสีที่เข้าร่วมนโยบาย

1.5.1 โรงสีที่เข้าร่วมนโยบายจะรับจำหน่ายข้าวเปลือกได้ไม่เกิน 50 เท่าของกำลังการผลิตของโรงสี ยกเว้นในกรณีจำเป็นที่ต้องแก้ไขความเดือดร้อนของเกษตรกร โดยให้คณะกรรมการดำเนินการรับจำหน่ายข้าวเปลือก พิจารณา

1.5.2 โรงสีจะต้องเลือกดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่ง ดังนี้ ต้องรับซื้อข้าวเปลือกจากเกษตรกรตามการค้ำปกติไม่น้อยกว่าร้อยละ 50 ของปริมาณที่รับจำหน่าย ณ เวลาใดเวลาหนึ่ง จนกว่าจะส่งมอบข้าวสารที่แปรสภาพจากข้าวเปลือกตามนโยบายเสร็จสิ้น และทำหนังสือค้ำประกันธนาคารให้ไว้กับ อคส./อ.ต.ก. ร้อยละ 20 ของมูลค่าข้าวที่รับจำหน่าย หรือ ต้องจัดทำหนังสือค้ำประกันธนาคารให้ไว้กับ อคส./อ.ต.ก. ร้อยละ 70 ของมูลค่าข้าวที่รับจำหน่าย (โดยไม่ต้องรับซื้อข้าวเปลือกจากเกษตรกรตามการค้ำปกติ ไม่น้อยกว่าร้อยละ 50 ของปริมาณที่รับจำหน่าย) และแจ้งให้อคส./อ.ต.ก. ทราบก่อนเข้าร่วมนโยบาย โดยจะต้องแยกกองข้าวเปลือกที่โรงสีรับซื้อทางการค้ำปกติกองข้าวเปลือกที่รับจำหน่ายออกจากกันให้ชัดเจน รวมทั้งจัดทำป้ายแสดงกองข้าวไว้ด้วย

1.5.3 ห้ามโรงสีรับฝากข้าวเปลือกจากเกษตรกรไว้ก่อน แล้วเจ้าหน้าที่ของ อคส./อ.ต.ก. ออกใบประทวนให้ในภายหลัง หากมีการรับฝากข้าวเปลือกไว้ก่อนให้ถือว่าเป็นข้าวของโรงสีมิใช่ข้าวที่รับจำหน่ายของรัฐบาล

1.5.4 ห้ามโรงสีที่เข้าร่วมนโยบายนำข้าวที่ อคส. /อ.ต.ก. ฝากเก็บไว้ ไปเก็บไว้ในสถานที่อื่นนอกจากบริเวณโรงสีที่เป็นที่ตั้งตามทะเบียนที่ระบุในพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่ง

1.5.5 โรงสีที่เข้าร่วมนโยบายจะต้องแปรสภาพข้าวเปลือกที่รับจำหน่าย เมื่อ อคส./อ.ต.ก. มีคำสั่งให้สีแปรสภาพเท่านั้น และส่งมอบข้าวสารในระยะเวลาตามที่กำหนด

1.5.6 โรงสีที่เข้าร่วมนโยบายจะต้องเก็บรักษาข้าวเปลือกที่รับจำหน่ายไว้ในโกดังของโรงสีที่เข้าร่วมนโยบายและดูแลรักษา พร้อมทั้งรับผิดชอบคุณภาพข้าวเปลือกดังกล่าวเช่นเดียวกับผู้ประกอบการดูแลรักษาคุณภาพสินค้าในทางการค้ำปกติของตนเอง โดยโรงสีจะได้รับค่าฝากเก็บ

และค่ารักษาคุณภาพข้าวเปลือกที่จำหน่ายตันละ 20 บาท/เดือน เมื่อจัดเก็บข้าวเปลือกไว้เกิน 90 วัน โดยให้ อคส./อ.ต.ก. หักลดจากน้ำหนักข้าวเปลือกหรือข้าวสารเมื่อมีการส่งมอบ

1.5.7 ห้ามโรงสีที่เข้าร่วมนโยบายรับมอบข้าวเปลือกจากเกษตรกรและสถาบันเกษตรกรนอกบริเวณโรงสีที่เป็นจุดรับจำหน่าย รวมทั้งเจ้าหน้าที่ อคส./อ.ต.ก. ออกใบประทวนแล้วส่งมอบให้แก่เกษตรกรและสถาบันเกษตรกรนอกจุดรับจำหน่ายโรงสี

1.5.8 ห้ามโรงสีนำข้าวสารที่ไม่ได้แปรสภาพจากข้าวเปลือกที่จำหน่าย หรือข้าวสารของโรงสีอื่นมาส่งมอบ (เปาเกา) เข้าโกดัง/ไซโลของ อคส./อ.ต.ก. และ/หรือส่งมอบให้ผู้ซื้อโดยเด็ดขาด

1.5.9 โรงสีที่เข้าร่วมนโยบายจะต้องจัดหาเครื่องคอมพิวเตอร์ เพื่อบันทึกข้อมูลและรายงานข้อมูลการรับจำหน่ายข้าวเปลือกผ่านระบบคอมพิวเตอร์ออนไลน์มายังกรมการค้าภายใน และ อคส./อ.ต.ก. เป็นประจำทุกวันในกรณีที่มีการขนย้ายข้าวสารเข้าโกดังกลาง ให้รายงานล่วงหน้า 1 วันก่อนขนย้าย

2. การแปรสภาพและการส่งมอบ

2.1 การแปรสภาพ โรงสีจะแปรสภาพข้าวเปลือกที่ฝากเก็บไว้ที่โรงสี ข้าวเปลือกเข้าทุก 15 วันในอัตราร้อยละ 50 ของปริมาณข้าวเปลือกที่จำหน่าย ณ วันที่ตั้งสีแปรสภาพ ส่วนข้าวเปลือกชนิดอื่นตั้งสีเป็นระยะหรือกรณีจำเป็น หรือให้เป็นไปตามที่คณะอนุกรรมการดำเนินการรับจำหน่ายข้าวเปลือก พิจารณาตามความเหมาะสม

2.2 การส่งมอบข้าวสาร โรงสีจะต้องนำส่งข้าวสารเข้าเก็บในโกดังกลาง/ไซโล ที่เช่าจัดเก็บโดย อคส./อ.ต.ก. และ/หรือผู้ซื้อในอัตราที่กำหนด และภายในระยะเวลาที่กำหนด

3. การเก็บรักษาข้าวสาร

3.1 ให้เก็บรักษาข้าวสารที่แปรสภาพจากข้าวเปลือกที่รับจำหน่ายในโกดังกลาง/ไซโล ที่เช่าจัดเก็บโดย อคส. และ อ.ต.ก. โดย อคส./อ.ต.ก.จะต้องรับผิดชอบปริมาณ ชนิด และคุณภาพข้าวสาร จนกว่าจะได้ส่งมอบให้แก่ผู้ซื้อ หากเกิดปัญหาข้อโต้แย้งเรื่องคุณภาพข้าวสาร ให้ อคส./อ.ต.ก. พิจารณาหาหน่วยงานที่มีความเป็นกลางผู้ตรวจสอบชี้ขาด

3.2 อคส./อ.ต.ก. จะต้องจัดให้มีโกดังกลาง จัดเก็บข้าวสารอย่างเพียงพอ รวมทั้งเจ้าหน้าที่ประจำโกดังกลาง/ไซโล และกำกับดูแลการรับมอบและการเก็บรักษาข้าวสารให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อยและถูกต้อง รวมทั้งจัดให้มีเซอร์เวเยอร์ที่ได้มาตรฐานทำการตรวจสอบคุณภาพข้าวสารก่อนเข้าเก็บในโกดังกลาง/ไซโล ทั้งนี้ โกดังกลาง ทุกหลังจะต้องมีการติดตั้งโทรทัศน์วงจรปิดในบริเวณที่สามารถบันทึกภาพการส่งมอบข้าวสารเข้าโกดังกลาง และการขนย้ายข้าวสารออกจากโกดังกลางให้เห็นได้ชัดเจนด้วย

4. การระบายข้าว

4.1 คณะอนุกรรมการดำเนินการรับจำนำข้าวเปลือก ทำหน้าที่พิจารณาตั้งสีแปรสภาพ กำหนดอัตราแปรสภาพข้าวเปลือกที่รับจำนำเป็นข้าวสาร อัตราส่งมอบข้าวสารเข้าโกดังกลาง/ไซโล และกำหนดอัตรากาไรถ่อนข้าวเปลือก รวมทั้งพิจารณากำหนดปริมาณ ราคา หลักเกณฑ์ วิธีการ เงื่อนไขในการจำหน่ายข้าวเปลือกและกำกับดูแลการจำหน่ายข้าวเปลือก รวมทั้งแก้ไขปัญหาในทางปฏิบัติเกี่ยวกับการจำนำและการจำหน่ายข้าวเปลือก

4.2 คณะอนุกรรมการพิจารณาระบายข้าวสาร ทำหน้าที่พิจารณาปริมาณ ราคา หลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขในการจำหน่ายข้าวสารในโกดังกลาง/ไซโล ที่แปรสภาพจากข้าวเปลือกและกำกับดูแลแก้ไขปัญหาในทางปฏิบัติเกี่ยวกับการจำหน่ายข้าวสาร รวมทั้งพิจารณากำหนดวิธีการระบายข้าวสารได้ตามความจำเป็นโดยเป็นไปตามแผนการระบายข้าวสาร และคำนึงถึงผลกระทบต่อราคาตลาดโดยใช้ระบบการส่งออกเป็นสำคัญ

5. การกำกับดูแล

5.1 จุฬารับจำนำและจัดเก็บ ให้อ.ต.ก. ในฐานะหน่วยปฏิบัติจัดให้มีจุฬารับจำนำที่เพียงพอ กับการต้องการของเกษตรกร และเข้มงวดกวดขัน รวมทั้งวางระบบการตรวจสอบการรับจำนำให้สามารถป้องกันการรั่วไหลในการรับจำนำได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยให้กำหนดผู้รับผิดชอบในแต่ละพื้นที่อย่างชัดเจนทั้งนี้ อคส./อ.ต.ก. จะต้องกำกับดูแลโรงสีที่เข้าร่วมนโยบาย เจ้าหน้าที่ อคส./อ.ต.ก. ที่รับผิดชอบในนโยบาย และหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง เช่น เซอร์เวเยอร์ให้ดำเนินการรับจำนำตามกรอบอำนาจหน้าที่โดยเคร่งครัดและเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของนโยบาย โดย อคส./อ.ต.ก. จะต้องกำกับดูแลการออกใบประทวนของเจ้าหน้าที่ อคส. /อ.ต.ก.และการจ่ายเงินของ ธ.ก.ส. สาขาให้ได้ภายใน 6 วันทำการ นับแต่วันที่เกษตรกรนำข้าวเปลือกมาจำนำสำหรับการจัดส่งใบประทวนของ อคส. และ อ.ต.ก. ในพื้นที่แต่ละจังหวัด มอบหมายให้ อคส.และ อ.ต.ก. จัดส่งใบประทวนที่มีหมายเลขกำกับไว้ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดในฐานะประธานคณะอนุกรรมการ กษช. ระดับจังหวัดกำกับดูแล เพื่อป้องกันการทุจริตและใบประทวนหาย เช่น นโยบายรับจำนำที่ผ่านๆ มา

5.2 ส่วนภูมิภาค ให้คณะอนุ กษช. ระดับจังหวัดร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนกระทรวงมหาดไทย ผู้แทนกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และผู้แทนกระทรวงพาณิชย์ในพื้นที่ประชาสัมพันธ์และวางระบบการรับจำนำ ตั้งแต่ประชุมชี้แจงการดำเนินนโยบายรับจำนำ การออกหนังสือรับรองเกษตรกรการกำกับดูแลการรับจำนำที่โรงสี การจัดสรรใบประทวนให้แก่โรงสีที่เข้าร่วมนโยบายในจังหวัด การตรวจสอบโกดังกลางก่อนรับมอบข้าวสาร และการตรวจสอบสต็อกข้าวสารที่โกดังกลาง จนถึงการระบายข้าวเปลือก กำกับดูแลและแก้ไขปัญหาการรับจำนำใน

พื้นที่โดยรวดเร็ว และให้เกิดความรัดกุมและเป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่กำหนด รวมทั้งป้องกันการสวมสิทธิและการปลอมปนข้าว เพื่อให้ประโยชน์ตกแก่เกษตรกรอย่างแท้จริง

5.3 ส่วนกลาง ฝ่ายเลขานุการ กชช. ทำหน้าที่แจ้งมติ กชช. แนวทางการปฏิบัติ และแนวทางกำกับดูแล รวมทั้งการประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และการสุ่มตรวจสอบ (Random check) เป็นครั้งคราว

5.4 กระทรวงมหาดไทย กำกับดูแลการทำงานของคณะอนุ กชช. ระดับจังหวัดอย่างใกล้ชิด และร่วมกันกำกับดูแลการออกใบรับรองเกษตรกร การรับจำหน่ายที่จุดรับจำหน่าย การตรวจสอบสต็อกข้าวสารในโกดังกลางรวมทั้งกำกับดูแลการประชาสัมพันธ์ และการประสานงานในพื้นที่ ทั้งนี้ กรณีที่หน่วยงานต่างๆ ได้ประสานให้จังหวัดดำเนินการขอให้แจ้งหรือสำเนาหนังสือให้กรมการปกครองทราบด้วย

5.5 กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กำกับดูแลการออกใบรับรองเกษตรกรโดยออกใบรับรองให้เป็นของเกษตรกรตัวจริง มีการเพาะปลูกจริง และปริมาณผลผลิตข้าวเปลือกที่เป็นจริง โดยต้องกำหนดผู้รับผิดชอบชัดเจน รวมทั้งต้องร่วมกำกับดูแลการรับจำหน่ายไปประทวน โดยเฉพาะในขั้นตอนเกษตรกร โรงสี และเข้าร่วมการกำกับดูแลในพื้นที่

5.6 คณะทำงานหรือหน่วยงานปฏิบัติการพิเศษ ประกอบด้วย หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อประสานและตรวจสอบในการดำเนินการนโยบายรับจำหน่ายข้าวเปลือกนาปรัง ปี 2552 และสามารถปฏิบัติการได้ในทุกพื้นที่ เพื่ออำนวยความสะดวกให้นโยบายรับจำหน่ายเป็นไปด้วยความเรียบร้อย

5.7 ฝ่ายเลขานุการ กชช. กรมการค้าภายใน จะกำหนดหลักเกณฑ์การวัดความชื้นข้าวเปลือกและสิ่งเจือปนให้เกษตรกรได้รับความเป็นธรรม และให้มีการปฏิบัติเป็นไปในทิศทางเดียวกัน

นโยบายประกันราคาข้าวเปลือก

1. แนวทางการประกันราคาและประกันภัยข้าวเปลือก

คณะรัฐมนตรีเห็นชอบตามมติคณะกรรมการนโยบายข้าวแห่งชาติ (กชช.) ในคราวประชุมครั้งที่ 3/2552 เมื่อวันที่ 29 เมษายน 2552 ซึ่งเห็นชอบหลักการและกลไกการดำเนินงานนโยบายประกันราคาข้าวเปลือกข้าวเปลือกและการประกันภัยข้าวเปลือกตามผลการพิจารณา คณะอนุกรรมการพิจารณาแนวทางการประกันราคาและประกันภัยข้าวเปลือกเมื่อวันที่ 9 เมษายน 2552 ตามที่กระทรวงพาณิชย์เสนอ โดยให้ยกเว้นค่าเบี่ยงประกันตามนโยบายประกันราคา

ข้าวเปลือกข้าวเปลือกและการประกันภัยข้าวเปลือกในปีแรก กระทรวงพาณิชย์รายงานว่า ในการประชุม กชช. ครั้งที่ 3/2552 เมื่อวันที่ 29 เมษายน 2552 ได้มีการพิจารณาแนวทางการประกันราคาและประกันภัยข้าวเปลือกที่คณะกรรมการพิจารณาแนวทางการประกันราคาและประกันภัยข้าวเปลือกได้นำเสนอโดยสรุป ดังนี้

1. การประกันราคาข้าวเปลือก

1.1 หลักการ เป็นมาตรการแทรกแซงราคาข้าวเปลือกที่เป็นไปตามกลไกตลาดและช่วยลดภาระงบประมาณของรัฐบาล โดยในระยะแรกจะเป็นทางเลือกใหม่ให้กับเกษตรกรนอกจากการรับจำนำข้าวเปลือก และในระยะยาวจะเป็นระบบที่แทนที่การรับจำนำ

1.2 วัตถุประสงค์ มีดังนี้ ช่วยเหลือให้เกษตรกรขายข้าวเปลือกได้ในราคาที่สูงขึ้น เป็นการใช้กลไกตลาดในการสร้างเสถียรภาพราคาในระยะยาวและมีความยั่งยืน ลดภาระงบประมาณค่าใช้จ่ายของรัฐบาลในการช่วยเหลือให้เกษตรกรสามารถขายข้าวเปลือกได้ในราคาที่เหมาะสม

1.3 รูปแบบนโยบาย เป็นการประกันราคาเฉพาะข้าวเปลือกหอมมะลิ รับประกันเฉพาะข้าวหอมมะลิที่ปลูกใน 8 จังหวัด ได้แก่ สุรินทร์ บุรีรัมย์ อุบลราชธานี ศรีสะเกษ ยโสธร ร้อยเอ็ด อุดรธานี และนครราชสีมา ธ.ก.ส.เป็นหน่วยงานรับผิดชอบ ราคาประกันในกรณีที่ยังมีการดำเนินนโยบายรับจำนำ ราคารับจำนำต้องต่ำกว่าราคารับประกันไม่เกิน 1,000 บาทต่อตัน ค่าเบี้ยประกันในระยะแรกอาจกำหนดไว้เป็นอัตราที่ต่ำ เช่น ร้อยละ 0.01 ของวงเงินเอาประกันแต่อาจจะยกเว้นในปีแรก

1.4 ค่าใช้จ่ายของ ธ.ก.ส. ไม่เกิน 195.56 ล้านบาท แบ่งเป็นค่าใช้จ่ายในการบริหารนโยบายของ ธ.ก.ส. ร้อยละ 4 ของมูลค่านโยบาย จำนวนไม่เกิน 136 ล้านบาท ค่าประชาสัมพันธ์ไม่เกิน 9.56 ล้านบาท ค่าใช้จ่ายในการระบายข้าว ต้นละ 250 บาท จำนวนไม่เกิน 50 ล้านบาท ทั้งนี้ ค่าใช้จ่ายในส่วนนี้จะไม่หักเกษตรกรเป็นผู้รับภาระในการขาย

1.5 ประมาณการการชดเชยส่วนต่างกรณีราคาตลาดต่ำกว่าราคารับประกัน จะแปรตามราคารับประกันและราคาตลาดในวันใช้สิทธิ

2. การประกันภัยข้าวเปลือก โดยเริ่มนโยบายนำร่องที่จังหวัดขอนแก่นเป็นนโยบายเสมือนจริง แต่ไม่มีการจ่ายเงินจริง ซึ่งนโยบายนี้ ธ.ก.ส.เป็นผู้เอาประกัน โดย ธ.ก.ส.จะผลัดภาระค่าเบี้ยประกันให้กับเกษตรกรในรูปของอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ ซึ่งในเบื้องต้นคณะกรรมการฯ เห็นว่านโยบายนำร่องนี้ยังมีประเด็นปัญหาที่ต้องศึกษาเพิ่มเติม จึงได้ตั้งคณะกรรมการพิจารณาแนวทางการประกันภัยข้าว โดยใช้ดัชนีสภาพอากาศและจะรายงานให้ กชช. พิจารณาในโอกาสแรก ทั้งนี้ กชช. มีข้อสังเกต ดังนี้

2.1 การกำหนดราคาประกันข้าวเปลือกหอมมะลิควรจะนำมาทบทวนใน กขช. อีกครั้งหนึ่งก่อนดำเนินการตามนโยบาย

2.2 ค่าใช้จ่ายในการบริหารนโยบายประกันราคาข้าวเปลือกข้าวเปลือกของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) ที่คิดในอัตราร้อยละ 4 ของมูลค่านโยบายไม่ควรสูงกว่าค่าใช้จ่ายในการดำเนินนโยบายรับจำนำข้าวเปลือกที่ กขช. และคณะกรรมการนโยบายและมาตรการช่วยเหลือเกษตรกรได้มีมติอนุมัติไว้ไม่เกินร้อยละ 3 ของวงเงินดำเนินการ และให้นำเสนอคณะรัฐมนตรีพิจารณาต่อไป

2. นโยบายประกันรายได้เกษตรกร ปี 2552/53

หลักเกณฑ์การประกันรายได้ปี 2552/53 มีดังนี้

1. คุณสมบัติของเกษตรกร ต้องเป็นเกษตรกรที่ผลิตข้าวเปลือก ปี 2552/53 จากพื้นที่แหล่งผลิตข้าวเปลือกทั่วประเทศ

2. จำนวนผลิตผลที่รับประกันราคาข้าวเปลือก จำนวน 23.5 ล้านตัน

3. ราคาประกันที่กำหนด

3.1 ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ประกันราคา กิโลกรัมละ 7.10 บาท ตามจำนวนที่ผลิตได้จริง แต่ไม่เกินครัวเรือนละ 20 ตัน

3.2 มันสำปะหลัง ประกันราคา กิโลกรัมละ 1.70 บาท ตามจำนวนที่ผลิตได้จริง แต่ไม่เกินครัวเรือนละ 100 ตัน

4. ขั้นตอนการเข้าร่วมนโยบาย

4.1 การขึ้นทะเบียนเกษตรกร ปีการผลิต 2552/53 ต้องขึ้นทะเบียน ผู้ปลูกกับ กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ที่ สำนักงานเกษตรอำเภอหรือศูนย์บริการถ่ายทอดเทคโนโลยีประจำตำบล ที่เกษตรกรมีภูมิลำเนาอยู่ หรือพื้นที่ที่ทำการผลิต โดยนำหลักฐาน ได้แก่ บัตรประจำตัวประชาชน และสำเนาทะเบียนบ้าน ไปขอขึ้นทะเบียน เพื่อให้กรมส่งเสริมการเกษตรออกหนังสือรับรองให้

4.2 การประชาคม โดยคณะกรรมการตรวจสอบระดับตำบล เพื่อตรวจสอบ ยืนยันการผลิตและพื้นที่ทำการผลิตของเกษตรกรผู้เข้าร่วมนโยบาย

4.3 การติดต่อทำสัญญาประกันรายได้กับ ธ.ก.ส. ให้เกษตรกรผู้เข้าร่วมนโยบาย นำหนังสือรับรองการขึ้นทะเบียน ที่กรมส่งเสริมการเกษตรออกให้ บัตรประจำตัวประชาชน สำเนาทะเบียนบ้าน สมุดบัญชีเงินกู้ (กรณีเป็นลูกค้าธ.ก.ส.) และสมุดบัญชีเงินฝาก ธ.ก.ส. มาแสดงเพื่อทำสัญญาประกันราคากับ ธ.ก.ส. สำหรับเกษตรกรที่ยังไม่มีบัญชีเงินฝากกับธ.ก.ส. ขอให้เปิดบัญชีเงินฝากกับธ.ก.ส.ก่อน

5. การประกาศราคาตลาดอ้างอิง คณะอนุกรรมการกำหนดราคาตลาดอ้างอิง จะประกาศราคาตลาดอ้างอิง ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ มันสำปะหลัง และข้าวเปลือก ให้ผู้เข้าร่วมนโยบายทราบ ทุกๆ วันที่ 1 และ 16 ของเดือน

6. การจ่ายเงินชดเชยส่วนต่างราคา ธ.ก.ส.จะจ่ายเงินชดเชยส่วนต่างราคาให้กับผู้เข้าร่วมนโยบาย ผ่านบัญชีเงินฝากของเกษตรกรที่เปิดบัญชีไว้กับ ธ.ก.ส. ดังนี้

6.1 จ่ายเงินส่วนต่างระหว่างราคาประกันกับราคาตลาดอ้างอิง ให้เกษตรกรผู้เข้าร่วมนโยบาย ภายใน 3 วันทำการ นับจากวันใช้สิทธิของเกษตรกรที่ระบุไว้ในสัญญา

6.2 จ่ายเงินส่วนต่าง ให้เกษตรกรผู้เข้าร่วมนโยบาย ในกรณีที่ราคาตลาดอ้างอิงต่ำกว่าราคาประกัน มีวิธีคิด ดังนี้ เงินชดเชยส่วนต่าง = (ราคาประกัน - ราคาตลาดอ้างอิง) x ปริมาณผลผลิตที่ผ่านประชาคม

7. การขายผลผลิตที่เข้าร่วมนโยบาย เกษตรกรผู้เข้าร่วมนโยบาย สามารถนำผลผลิตของตนไปขายให้กับบุคคลใด ที่ไหน และเมื่อไรก็ได้ ที่เห็นว่าราคาเป็นที่พึงพอใจ

8. การยกเลิกสัญญาประกันรายได้เกษตรกร ธ.ก.ส. สามารถ ยกเลิกสัญญา ประกันราคาผลผลิตผลการเกษตรกับเกษตรกรผู้เข้าร่วมนโยบายได้ เมื่อพบว่าผู้เข้าร่วมนโยบายไม่ได้ทำการผลิตการเกษตรจริง ตามที่ได้ขึ้นทะเบียนไว้

9. คำจำกัดความที่ควรทราบ

ราคาประกัน คือ ราคาผลผลิตผลการเกษตร ได้แก่ ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ มันสำปะหลัง และข้าวเปลือกที่รัฐบาลประกาศประกันราคาให้กับเกษตรกรผู้ผลิต

ราคาตลาดอ้างอิง คือ ราคาผลผลิตผลการเกษตร ได้แก่ ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ มันสำปะหลัง และข้าวเปลือก ที่คณะอนุกรรมการกำหนดราคาตลาดอ้างอิงประกาศเพื่อใช้เป็นหลักฐานในการคำนวณเงินชดเชย ณ เวลาใดเวลาหนึ่ง

ราคาตลาด คือ ราคาผลผลิตผลการเกษตร ได้แก่ ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ มันสำปะหลัง และข้าวเปลือกที่เกษตรกรขายได้จริง ณ เวลาใดเวลาหนึ่ง

3. นโยบายประกันรายได้เกษตรกรผู้ปลูกข้าวนาปี ปีการผลิต 2552/53

1. ความเป็นมา

ในช่วงที่ผลผลิตออกสู่ตลาดจำนวนมาก ราคาผลผลิตจะตกต่ำเนื่องจากปริมาณผลผลิตมีจำนวนมากแต่ความต้องการของผู้ซื้ออยู่ในระดับปกติ นโยบายรับจํานำผลผลิตผลการเกษตรเป็นมาตรการที่รัฐบาลเกือบทุกรัฐบาลนำมาใช้แก้ไขปัญหาการตกต่ำ ผลจากการดำเนินนโยบายทำให้รัฐบาลมีภาระชดเชยผลการขาดทุนและค่าใช้จ่ายในการเก็บรักษาผลผลิตจํานำ

จำนวนมาก หากปีใดภาวะราคาผลิตผลไม่ดีปริมาณรับจำหน่ายจะมีมาก รัฐบาลจะต้องเพิ่มงบประมาณในส่วนนี้เพิ่มขึ้น

คณะกรรมการ ธ.ก.ส. และผู้บริหาร ธ.ก.ส. มีข้อเสนอแนะให้ปรับเปลี่ยนวิธีการช่วยเหลือเกษตรกร โดยเห็นควรนำเสนอแนวทางประกันราคาข้าวเปลือกหอมมะลิในพื้นที่ 8 จังหวัด ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เพื่อเป็นต้นแบบนำร่องในการขยายนโยบายไปสู่พืชผลประเภทอื่น ๆ แทนการรับจำหน่าย และได้เสนอต่อคณะกรรมการพิจารณาแนวทางการประกันราคาและประกันข้าวเปลือกที่มีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังเป็นประธาน (คณะกรรมการฯ) ซึ่งคณะกรรมการฯ ได้เห็นชอบและได้นำเสนอคณะกรรมการ นโยบายข้าวแห่งชาติ (กขช.) กขช. มีมติเห็นชอบตามที่คณะกรรมการฯ เสนอคณะรัฐมนตรีในคราวประชุม ได้ให้ความเห็นชอบในการดำเนินนโยบายและต่อมาคณะรัฐมนตรีในคราวประชุม เห็นชอบให้ดำเนินนโยบายประกันราคาข้าวเปลือกข้าวเปลือกนาปี ปีการผลิต 2552/53 โดยให้ดำเนินการรับประกันราคาข้าวเปลือกทุกชนิด ยกเว้นข้าวพันธุ์ที่มีอายุการเก็บเกี่ยวต่ำกว่า 100 วัน และเป็นพันธุ์ที่ไม่ผ่านการรับรองของทางราชการ โดยดำเนินการในพื้นที่จังหวัดแหล่งเพาะปลูกข้าวทั่วประเทศ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อป้องกันความเสี่ยงด้านราคาให้เกษตรกรไม่ให้ประสบปัญหาขาดทุน เพื่อลดภาระค่าใช้จ่ายของรัฐบาลในการแก้ไขปัญหาหาราคาผลิตผลตกต่ำ เพื่อให้กลไกตลาดทำงานเป็นปกติผู้ประกอบการค้าข้าวแข่งขันทางการตลาดให้

2. หลักเกณฑ์

2.1 เกษตรกรที่ประสงค์จะเข้าร่วมนโยบายต้องขึ้นทะเบียนผู้ปลูกข้าวกับกรมส่งเสริมการเกษตร ที่ศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีประจำตำบลหรือสำนักงานเกษตรอำเภอ และต้องผ่านการรับรองพื้นที่การผลิตโดยประชาคม เมื่อผ่านการประชาคมแล้วสำนักงานเกษตรอำเภอจะออกใบรับรองผลการขึ้นทะเบียนให้เกษตรกรเพื่อนำมาทำสัญญาประกันรายได้กับ ธ.ก.ส.

2.2 ธ.ก.ส. จัดทำสัญญาประกันรายได้ตามข้อมูลที่ผ่านการรับรอง

2.3 การกำหนดราคาประกันและปริมาณผลผลิตที่เข้าร่วมนโยบาย

2.3.1 การกำหนดราคาประกัน รัฐบาลกำหนดราคาประกันโดยพิจารณาจากต้นทุนการผลิตข้าวเปลือกแต่ละชนิด บวกด้วยค่าขนส่งเฉลี่ยจากไร่นาถึงจุดรับซื้อและ บวกกำไรให้แก่เกษตรกรตั้งแต่ร้อยละ 20-40 (ของต้นทุนการผลิต + ค่าขนส่งเฉลี่ย)

2.3.2 การกำหนดปริมาณผลผลิตเข้าร่วมนโยบาย ใช้พื้นที่ถือครองถั่วเฉลี่ยของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวแต่ละชนิด คูณด้วยปริมาณผลผลิตเฉลี่ยของข้าวเปลือกแต่ละชนิด ดังนี้ ข้าวเปลือกหอมมะลิ ไม่เกินร้อยละ 16 ต้น ข้าวเปลือกหอมจังหวัด ไม่เกินร้อยละ 16 ต้น ข้าวเปลือก

เจ้า ไม่เกินร้อยละ 25 ต้น ข้าวเปลือกปทุมธานี ไม่เกินร้อยละ 25 ต้น และข้าวเปลือกเหนียว ไม่เกินร้อยละ 14 ต้น

2.4 การชดเชยส่วนต่างระหว่างราคาประกันกับเกณฑ์กลางอ้างอิงคณะกรรมการกำหนดเกณฑ์กลางอ้างอิงจะเป็นผู้กำหนดเกณฑ์กลางอ้างอิง เพื่อใช้คำนวณส่วนต่างระหว่างราคาประกันกับเกณฑ์กลางอ้างอิง ซึ่งจะประกาศทุกวันที่ 1 และ 16 ของเดือน วันใช้สิทธิของเกษตรกรที่ระบุในสัญญาตรงกับช่วงใด หากมีส่วนต่าง ธ.ก.ส. จะโอนเข้าบัญชีเงินฝากของเกษตรกร

3. ราคาเกณฑ์กลางอ้างอิง (บาท/ตัน) ราคาเกณฑ์กลางอ้างอิง

	ราคาประกัน	1 – 15 พ.ย.	16 – 30 พ.ย.	1 – 15 ธ.ค.
3.1 ข้าวเปลือกหอมมะลิ	15,300	14,840	13,002	13,720
3.2 ข้าวเปลือกหอมจังหวัด	14,300	13,729	12,620	13,388
3.3 ข้าวเปลือกเจ้า	10,000	8,389	8,914	9,242
3.4 ข้าวเปลือกปทุมธานี	10,000	9,175	10,501	10,565
3.5 ข้าวเปลือกเหนียว	9,500	7,680	8,473	9,591

4. ผลการดำเนินงาน

เกษตรกรผู้ผ่านการประชาคมจำนวน	4,049,816	ราย
จัดทำสัญญากับ ธ.ก.ส. แล้ว	3,443,861	ราย
จ่ายเงินชดเชยส่วนต่างให้เกษตรกรแล้ว	779,992	ราย
เงินชดเชยจำนวน	10,188,038,307	บาท

เปรียบเทียบนโยบายรับจํานำข้าวเปลือกและนโยบายประกันราคาข้าวเปลือก

1. จุดเด่น จุดอ่อน และประโยชน์ของนโยบายรับจํานำข้าวเปลือกและนโยบายประกันราคาข้าวเปลือก

จุดเด่นของนโยบายประกันราคาข้าวเปลือก ได้แก่ จำนวนเกษตรกรที่ได้รับประโยชน์จากนโยบายจำนวนมาก และราคาข้าวจะเป็นไปตามกลไกตลาด ที่ผู้ส่งออกกำหนดจากความต้องการของต่างประเทศ และปัญหาทุจริตคอร์รัปชันจากเจ้าหน้าที่รัฐมีน้อยมากเพราะเงินคู่มือเกษตรกรโดยตรงผ่านธนาคาร ธ.ก.ส. เพราะเจ้าหน้าที่จะสามารถทุจริตได้ เมื่อร่วมกับเกษตรกรในการแจ้งข้อมูลอันเป็นเท็จ ทั้งปริมาณผลผลิตที่ได้หรือผลผลิตที่เสียหายจากภัยพิบัติต่างๆ เพราะแม้เกิดภัยพิบัติจากน้ำท่วม ศัตรูพืช ระบาดเกษตรกรก็จะยังได้ส่วนต่างแม้ไม่มีผลผลิต ส่วนจุดอ่อนของ

นโยบายประกันราคาข้าวเปลือก ได้แก่ มีการกำหนดให้จ่ายเงินส่วนต่างจะจ่ายให้แก่ 25 ตัน และรัฐบาลต้องจ่ายเงินไปสู่เกษตรกรโดยตรง ทำให้รัฐต้องจ่ายเงินเพื่อการนี้เป็นจำนวนมาก การจ่ายเงินส่วนต่างจะจ่ายให้แก่ 25 ตัน ถ้าใครได้เกินกว่า 25 ตัน ไม่ได้รับส่วนต่าง คิดให้ผลผลิตข้าวที่ 500 กิโลกรัมต่อไร่ ถ้าใครทำได้มากกว่านั้นก็ไม่ได้ รัฐต้องจ่ายเงินไปสู่เกษตรกรโดยตรง ทำให้รัฐต้องจ่ายเงินเพื่อการนี้เป็นจำนวนมากโดยไม่ได้อะไรกลับมา ทำให้ราคาข้าวไม่ขึ้นเกินหนึ่งหมื่น บาท เพราะพ่อค้ารับซื้อรู้ว่ารัฐจ่ายส่วนต่างให้เกษตรกรแล้วเหมือนรัฐคกราคาข้าวไม่ให้เกินหนึ่งหมื่นบาท

จุดเด่นของนโยบายรับจำนำข้าวเปลือก ได้แก่ เกษตรกรจะขายข้าวเปลือกได้ราคาสูง ราคาข้าวในท้องตลาดเพิ่มขึ้น เนื่องจากถ้าพ่อค้าไม่รับซื้อ ในราคาสูงก็ไม่มีข้าวขายเพราะรัฐจะซื้อเองหมด รัฐบาลสามารถควบคุมราคาซื้อ-ขายข้าวได้ (ในการส่งออกและบริโภคภายในประเทศ) เกษตรกร มีข้าวทำอะไรก็ขายได้ตาม จำนวนผลผลิตที่ได้ เช่น หากทำนา มีข้าว 10 ตัน ก็ได้ทั้ง 10 ตัน เป็นเงิน 150,000 บาท ส่วนจุดอ่อนของนโยบายรับจำนำข้าวเปลือก ได้แก่ การที่กำหนดราคารับจำนำสูงกว่าราคาตลาด เป็นการบิดเบือนกลไกตลาด รัฐต้องเสียเงินจำนวนไม่น้อยในการสต็อกข้าว และมีการคอร์รัปชันสูง การบิดเบือนกลไกตลาดทำให้ รัฐต้องใช้จ่ายเงินจำนวนมากไปซื้อข้าว ข้าวจากเกษตรกรทั้งหมดในกรณีที่พ่อค้าไม่รับซื้อข้าวแข่ง รัฐต้องเสียเงินจำนวนไม่น้อยในการสต็อกข้าว และเนื่องจากข้าวมีการเสื่อมคุณภาพ จึงต้องมีค่าใช้จ่ายในการรักษาคุณภาพข้าวจำนวนมากถ้าขายข้าวไม่ได้ และอาจมีข้าวจากต่างประเทศเข้ามาสวมสิทธิ์ จากอดีตที่ผ่านมา มีการคอร์รัปชันสูง ทำให้รัฐต้องขาดทุนปีละหลายล้านบาท

ประโยชน์ของนโยบายประกันราคาข้าวเปลือก ได้แก่ ช่วยเหลือให้เกษตรกรขายข้าวเปลือกได้ในราคาที่สูงขึ้น และเป็นการใช้กลไกตลาดในการสร้างเสถียรภาพราคา เพื่อช่วยเหลือให้เกษตรกรขายข้าวเปลือกได้ในราคาที่สูงขึ้น เป็นการใช้กลไกตลาดในการสร้างเสถียรภาพราคาในระยะยาวและมีความยั่งยืน เป็นการลดภาระงบประมาณค่าใช้จ่ายของรัฐบาลในการช่วยเหลือให้เกษตรกรสามารถขายข้าวเปลือกได้ในราคาที่เหมาะสม

ประโยชน์ของนโยบายรับจำนำข้าวเปลือก ได้แก่ เป็นการบรรเทาความเดือดร้อนทางการเงินของเกษตรกร และเป็นการรวบรวมข้าวเปลือกส่วนเกินไม่ให้ออกสู่ตลาดมากในช่วงต้นฤดูเก็บเกี่ยว เป็นการบรรเทาความเดือดร้อนทางการเงินของเกษตรกร เป็นการรวบรวมข้าวเปลือกส่วนเกินไม่ให้ออกสู่ตลาดมากในช่วงต้นฤดูเก็บเกี่ยว นโยบายรับจำนำมีประโยชน์ คือ ราคาข้าวเกษตรกรได้ราคาดี

2. การปฏิบัติงาน นโยบายและวัตถุประสงค์ คุณลักษณะและเงื่อนไขของนโยบายรับจำนำข้าวเปลือกและนโยบายประกันราคาข้าวเปลือก

การปฏิบัติตามนโยบายประกันราคาข้าวเปลือก ได้แก่ เกษตรกรต้องขึ้นทะเบียน นำใบรับรองมาขึ้นใบประทวน ขึ้นทะเบียนปลูก และรับใบรับรองแล้วขึ้นเงินกับ ธ.ก.ส. เกษตรกรผู้ปลูกข้าวที่เข้าร่วมนโยบายจะได้รับส่วนต่างระหว่างราคาตลาด อ้างอิงกับราคาประกันเป็นเงินสด โดยตรงจากรัฐ กรณีราคาตลาดต่ำกว่าราคาประกัน ช่วยให้เกษตรกรไม่ขาดทุนจากการขายข้าว การจดทะเบียนเกษตรกรและพื้นที่เพาะปลูกเพื่อทำประกันราคา จะช่วยลดปัญหาการสวมสิทธิ์จากข้าวของประเทศเพื่อนบ้าน ไม่เป็นภาระกับการจัดสรรงบประมาณของรัฐบาล เนื่องจากรัฐบาลจะจ่ายส่วนต่างระหว่างราคาตลาดอ้างอิงกับราคาประกันให้กับเกษตรกรเท่านั้น รัฐบาลไม่ต้องรับภาระเกี่ยวกับการแปรสภาพและการจัดเก็บข้าวสารในสต็อกของรัฐบาล ลดปัญหาการทุจริต และการแสวงหาประโยชน์จากการรับจำนำของผู้ที่เกี่ยวข้องในขั้นตอนต่างๆ คงเหลือเพียงระดับเกษตรกรและเจ้าหน้าที่จดทะเบียน กลไกการค้าข้าวเข้าสู่ภาวะปกติ กลับมามีการแข่งขัน รัฐบาลและเจ้าหน้าที่ไม่ต้องมายุ่งเกี่ยวกับการค้าข้าว

การปฏิบัติตามนโยบายรับจำนำข้าวเปลือก ได้แก่ เกษตรกรต้องขึ้นทะเบียนเกษตรกรนำใบรับรองไปขึ้นกับ ธ.ก.ส. ขึ้นทะเบียนปลูก รับใบรับรองแล้วนำข้าวขายให้โรงสีที่รับขึ้นกับ อ.ค.ส. หรือ อ.ต.ก. แล้วไปขึ้นเงินกับ ธ.ก.ส. วิธีการรับจำนำ ให้รับจำนำข้าวเปลือกเจ้า ข้าวเปลือกหอมจังหวัด และข้าวเปลือกปทุมธานี เฉพาะใบประทวนเท่านั้น โดยให้ อ.ค.ส. และ อ.ต.ก. รับสมัครโรงสี/ตลาดกลางเข้าร่วมนโยบายเป็นจุดรับฝากข้าวเปลือกและจ่ายใบประทวน ให้เกษตรกรที่นำข้าวเปลือกมาจำนำ เพื่อให้เกษตรกรนำใบประทวนไปจำนำกับ ธ.ก.ส. และ ธ.ก.ส. ต้องจ่ายเงินให้เกษตรกร ภายใน 3 วันทำการ โดยให้โรงสีที่รับฝากข้าวเปลือกไว้ดำเนินการตีแปรสภาพข้าวเปลือกเป็นข้าวสารส่งมอบเข้าโกดังกลางตามหลักเกณฑ์ และมติของคณะอนุกรรมการกำกับดูแลการรับจำนำข้าว สำหรับตลาดกลางที่เข้าร่วมนโยบายฯ ให้เก็บรักษาข้าวเปลือกไว้ในโกดังที่ อ.ค.ส./อ.ต.ก. กำหนดเป็น โกดังกลาง 3 ในกรณีการรับจำนำข้าวเปลือกหอมมะลิและข้าวเปลือกเหนียวให้รับจำนำใบประทวนเท่านั้น แต่ อาจพิจารณาให้มีการรับจำนำข้างฉางเฉพาะในพื้นที่ที่มีผู้ฉางเก็บรักษาและมีการดูแลได้มาตรฐาน ตามหลักเกณฑ์และมติของคณะอนุกรรมการ กำกับดูแลการรับจำนำข้าว

ข้อแตกต่างด้านนโยบายและวัตถุประสงค์ของนโยบายประกันราคาข้าวเปลือก เป็นมาตรการแทรกแซงราคาข้าวเปลือกที่เป็นไปตามกลไกตลาดและช่วยลดภาระงบประมาณของรัฐบาล โดยในระยะแรกจะเป็นทางเลือกใหม่ให้กับเกษตรกรนอกจากการรับจำนำข้าวเปลือก และในระยะยาวจะเป็นระบบที่แทนที่การรับจำนำ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยเหลือให้เกษตรกรขายข้าวเปลือกได้ในราคาที่สูงขึ้น เพื่อเป็นการใช้กลไกตลาดในการสร้างเสถียรภาพราคาในระยะยาว และมีความยั่งยืน เพื่อลดภาระงบประมาณค่าใช้จ่ายของรัฐบาลในการช่วยเหลือให้เกษตรกร

สามารถขายข้าวเปลือกได้ในราคาที่เหมาะสม เกษตรกรได้รับเงินชดเชยไม่ตายตัวแต่ได้รับทุกครัวเรือน ถ้าผลผลิตเสียหายเกษตรกรก็จะได้รับค่าตอบแทน

ข้อแตกต่างด้านนโยบายและวัตถุประสงค์ของนโยบายรับจำนำข้าวเปลือก เป็นนโยบายที่ใช้แก้ไขปัญหาในช่วงที่ผลผลิตออกสู่ตลาดจำนวนมาก ราคาผลิตผลจะตกต่ำเนื่องจากปริมาณผลผลิตมีจำนวนมากแต่ความต้องการของผู้ซื้ออยู่ในระดับปกติ นโยบายรับจำนำผลิตผลการเกษตรเป็นมาตรการที่รัฐบาลเกือบทุกรัฐบาลนำมาใช้แก้ไขปัญหาการผลิตผลตกต่ำ ผลจากการดำเนินนโยบายทำให้รัฐบาลมีภาระชดเชยผลการขาดทุนและค่าใช้จ่ายในการเก็บรักษาผลิตผลจำนำจำนวนมาก หากปีใดภาวะราคาผลิตผลไม่ดีปริมาณรับจำนำจะมีมาก รัฐบาลจะต้องเพิ่มงบประมาณในส่วนนี้เพิ่มขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อรวบรวมข้าวเปลือกส่วนเกินไม่ให้ออกสู่ตลาดมากในช่วงต้นฤดูเก็บเกี่ยว และเพื่อบรรเทาความเดือดร้อนทางการเงินของเกษตรกร เกษตรกรได้รับราคาข้าวที่สูงขึ้น

ข้อแตกต่างด้านคุณลักษณะและเงื่อนไขของนโยบายประกันราคาข้าวเปลือก ได้แก่ หน่วยงานรับผิดชอบ ได้แก่ ธ.ก.ส. และในระยะแรกอาจกำหนดไว้เป็นอัตราที่ต่ำ ราคาประกันในกรณีที่ยังมีการดำเนินนโยบายรับจำนำ ราคาจำนำต้องต่ำกว่าราคาประกันไม่เกิน 1,000 บาท ต่อตัน ค่าเบี้ยประกัน ในระยะแรกอาจกำหนดไว้เป็นอัตราที่ต่ำ เช่น ร้อยละ 0.01 ของวงเงินเอาประกันแต่อาจจะยกเว้นในปีแรก ระยะเวลาดำเนินการ ประชาสัมพันธ์ เดือนเมษายน เกษตรกรซื้อประกันกับ ธ.ก.ส. ในช่วงเดือนกรกฎาคม-สิงหาคม และเกษตรกรขอใช้สิทธิประกันกับ ธ.ก.ส. ในเดือนธันวาคม

ข้อแตกต่างด้านคุณลักษณะและเงื่อนไขของนโยบายรับจำนำข้าวเปลือก ได้แก่ เกษตรกรผู้มีสิทธิจำนำ จะต้องมียอดบัญชีรับรองเกษตรกรจากกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ มีข้าราชการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์รับรองข้อมูลในบัญชีรับรองเกษตรกรให้ชัดเจนด้วย และเป็นลูกค้าของ ธ.ก.ส. พื้นที่รับจำนำ เกษตรกรสามารถจำนำข้าวเปลือกได้ในพื้นที่จังหวัดของตนเองเท่านั้น ยกเว้นพื้นที่ตำบลติดต่อกัน การจำนำข้ามเขตของเกษตรกร กรณีจำเป็นเพื่อแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของเกษตรกรจะจำนำข้ามเขตเกินกว่าระดับตำบลได้ ในพื้นที่ที่ได้รับการผ่อนผันในการรับจำนำข้าวเปลือกนโยบายที่ผ่านมา คณะอนุกรรมการนโยบายข้าวแห่งชาติระดับจังหวัดพิจารณาก่อนนำเสนอรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ ในฐานะรองประธาน กชช. พิจารณออนุมัติ

3. ขั้นตอนการดำเนินการ มาตรการผ่อนคลาย และความเป็นธรรมแก่เกษตรกรของนโยบายรับจำนำข้าวเปลือกและนโยบายประกันราคาข้าวเปลือก

ข้อแตกต่างด้านขั้นตอนการดำเนินการของนโยบายประกันราคาข้าวเปลือก ได้แก่ มีขั้นตอนการดำเนินการสะดวกมาก โดย ธ.ก.ส.เป็นผู้เอาประกัน โดย ธ.ก.ส.จะผลักภาระค่าเบี้ย

ประกันให้กับเกษตรกรในรูปแบบของอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ เริ่มนโยบายนำร่องที่จังหวัดขอนแก่นเป็นนโยบายเสมือนจริง แต่ไม่มีการจ่ายเงินจริง ซึ่งนโยบายนี้ ธ.ก.ส.เป็นผู้เอาประกัน โดย ธ.ก.ส.จะผลักราคาเบี้ยประกันให้กับเกษตรกรในรูปแบบของอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ ซึ่งในเบื้องต้นคณะกรรมการฯ เห็นว่า นโยบายนำร่องนี้ยังมีประเด็นปัญหาที่ต้องศึกษาเพิ่มเติม จึงได้ตั้งคณะทำงานพิจารณาแนวทางประกันภัยข้าว โดยใช้ดัชนีสภาพอากาศและจะรายงานให้ กษช. พิจารณาในโอกาสแรก ทั้งนี้ กษช. มีข้อสังเกต ดังนี้ การกำหนดราคาประกันข้าวเปลือกหอมมะลิควรจะนำมาทบทวนใน กษช. อีกครั้งหนึ่งก่อนดำเนินการตามนโยบาย ค่าใช้จ่ายในการบริหารนโยบายประกันราคาข้าวเปลือกข้าวเปลือกของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) ที่คิดในอัตราร้อยละ 4 ของมูลค่านโยบายไม่ควรสูงกว่าค่าใช้จ่ายในการดำเนินนโยบายรับจำนำข้าวเปลือกที่ กษช. และคณะกรรมการนโยบายและมาตรการช่วยเหลือเกษตรกรได้มีมติอนุมัติไว้ไม่เกินร้อยละ 3 ของวงเงินดำเนินการ และให้นำเสนอคณะรัฐมนตรีพิจารณาต่อไป

ข้อแตกต่างด้านขั้นตอนการดำเนินการของนโยบายรับจำนำข้าวเปลือก ได้แก่ ราคารับจำนำ ให้คณะกรรมการนโยบายข้าวแห่งชาติ ด้านการตลาด และรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการคลัง รับไปพิจารณากำหนดราคารับจำนำข้าวเปลือกนาปรัง โดยให้พิจารณาให้รอบคอบทั้งระบบ รวมถึงผลกระทบต่อตลาดภายใน และการส่งออกด้วย และนำเสนอ กษช. พิจารณามติต่อไป หลักเกณฑ์และวิธีการรับจำนำ เกี่ยวกับเกษตรกรผู้มีสิทธิจำนำ พื้นที่รับจำนำ การเข้าร่วมนโยบายของโรงสี การกำกับดูแล การข้ามเขตของเกษตรกร การจำนำนอกพื้นที่ของโรงสี การห้ามเปาเกา การสั่งสีแปรสภาพ การส่งมอบ และการจัดเก็บข้าวสารในโกดังกลาง ในแนวทางเดียวกับ การรับจำนำข้าวเปลือกนาปี วงเงินดำเนินการและค่าใช้จ่าย วงเงินดำเนินการรับจำนำข้าวเปลือกนาปรัง มอบหมายให้กระทรวงการคลังไปพิจารณาแหล่งเงินดำเนินการค่าใช้จ่ายในการดำเนินการ นโยบายรับจำนำข้าวเปลือกนาปรัง มอบหมายให้ อคส. อ.ต.ก. ธ.ก.ส. และกรมส่งเสริมการเกษตร จัดทำรายละเอียดค่าใช้จ่าย แล้วนำเสนอ กษช. พิจารณาต่อไป ทั้งนี้ นอกจากการดำเนินนโยบายรับจำนำข้าวเปลือก เพื่อช่วยเหลือเกษตรกรแล้ว จะต้องพิจารณากลไกตลาดสินค้าเกษตรล่วงหน้าแห่งประเทศไทย และการประกันราคาข้าวเปลือก โดยมีการจ่ายเบี้ยประกัน และรัฐช่วยเหลือบางส่วน เข้ามาดำเนินการร่วมด้วย โดยแต่งตั้งคณะกรรมการ เพื่อกำหนดแนวทางการดำเนินการต่อไป

ข้อแตกต่างด้านมาตรการผ่อนคลายนโยบายประกันราคาข้าวเปลือก ได้แก่ เกษตรกรได้รับผลประโยชน์อย่างเต็มเม็ดเต็มหน่วย สามารถแก้ไขปัญหาการแทรกแซงจากภาคการเมืองได้เป็นอย่างดี เป็นแนวทางการสนับสนุนด้านราคาที่ไม่ขัดต่อกฎขององค์การการค้าโลก (WTO) เพราะไม่ใช่การอุดหนุนการส่งออก แต่เป็นเพียงการดูแลและพยุงราคาสินค้าเกษตรภายในประเทศ และ

กลไกตลาดทำงานเป็นปกติไม่ถูกบิดเบือนเหมือนระบบการรับจำนำ เพราะมีการซื้อขายกันปกติตามราคาตลาด

ข้อแตกต่างด้านมาตรการผ่อนคลายนโยบายรับจำนำข้าวเปลือก ได้แก่ เป็นวิธีที่ใช้แก้ปัญหาได้รวดเร็วที่สุด เมื่อเทียบกับวิธีการอื่น ๆ เช่น การส่งเสริมให้เกษตรกรปรับเปลี่ยนการปลูกพืชชนิดอื่น การส่งเสริมให้พัฒนาคุณภาพผลผลิต เป็นต้น เป็นวิธีที่เกษตรกรส่วนใหญ่มีความพึงพอใจ

ข้อแตกต่างด้านความเป็นธรรมแก่เกษตรกรของนโยบายประกันราคาข้าวเปลือก ได้แก่ เกษตรกรได้รับเงินชดเชยเต็มที่ การติดต่อทำสัญญาประกันรายได้กับ ธ.ก.ส. ให้เกษตรกรผู้เข้าร่วมนโยบาย นำหนังสือรับรองการขึ้นทะเบียน ที่กรมส่งเสริมการเกษตรออกให้ บัตรประจำตัวประชาชน สำเนาทะเบียนบ้าน สมุดบัญชีเงินกู้ (กรณีเป็นลูกค้าธ.ก.ส.) และสมุดบัญชีเงินฝาก ธ.ก.ส. มาแสดงเพื่อทำสัญญาประกันราคากับ ธ.ก.ส. สำหรับเกษตรกรที่ยังไม่มีบัญชีเงินฝากกับ ธ.ก.ส.ขอให้เปิดบัญชีเงินฝากกับธ.ก.ส.ก่อน

ข้อแตกต่างด้านความเป็นธรรมแก่เกษตรกรของนโยบายรับจำนำข้าวเปลือก ได้แก่ การรับจำนำ ให้ อคส./อ.ต.ก. รับฝากและออกใบประทวนและโรงสีที่เข้าร่วมนโยบายรับฝากจำนำข้าวเปลือกจากเกษตรกรและสถาบันเกษตรกร โดยจะรับจำนำเป็นข้าวเปลือกและแปรสภาพเป็นข้าวสารเก็บไว้ในโกดังกลาง /ไซโล ที่เช่าจัดเก็บโดย อคส./อ.ต.ก. และ/หรือส่งมอบให้ผู้ซื้อวิธีดำเนินการ เกษตรกรผู้มีสิทธิจำนำ จะต้องมียกเว้นหนังสือรับรองเกษตรกรจากกระทรวงเกษตรและสหกรณ์มีข้าราชการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์รับรองข้อมูลในหนังสือรับรองเกษตรกรให้ชัดเจนด้วย และเป็นลูกค้าของ ธ.ก.ส. พื้นที่รับจำนำ เกษตรกรสามารถจำนำข้าวเปลือกได้ในพื้นที่จังหวัดของตนเองเท่านั้น ยกเว้นพื้นที่อำเภอติดต่อกัน การจำนำข้ามเขตของเกษตรกร กรณีจำเป็นเพื่อแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของเกษตรกรจะจำนำข้ามเขตเกินกว่าระดับอำเภอได้ ในพื้นที่ที่ได้รับการผ่อนผันในการรับจำนำข้าวเปลือกนโยบายที่ผ่านมา คณะอนุกรรมการนโยบายข้าวแห่งชาติระดับจังหวัด หรือเกษตรกรแจ้งฝ่ายเลขานุการ กชช.เพื่อนำเสนอรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ ประธานอนุกรรมการดำเนินการรับจำนำข้าวเปลือก พิจารณานุมัติ กรณีเกษตรกรอยู่ห่างไกลหรือไม่สามารถขนข้าวเปลือกมายังจุดรับจำนำได้ สามารถให้สถาบันเกษตรกรที่เป็นนิติบุคคลที่เกษตรกรผู้นั้นเป็นสมาชิกอำนวยความสะดวกให้แก่เกษตรกร

4. ความสามารถในการแก้ไขปัญหาการขาดแคลนข้าว ผลตอบแทน และประโยชน์ที่ได้รับของนโยบายรับจำนำข้าวเปลือกและนโยบายประกันราคาข้าวเปลือก

ข้อแตกต่างด้านความสามารถของนโยบายในการแก้ไขปัญหาการขาดแคลนข้าวของนโยบายประกันราคาข้าวเปลือก ได้แก่ เป็นรูปแบบการชดเชยส่วนต่างของราคาประเมินกับราคา ข้าวซึ่ง

เป็นไปตามกลไกตลาด วิธีการนี้เปรียบเหมือนรัฐบาลจ่ายค่าไถ่ให้แก่เกษตรกรแทนพ่อค้าที่กดราคาข้าวเปลือกของเกษตรกร วิธีนี้เกษตรกรไม่ได้สิทธิในการเลือกขายทำให้ข้าวบนมือเกษตรกรในฐานะผู้ผลิตไม่มีราคาแต่ข้าวที่อยู่บนมือพ่อค้าที่ขายให้แก่เกษตรกรในฐานะผู้บริโภคสูงลิ่วเพราะภาครัฐไม่มีข้าวไว้คานราคา เป็นนโยบายที่เกิดขึ้นในสมัยรัฐบาลพรรคประชาธิปัตย์เพื่อแก้ปัญหาการคอร์ปชั่นจากการรับจําจากรัฐบาลชุดก่อน เพื่อเป็นการประกันว่าเกษตรกรจะขายข้าวได้ไม่ต่ำกว่า 1 หมื่นบาท และอาจจะปรับขึ้นในปีต่อไป นโยบายเป็นการแก้ไขปัญหาที่ปลายเหตุจริงๆ ต้องแก้ไขตั้งแต่เรื่องคุณภาพข้าวการทำงานนโยบายด้านการตลาดกับตลาดโลก

ข้อแตกต่างด้านความสามารถของนโยบายในการแก้ไขปัญหาหาค่าข้าวของนโยบายรับจําข้าวเปลือก ได้แก่ สามารถแก้ไขปัญหาหาค่าข้าวได้เนื่องจาก เป็นนโยบายของรัฐบาลที่เข้ามาแทรกแซงราคา เพื่อพยุงราคาสินค้าที่ตกต่ำ และต้องการช่วยเหลือเกษตรกร เป็นนโยบายของรัฐบาลที่เข้ามาแทรกแซงราคา เพื่อพยุงราคาสินค้าที่ตกต่ำ และต้องการช่วยเหลือเกษตรกร แต่กลับพบว่าราคาข้าวเปลือกจําจําของรัฐบาลในช่วงที่ผ่านมาสูงกว่าราคาตลาด ทำให้เกษตรกรหันมาเข้าร่วมนโยบายเป็นจำนวนมาก เป็นนโยบายที่เกิดขึ้นในสมัยพรรคไทยรักไทยเป็นรัฐบาล และมาหยุดนโยบายดังกล่าวในรัฐบาลพรรคประชาธิปัตย์ เนื่องจากพรรคประชาธิปัตย์เห็นว่า มีช่องโหว่ในเรื่องของการคอร์ปชั่น ในขณะที่รัฐบาลพรรคเพื่อไทยได้ก้าวเข้ามาครั้งนี้ จึงนํานโยบายดังกล่าวกลับมาใช้อีกครั้งหนึ่ง ถ้าราคาประเทศไทยสามารถกำหนดราคาส่งออกเองได้และเกษตรกรลดต้นทุนการผลิตจะทำให้ราคาข้าวเหมาะสมกับค่าใช้จ่ายและเกษตรกรมีรายได้มากขึ้น

ข้อแตกต่างด้านผลตอบแทนของนโยบายประกันราคาข้าวเปลือก ได้แก่ เกษตรกรได้เงินอย่างแน่นอนทุกครัวเรือนแบบยั่งยืน โดย ธ.ก.ส.จะจ่ายเงินชดเชยส่วนต่างราคาให้กับผู้เข้าร่วมนโยบาย ผ่านบัญชีเงินฝากของเกษตรกรที่เปิดบัญชีไว้กับ ธ.ก.ส. ภายใน 3 วันทำการ นับจากวันใช้สิทธิของเกษตรกรที่ระบุไว้ในสัญญา

ข้อแตกต่างด้านผลตอบแทนของนโยบายรับจําข้าวเปลือก ได้แก่ เกษตรกรขายข้าวได้ราคาแพง ถ้าคุณภาพข้าวดีจะทำให้รับผลตอบแทนจากนโยบายจําได้อย่างสูงสุด การที่รัฐบาลเพิ่มปริมาณการรับจําข้าวเปลือก และปรับเปลี่ยนวิธีดำเนินการรับจําจากเดิมที่ให้รับจําต่ำกว่าราคาตลาด ไปเป็นการรับจําเท่ากับราคาตลาดและต่อมายังได้ยกระดับราคาเป้าหมายที่สูงกว่าราคาตลาด ซึ่งแม้ว่านโยบายดังกล่าวจะเป็นการช่วยเหลือเกษตรกรให้มีรายได้มากขึ้นจากการทำนาเพื่อให้ได้รับผลตอบแทนที่เหมาะสม แต่นโยบายดังกล่าวได้สร้างผลกระทบต่อการจัดการไร่นาของเกษตรกร เพราะเกษตรกรจะปลูกข้าวอายุสั้นเพื่อหวังทำรอบการเพาะปลูกให้ได้มากขึ้น โดยไม่คำนึงถึงคุณภาพข้าว และที่สำคัญ นโยบายรับจําได้ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพของการแข่งขันในตลาดข้าวเปลือก เพราะการใช้นโยบายดังกล่าวได้ทำให้กลไกตลาดกลางข้าวเปลือกที่ได้พัฒนาการ

มาอย่างดีต้องหายไปจากระบบการค้าข้าว ทำให้อำนาจในการต่อรองระหว่างเกษตรกรและโรงสีหายไป และช่องทางการตลาดเปลี่ยนแปลงไปเมื่อเกษตรกรเก็บเกี่ยวข้าวแล้วไม่มีทางเลือกอื่นแต่ต้องนำไปส่งขายให้กับโรงสี ซึ่งก็จะถูกเอาเปรียบจากอำนาจในการต่อรองที่หายไป

ข้อแตกต่างด้านความต้องการจากประโยชน์ที่ได้รับจากนโยบายประกันราคาข้าวเปลือกได้แก่ ปัญหาโรงสีขาดสภาพคล่อง รัฐควรหามาตรการร่วมมือกับธนาคารพาณิชย์ และธนาคารเฉพาะกิจในการสนับสนุนสินเชื่อแก่โรงสีในอัตราดอกเบี้ยที่เหมาะสม ธนาคารแห่งประเทศไทย รายงานว่าปัจจุบันตลาดการเงินไทยมีสภาพคล่องส่วนเกินจำนวนมาก สำหรับโรงสีจำนวนหนึ่งที่เกิดมาเพื่อทำธุรกิจรับจำนำข้าวของรัฐบาลเพียงอย่างเดียว โรงสีเหล่านี้อาจประสบปัญหาทั้งเงินทุน และความสามารถในการทำธุรกิจ จนอาจต้องล้มหายตายจากไป แต่นี่คือกฎธรรมชาติของตลาดแข่งขัน กิจการที่อ่อนแอย่อมต้องออกจากตลาดไป ทำให้ธุรกิจข้าวไทยเข้มแข็ง

ปัญหาเกษตรกรขายข้าวได้ราคาต่ำกว่าราคาอ้างอิง ทำให้มีการเดินขบวนเรียกร้องให้รัฐช่วยเหลือ รัฐบาลต้องทำประชาสัมพันธฺ์ให้เกษตรกรหลีกเลี่ยงการขายข้าวในช่วงที่มีราคาต่ำผิดปกติ

ปัญหาคุณภาพข้าวที่เกิดจากการขายพื้นที่เพาะปลูก เพื่อต้องการเงินช่วยเหลือจากรัฐ กระทรวงพาณิชย์ควรร่วมมือกับสมาคมเกษตรกร สมาคมโรงสี และสมาคมผู้ส่งออกข้าวกำหนดมาตรฐานข้าวเปลือก

ปัญหาการกำหนดราคาตลาด "อ้างอิง" และราคาข้าวคันฤดูตกต่ำมาก เกษตรกรไม่ไว้ใจราคาตลาดอ้างอิงที่ใช้คำนวณเงินชดเชย และการจัดเก็บข้อมูลราคาข้าวเปลือก มาคำนวณราคาอ้างอิงมีปัญหาถูกบิดเบือน

ข้อแตกต่างด้านความต้องการจากประโยชน์ที่ได้รับจากนโยบายรับจำนำข้าวเปลือกได้แก่ นโยบายนี้จะทำให้ข้าวเกือบทุกเมล็ดวิ่งเข้ามาสู่นโยบายจำนำของรัฐบาล เพราะถึงแม้ว่าในปัจจุบันจะมีเกษตรกรไม่น้อยที่ปลูกข้าวแล้วเก็บไว้กินเอง (โดยมักเอาข้าวเปลือกไปสีที่โรงสีใกล้บ้าน) แต่ในไม่ช้า เกษตรกรเหล่านี้จะพบว่าพวกเขาจะมีรายได้สุทธิเพิ่มขึ้นจากการเอาข้าวไปขาย ("จำนำ" กับรัฐบาล) ในราคาสูง แล้วเอาเงินมาซื้อข้าวสารกินแทน (ยกเว้นกรณีที่รัฐบาลจะทำให้ข้าวสารมีราคาแพงตามไปด้วย ซึ่งจะกล่าวถึงทีหลัง) เมื่อเป็นเช่นนี้ ปริมาณข้าวที่ออกมาเข้านโยบายจำนำก็จะสูงกว่าข้าวที่เข้าสู่ตลาดในปัจจุบัน และจะทำให้รัฐบาลกลายเป็นผู้ผูกขาดซื้อข้าวรายเดียวของประเทศโดยไม่ได้ตั้งใจ เมื่อรัฐบาลกลายเป็นเจ้าของข้าวจำนวนมาก รัฐบาลก็มีทางเลือกสองทางคือ พยายามขายข้าวทั้งหมดออกไปในราคาตลาดโลก (ซึ่งก็คงจะขาดทุนเป็นจำนวนมาก เพราะต้องขายข้าวจำนวนมากในราคาต่ำกว่าที่ซื้อมา) ก็เก็บสต็อกข้าวเอาไว้มากๆ ซึ่งถ้าทำให้ตลาดเชื่อได้ว่ารัฐบาลจะเก็บข้าวนี้เอาไว้เป็นเวลานาน ราคาตลาดก็อาจจะสูงขึ้นในช่วงสั้นๆ แต่เมื่อไหร่ก็ตามที่รัฐบาลปล่อยสต็อกนี้ออกมา ราคาข้าวก็จะตกลง หรือถ้าไม่ปล่อยออกมาภายใน 1-2 ปี ข้าวก็จะ

เสื่อมคุณภาพ ซึ่งถ้ารัฐบาลไม่ต้องการหลีกเลี่ยงความสูญเสียในกรณีนี้ ตั้งแต่ปีที่ 2-3 เป็นต้นไป รัฐบาลก็จะต้องปล่อยสต็อกข้าวเก่าออกมาทุกๆ ปี ถ้ารัฐบาลดำเนินนโยบายนี้ไปเรื่อยๆ เกษตรกร ทั้งรายเก่าและรายใหม่ก็จะหันมาปลูกข้าวกันมากขึ้น ทุกวันนี้ เรามีจำนวนเกษตรกรลดลง แต่ผลผลิตและส่งออกเพิ่มขึ้นแทบทุกปี ส่วนหนึ่งเป็นเพราะคนไทยโดยเฉลี่ยบริโภคข้าวน้อยลง ถ้าต่อไปเรามีจำนวนเกษตรกรเพิ่มขึ้น ก็จะทำให้ผลผลิตและส่งออกเพิ่มเร็วขึ้นกว่านี้ ซึ่งนอกจากปริมาณข้าวที่เพิ่มขึ้นเรื่อยๆ อย่างรวดเร็วจะหมายถึงภาระค่าใช้จ่ายที่เพิ่มขึ้นของรัฐแล้ว ยังเพิ่มแรงกดดันให้ราคาตลาดลดลงด้วย แต่ถ้ารัฐบาลต้องการลดภาระนี้ โดยให้เกษตรกรลดพื้นที่การเพาะปลูกข้าวลง ก็อาจต้องใช้วิธีการแบบสหรัฐอเมริกา หรือยุโรป ที่จ่ายเงินชดเชยให้เกษตรกรแทน แต่เงินชดเชยนี้ก็ต้องมากพอที่จะจูงใจไม่ให้ปลูกข้าวในช่วงที่รัฐบาลตั้งราคาข้าวไว้สูงๆ ด้วย

5. ปัญหาในการดำเนินการ และแนวทางแก้ไขปัญหาในการดำเนินการ ของนโยบายรับจํานำข้าวเปลือกและนโยบายประกันราคาข้าวเปลือก

ข้อแตกต่างด้านปัญหาในการดำเนินการของนโยบายประกันราคาข้าวเปลือก ได้แก่ หากราคาตลาดต่ำกว่าราคาประกันมาก รัฐบาลต้องใช้งบประมาณมากจำนวนในการชดเชยส่วนต่างราคานี้

หากผู้รับซื้อหรือผู้ค้ามีการสมยอมหรือฮั้วราคาซื้อขายในราคาต่ำกว่าราคาประกันก็อาจทำให้กลไกตลาดบิดเบือนได้เช่นเดียวกัน เช่น กรณีที่หากโรงสีสมยอมกันรับซื้อข้าวในราคาต่ำ รัฐบาลก็ต้องชดเชยทั้งหมด ซึ่งไม่เป็นไปตามหลักการและเจตนารมณ์ของระบบประกันราคานี้

อาจได้รับการต่อต้านจากเกษตรกร เนื่องจาก เกษตรกรส่วนใหญ่คุ้นเคยและมีความพึงพอใจกับระบบการรับจํานำอยู่แล้ว เมื่อมีการปรับเปลี่ยนวิธีการแบบนี้ อาจเกิดความสับสน ซึ่งรัฐบาลต้องเร่งสร้างความเข้าใจและให้ความรู้แก่เกษตรกรให้มากขึ้น

ข้อแตกต่างด้านปัญหาในการดำเนินการของนโยบายรับจํานำข้าวเปลือก ได้แก่ นโยบายรับจํานำที่ผ่านมาทำให้กลไกตลาดถูกบิดเบือน สาเหตุเกิดจากการที่รัฐบาลกำหนดราคารับจํานำที่สูงเกินไปโดยไม่คำนึงถึงราคาตามกลไกตลาด ทำให้เกษตรกรมุ่งที่จะเข้าร่วมนโยบายฯ แต่เพียงอย่างเดียว โดยไม่มีการซื้อขายปกติตามกลไกตลาด นอกจากนี้เมื่อจํานำแล้วไม่มีการไถ่ถอน เนื่องจากราคารับจํานำที่ได้สูงกว่าราคาตลาดอยู่แล้วจึงไม่จำเป็นต้องมาไถ่ถอน ผู้ประกอบการ เช่น โรงสี ผู้ค้า ก็มีรายได้จากการเข้าร่วมนโยบายจึงมุ่งที่จะเข้าร่วมนโยบายรับจํานำเพียงอย่างเดียวโดยไม่ทำการซื้อขายตามปกติ สาเหตุส่วนหนึ่งเกิดจากการที่ไม่สามารถแข่งขันราคาของรัฐได้ ส่วนต่างระหว่างราคาข้าวรับจํานำกับราคาตลาดก่อให้เกิดผลประโยชน์กับผู้ประกอบการหรือโรงสี สร้างปัญหาการทุจริตในรูปของการสวมสิทธิ์เกษตรกรเพื่อมาเข้าร่วมนโยบายฯ การเวียนเทียนข้าว และปัญหาอื่น ๆ อีกมากมาย ปริมาณผลผลิตที่รัฐบาลรับไว้ในนโยบายที่เพิ่มขึ้นนี้ทำให้รัฐบาลกลายเป็น

ผู้ค้าข้าวรายใหญ่ของประเทศเนื่องจากมีข้าวอยู่ในความครอบครองเป็นจำนวนมาก ผู้ส่งออกที่แต่เดิมเคยรับซื้อข้าวจากโรงสี มีการแข่งขันกันด้านราคา เมื่อเห็นว่ารัฐบาลมีสต็อกข้าวเป็นจำนวนมาก ก็คอยแต่จะประมูลข้าวจากรัฐบาลเพื่อส่งออกแทนที่จะไปซื้อกับโรงสี ส่งผลให้ต้นทุนการส่งออกข้าวของประเทศไทยสูงกว่าประเทศอื่น ความสามารถในการแข่งขันของประเทศลดลง เกษตรกรเกิดค่านิยมในการเพาะปลูกเพื่อขายให้แก่นโยบายรับจำนำแต่เพียงอย่างเดียว โดยไม่มีการพัฒนาศักยภาพของตนเอง เช่น การปรับปรุงและพัฒนาพันธุ์ข้าว การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต การลดต้นทุนการผลิต เป็นต้น

ข้อแตกต่างด้านแนวทางแก้ไขปัญหาในการดำเนินการของนโยบายประกันราคาข้าวเปลือก ได้แก่ รัฐบาลต้องประชาสัมพันธ์ให้เกษตรกรเข้าใจ ประเด็นประชาสัมพันธ์ได้แก่ ข้อดี - ข้อเสียสำหรับเกษตรกร ข้อดี - ข้อเสียต่อตลาดข้าว วิธีเข้าร่วมนโยบาย การขอรับเงินประกัน ฯลฯ ต้องมีการตรวจสอบเกษตรกรที่จดทะเบียนว่ามีพื้นที่เพาะปลูกจริง ทั้งก่อนทำประกันและหลังทำประกันแล้ว มาตรการอื่นๆ เช่น การติดประกาศรายชื่อและพื้นที่ปลูกข้าวของเกษตรกรที่ทำประกันในหมู่บ้าน เพื่อให้ประชาสังคมช่วยตรวจสอบ การใช้ภาพถ่ายทางอากาศ ฯลฯ

ข้อแตกต่างแนวทางแก้ไขปัญหาในการดำเนินการของนโยบายรับจำนำข้าวเปลือก ได้แก่ รัฐควรหามาตรการร่วมมือกับธนาคารพาณิชย์ และธนาคารเฉพาะกิจในการสนับสนุนสินเชื่อแก่โรงสีในอัตราดอกเบี้ยที่เหมาะสม ธนาคารแห่งประเทศไทยรายงานว่าปัจจุบันตลาดการเงินไทยมีสภาพคล่องส่วนเกินจำนวนมาก สำหรับโรงสีจำนวนหนึ่งที่เกิดมาเพื่อทำธุรกิจรับจำนำข้าวของรัฐบาลเพียงอย่างเดียว โรงสีเหล่านี้อาจประสบปัญหาทั้งเงินทุน และความสามารถในการทำธุรกิจ จนอาจต้องล้มหายตายจากไป แต่เนื่องจากธรรมชาติของตลาดแข่งขัน กิจการที่อ่อนแอย่อมต้องออกจากตลาดไป ทำให้ธุรกิจข้าวไทยเข้มแข็ง

รัฐควรปรับเงื่อนไขและการคำนวณราคาข้าวอ้างอิงในนโยบายประกันราคาข้าว มาเป็นวันจันทร์ของสัปดาห์ หรือภายใน 7 วัน จากเดิมกำหนดประกาศราคาอ้างอิงทุก 15 วัน ส่งผลให้ราคาอ้างอิงอยู่ในระดับที่ใกล้เคียงกับราคาตลาดมากขึ้น ในขณะที่ราคาข้าวอยู่ในช่วงขาลง มาตรการนี้มีส่วนช่วยให้เกษตรกรได้รับค่าชดเชยส่วนต่างมากขึ้น เพิ่มมาตรการจูงใจโรงสีในการรับซื้อข้าว ทั้งนี้เพื่อค้ำราคาข้าวในประเทศ สาเหตุที่โรงสีที่ไม่สามารถรับซื้อข้าวได้จริง เพราะไม่มีพื้นที่จัดเก็บจากปัญหาสต็อกล้น และรายได้ค่าจ้างจัดเก็บเพียงตันละ 75 บาท มาตรการตั้งโต๊ะรับซื้อข้าวรัฐบาลเร่งเปิดจุดรับซื้อข้าวเพิ่มเติมให้ได้ 126 แห่ง ใน 25 จังหวัด ภายในสิ้นเดือนเมษายนนี้ เพื่อรองรับข้าวที่ยังเหลืออยู่ในมือเกษตรกร 1.5 ล้านตัน โดยจะมีแรงจูงใจเพิ่มเติม คือ หากรับซื้อข้าวเปลือกได้ครบทุก 1,000 ตัน โรงสีจะได้รับสิทธิการแปรรูปข้าวเปลือกเป็นข้าวสารร้อยละ 20-30 ของปริมาณ 1,000 ตันที่โรงสีรับซื้อ โดยรัฐบาลจะจ่ายค่าจ้างสีแปรสภาพให้อีกตันละ 500 บาท

และเก็บไว้ในโกดังกลางของ อคส./อตก หรือโรงสีรับฝากไว้ตามเดิม แต่อยู่ในรูปของข้าวสาร ซึ่งโรงสีสามารถใช้เป็นเงินทุนในการหมุนเวียน และมีพื้นที่ว่างสำหรับเก็บข้าวเปลือกได้เพิ่มขึ้น

สรุปได้ว่า การเปรียบเทียบการให้ความช่วยเหลือเกษตรกรชาวนาไทยระหว่างนโยบายรับจํานำข้าวเปลือกและนโยบายประกันราคาข้าวเปลือก ด้านจุดเด่นของโครงการ โครงการประกันราคาข้าวเปลือก เกษตรกรจะได้รับประโยชน์จากโครงการจำนวนมาก และราคาข้าวจะเป็นไปตามกลไกตลาด โครงการรับจํานำข้าวเปลือก เกษตรกรจะขายข้าวเปลือกได้ราคาสูง ด้านจุดอ่อนของโครงการ โครงการประกันราคาข้าวเปลือก มีการกำหนดให้จ่ายเงินส่วนต่างจะจ่ายให้แก่ 25 ต้น และรัฐบาลต้องจ่ายเงินไปสู่เกษตรกรโดยตรง ทำให้รัฐต้องจ่ายเงินเพื่อการนี้เป็นจำนวนมาก โครงการรับจํานำข้าวเปลือก เป็นการบิดเบือนกลไกตลาด รัฐต้องเสียเงินจำนวนไม่น้อยในการสต็อกข้าว และมีการคอร์ปชั่นสูง ด้านประโยชน์ของโครงการ โครงการประกันราคาข้าวเปลือก ช่วยเหลือให้เกษตรกรขายข้าวเปลือกได้ในราคาที่สูงขึ้น และเป็นการใช้กลไกตลาดในการสร้างเสถียรภาพราคาโครงการรับจํานำข้าวเปลือก เป็นการบรรเทาความเดือดร้อนทางการเงินของเกษตรกร และเป็นการรวบรวมข้าวเปลือกส่วนเกินไม่ให้ออกสู่ตลาดมากในช่วงฤดูเก็บเกี่ยว ด้านการปฏิบัติตามโครงการ พบว่า โครงการประกันราคาข้าวเปลือก เกษตรกรต้องขึ้นทะเบียน นำใบรับรองมาขึ้นใบประทวน ขึ้นทะเบียนปลูก และรับใบรับรองแล้วขึ้นกับ ธ.ก.ส. โครงการรับจํานำข้าวเปลือก เกษตรกรต้องขึ้นทะเบียนเกษตรกรนำใบรับรองไปขึ้นกับ ธกส. ขึ้นทะเบียนปลูก รับใบรับรองแล้วนำข้าวขายให้โรงสีที่รับขึ้นกับ อ.ค.ส. หรือ อ.ต.ก.แล้วไปขึ้นเงินกับ ธ.ก.ส. ด้านผู้ได้รับประโยชน์จากโครงการ โครงการประกันราคาข้าวเปลือก ผู้รับประโยชน์ คือ เกษตรกร และโรงสี โครงการรับจํานำข้าวเปลือก ผู้รับประโยชน์ คือ เกษตรกร โรงสี และ โกดังให้เช่า

สรุป

การเปรียบเทียบการให้ความช่วยเหลือเกษตรกรชาวนาไทยระหว่างนโยบายรับจํานำข้าวเปลือกและนโยบายประกันราคาข้าวเปลือก พบว่า โครงการรับจํานำข้าวเปลือก เกษตรกรจะขายข้าวเปลือกได้ราคาสูงและได้รับเป็นเงินสดทันทีเมื่อขายข้าว ส่วนโครงการประกันราคาข้าวเปลือก เกษตรกรจะได้รับประโยชน์จากโครงการจำนวนมาก และได้รับเงินสดทันทีเมื่อขายข้าว เงินชดเชยส่วนต่างของราคาที่ประกันจะได้รับภายหลัง สำหรับราคาข้าวจะเป็นไปตามกลไกตลาดที่ผู้ส่งออกกำหนดจากความต้องการของต่างประเทศ

บทที่ 4

นโยบายรัฐบาลในการกำหนดราคาข้าวเพื่อ ช่วยเหลือเกษตรกรชาวนาไทย

ในการศึกษาเรื่อง นโยบายรัฐบาลในการกำหนดราคาข้าวเพื่อช่วยเหลือเกษตรกรชาวนาไทย มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและวิเคราะห์นโยบายรัฐบาลในการกำหนดราคาข้าวเพื่อช่วยเหลือเกษตรกรชาวนาไทย ศึกษาเปรียบเทียบการให้ความช่วยเหลือเกษตรกรชาวนาไทย ระหว่างนโยบายรับจำนำข้าวเปลือกและนโยบายประกันราคาข้าวเปลือก และเสนอแนะแนวทางในการปรับปรุงกระบวนการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องของนโยบายในการกำหนดราคาข้าวเพื่อช่วยเหลือเกษตรกรชาวนาไทย ผู้ศึกษาเสนอผลการศึกษา ตามหัวข้อ ดังนี้

1. การวิเคราะห์นโยบายรัฐบาลในการกำหนดราคาข้าวเพื่อช่วยเหลือเกษตรกรชาวนาไทย
2. การเปรียบเทียบการให้ความช่วยเหลือเกษตรกรชาวนาไทยระหว่างนโยบายรับจำนำข้าวเปลือกและนโยบายประกันราคาข้าวเปลือก
3. การเสนอแนะแนวทางในการปรับปรุงกระบวนการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องของนโยบายในการกำหนดราคาข้าวเพื่อช่วยเหลือเกษตรกรชาวนาไทย

การวิเคราะห์นโยบายรัฐบาลในการกำหนดราคาข้าวเพื่อช่วยเหลือเกษตรกรชาวนาไทย

การวิเคราะห์นโยบายรัฐบาลในการกำหนดราคาข้าวเพื่อช่วยเหลือเกษตรกรชาวนาไทย เน้นการวิจัย เฉพาะกระบวนการและรูปแบบในการกำหนดนโยบายรัฐบาลในการช่วยเหลือเกษตรกรชาวนาไทย พบว่า ข้าวมีความสำคัญเชิงวัฒนธรรมของวิถีชีวิต เมื่อข้าวมีการเปลี่ยนแปลงเชิงค่ามาสู่มิติเศรษฐกิจ ข้าวเป็นสินค้าส่งออกสำคัญอันดับ 1 ของประเทศไทย แต่ก็นำแปลกประหลาดใจชีวิตของชาวนาผู้ปลูกข้าวกลับยากลำบากมากขึ้นกว่าใน อดีต ความมั่นคงทางอาหารหายไป จากที่เคยมีข้าวมีปลากิน มาเป็นซื้อข้าวซื้อปลากิน หนี้สินเพิ่มพูน ปรากฏการณ์ที่ดินหลุดมือ

ชวานาไปเป็นของนายทุนและองค์กรให้กู้เงินเชื่อในระบบ ทั้งหลายมิให้เห็นได้ไม่ยาก สักดิ์ศรีชวานาซึ่งเป็นผู้ผลิตอาหารของสังคมสั้นคลอน เห็นได้จากชวานาส่วนใหญ่ไม่ยอมให้ลูกหลานตนเองมีอาชีพเป็นชวานา เพราะความเหนื่อยยากและหมดหวังในชีวิตชวานาที่ประสบอยู่เป็นแรงขับให้ชวานา ปัจจุบันกุ่มนี้ยืมเงินส่งลูกหลานเรียนเพียงหวังให้เป็นเจ้าคนนายคนพ้นจาก ชีวิตชวานา สังคมไทยเองก็อาจกำลังลืมเลือนต่อความเข้าใจที่ว่าชวานาคือมิตรสหายที่ทำ หน้าที่ผลิตอาหารให้เรา

ชวานาผู้ปลูกข้าวเป็นอาหารและผลิตสินค้าที่ทำรายได้ให้ประเทศไทยเป็นอันดับหนึ่ง กำลังต้องเผชิญปัญหาซ้ำซ้อนหลายเรื่อง ราคาข้าวเป็นความหวังเดียวของเกษตรกรที่จะมีรายได้และมีภาพชีวิตที่ดี เพราะวิธีการผลิตเพื่อขายได้ส่งผลให้การพึ่งตนเองลดลง การเกษตรเชิงพาณิชย์ ส่งเสริมการใช้สารเคมีจำนวนมากในการผลิตซึ่งได้ทำลายความ อุดมสมบูรณ์ของอาหารตามธรรมชาติ และเพิ่มต้นทุนการทำนาของเกษตรกร อีกประการหนึ่งชวานาเป็นผู้ผลิตข้าวที่จริง แต่กลไกการตลาดเป็นของพ่อค้าคนกลาง ซึ่งซับซ้อนมากขึ้นจากพ่อค้าในประเทศเพิ่มพ่อค้าต่างประเทศในระบบตลาดโลก เข้ามาอีกด้วย ท่ามกลางกระแสเศรษฐกิจปัจจุบัน ปัญหาอุปสรรคสำคัญที่ปรากฏมาตลอดคือปัญหาราคาข้าวตกต่ำ

รัฐบาลของทุกยุคทุกสมัยพยายามที่จะแก้ปัญหาของชวานาโดยมีนโยบายมุ่งเน้นไปที่เรื่องราคาข้าวเป็นหลัก ซึ่งไม่ได้ปฏิเสธว่าชวานาไม่มีปัญหาเรื่องราคาข้าว แต่ก็มีคำถามว่าเป็นการแก้ปัญหาที่ตรงประเด็นหรือไม่ การแก้ปัญหาราคาไม่ใช่คำตอบเดียว ซึ่งเราสามารถเรียนรู้ผ่านสถานการณ์จริงของเรื่องราคาข้าวได้เป็นอย่างดี แต่จากการศึกษาวิเคราะห์พบข้อเท็จจริง ดังต่อไปนี้

1. ชวานาไม่ได้รับผลประโยชน์อย่างแท้จริงจากราคา ในช่วงที่ราคาพุ่งสูงขึ้น ข้าวได้หมดจากยุ้งฉางไปแล้ว เพราะปัญหาหนี้สินครัวเรือน และส่วนมากชาวนาขายข้าวหมดตั้งแต่ มกราคม เมื่อราคาสูงขึ้นจึงไม่มีข้าวขายแล้ว

2. กระทบต่อระบบอาหาร เมล็ดพันธุ์ ในครอบครัวและชุมชน ข้าวเปลือกและข้าวสารราคาพุ่งสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ชวานาขายข้าวเปลือกสำรอง (ข้าวสำหรับกิน + เมล็ดพันธุ์) ซึ่งเป็นการขายข้าวเปลือกราคาสูงได้เพียงส่วนน้อย แต่ชวานาต้องเผชิญกับสิ่งต่อไปนี้ หาซื้อข้าวคุณภาพต่ำมากิน ข้าวสารแพงขึ้น ต้องใช้เงินซื้อกินมากขึ้น โรงสีได้ประโยชน์จากการขายข้าวสารคุณภาพต่ำ กดราคา ไม่มีเมล็ดพันธุ์ ราคาเมล็ดพันธุ์แพงขึ้น ลงทุนเพิ่ม เมล็ดพันธุ์ขาดแคลน โครงการรัฐรับภาระงาน บุญในหมู่บ้านมีการบริจาคมข้าวลดลง ซึ่งการบริจาคม (ทำบุญ) ด้วยข้าวในหมู่บ้าน หมายถึงการคืนข้าวกลับสู่ชุมชน

3. ความเสี่ยงที่จะล้มเหลวในการลงทุนทำนา (รอบใหม่) ที่ดินในการทำนาเป็นที่เสื่อมคุณภาพ ชาวนาอาจทุ่มทุนเต็มที่ บวกกับราคาปัจจัยการผลิตปุ๋ยยาสูง จะเป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดภาวะขาดทุนและสูญเสียที่ดินทำกิน

4. กลุ่มทุนจะเข้ามามีบทบาทในการลงทุนทำนามากขึ้น เช่น พันธะสัญญาปลูกข้าวของชวานากับบริษัท พันธะสัญญากลุ่มผลิตเมล็ดพันธุ์กับบริษัท กลุ่มทุนในท้องถิ่น กับการลงทุนทำนา ความสำคัญของการแก้ปัญหาาราคาข้าวจึงเป็นการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า ควรที่จะมองการแก้ปัญหาชวานาทั้งระบบในแนวคิดของการพัฒนาที่ยั่งยืน เป็นไปในแนวทางที่พัฒนากลไกการตลาด การผลิต และภาพชีวิตของชวานา ในทิศทางที่หนุนเสริมศักยภาพและบทบาทของเกษตรกร

นโยบายและโครงสร้างการค้าข้าวของประเทศไทย ในมุมมองของชวานา พบว่าชวานาเป็นผู้ผลิต แต่ไม่ได้จัดการผลผลิตโดยตนเอง การจัดการการตลาดตั้งแต่ยุคเริ่มต้นต้องมีคนกลาง ในการจัดการการตลาด ไม่มีอำนาจในการต่อรองซึ่งกันและกัน แตกต่างจากผลผลิตของบริษัทเอกชนทั่วไปที่สามารถกำหนดราคาขายได้ อาจเกี่ยวกับวัฒนธรรมไทยที่อ่อนน้อมยอมรับเวลาขายข้าวชวานาจะมาถามโรงสี ว่า จะซื้อกี่โลละเท่าไร แต่ถ้าในวันเดียวกันชวานาจะซื้อรำปลายข้าวก็ต้องไปถามเถ้าเถ้าว่า รำราคาเท่าไร ปลายข้าวราคาเท่าไร ครอบครัวชวานา เด็กที่มีอายุ 5 ขวบ ก็เริ่มลงนา เริ่มจากตามพ่อแม่ไปเล่นในนาไปเรียนรู้ เรียนจบ ป 6 ก็ทำนาตลอดชีวิตยังไม่เคยตั้งราคาข้าวได้เอง ไม่รู้เหมือนกันว่าสาเหตุที่ขาดอำนาจการต่อรองหลายส่วน ไม่สามารถจัดการผลผลิตเองได้ ในฐานะคนผลิตก็อยากตั้งราคาเองเหมือนผลิตภัณฑ์อื่นๆ แต่มีปัจจัยภาวะหนี้สินที่ต้องใช้เงินเร็วก่อนผลผลิตจะออก ทำให้ต้องจำยอมเท่าไรก็ต้องขาย ถึงแม้จะพอใจหรือไม่พอใจกับราคาที่ได้ก็ต้องจำยอม การจัดการเรื่องนี้ ชวานาภาคอีสานยุ่งฉางมีกันทุกบ้าน แต่ทำไมไม่รับจำนำที่ยังฉาง แต่ระบบการจำนำของรัฐล่าช้า ยังไม่ได้จำนำข้าวเลย แต่เงินต้องใช้ก่อนหน้านี้อแล้ว นี่คือนโยบายของเกษตรกรที่ต้องเจอ ส่วนประเด็นที่ชวานาจะเก็บผลผลิตเพื่อรอราคาขาย เพราะมีหนี้มรดก (หนี้มาแต่พ่อแม่) และหนี้จากปัจจัยการผลิต ลงทุนทำนา ปีนี้ปุ๋ยเคมีจาก 500.00 บาทเป็น 900.00 -1,400 .00 บาท (เงินเชื่อ) ข้าวแพงชวานาได้ขายเป็นเกียรติประวัติ 4-5 กระสอบ อีกทั้งหนี้กองทุนหมู่บ้านต้องชำระช่วงมีนาคม หนี้ ธกส.ชำระในมีนาคม แต่ถ้าชำระก่อนก็ได้กู้เร็ว ได้เงินกู้มากขึ้น บวกกับความหวังดีมีนโยบายรับจำนำข้าวเข้ามา เรื่องกลไกราคาข้าว ปฏิเสธไม่ได้ว่าต่างประเทศกำหนดราคา แต่คำถามคือ ความเป็นธรรมในโครงสร้างราคาในแต่ละส่วนที่เกี่ยวข้อง ได้รับความเป็นธรรม มีกระบวนการหรือกลไกไหนที่จะสร้างความน่าเชื่อถือว่า ราคาที่แต่ละส่วนได้เป็นธรรมในสังคม

ในมุมมองของโรงสี พบว่า ชวานาก็รู้สึกว่าการกำหนดราคาไม่ได้มาตลอด แต่ในความเป็นจริง ข้าวปีที่แล้วราคาดีเกินที่คาดคิด ก็เพราะปริมาณไม่เพียงพอ แต่การที่ชวานาบอกว่ากำหนด

ราคาไม่ได้ เพราะ 1 ปี ขายในเวลาเดียวกัน เพราะ 7 เดือนไม่ได้ทำอะไรเงินตรงนี้ ขายในเวลาเดียวกันก็สิ้นตลาด เมื่อปลูกมากราคาก็ลดลง เหมือนรถยนต์ตลาดมีหมื่นคันก็ผลิตให้ใกล้เคียง คนซื้อต่างประเทศบอกประเทศไทยแพงก็ไปซื้อเวียดนาม การมีช่วงเวลาที่แน่นอนของผลผลิตข้าวจะช่วยให้โรงสีสามารถรวบรวมผลผลิตส่ง ขายต่างประเทศได้เลยหรือไม่ ไม่ใช่ชานาเวลาเกี่ยวข้าวแล้ว รัฐมีรับจำนำยุ่งฉาง แท้จริงโรงสีไม่อยากจะให้ข้าวทะลักออกมาแต่โรงสีอยากให้ข้าวทยอยออกมา โรงสีเป็นผู้แปรสภาพ ไม่อยากให้มีการจำนำไปประทวนด้วยซ้ำไป การไหลของข้าวจะได้ทยอยไหลออกมา อยู่โรงสีล้านกว่าตัน นี่คือนี่ที่ทางโรงสีอยากบอกว่าการที่ชานาขายข้าวพร้อมกันไม่มีใครสามารถ ช่วยเรื่องราคาได้

ในมุมมองของผู้ส่งออก พบว่า เรื่องของราคา เกิดจากความต้องการกับผลิตผลที่เรามี ผู้ซื้อจากต่างประเทศก็ดูจากผู้ผลิตหลายๆ ที่ เค้าเองก็จะมีราคาอยู่ในใจ ด้วยลักษณะเป็นแบบนี้ ราคาควรเป็นอย่างไร ตลาดปลายทางจะรับได้ไหม กลไกราคาเกิดจากผู้ส่งออก ราคาที่เสนอมาจากไหน ก็มาจากที่ราคาคิดว่าจะซื้อได้จากโรงสีในประเทศ และค่าใช้จ่าย ลูกค้านำไปขาย เมื่อยอมรับราคารัสนั้นก็ทำให้ผู้ส่งออกข้าว ซึ่งจะสะท้อนไปยังโรงสีว่า ข้าวเปลือกกราคานี้ทำได้ เมื่อก่อนก็ไม่เชื่อว่าต่างประเทศจะกำหนดราคาข้าวได้ แต่มีตัวอย่างในปีที่แล้วว่าเราสามารถกำหนดราคาขายได้ เราขึ้นราคาเท่าไรต่างประเทศก็ซื้อ ทำให้เราคิดว่าเราสามารถกำหนดราคาขาย แต่แท้จริงแล้วไม่ใช่ เมื่อความต้องการของต่างประเทศลดลง ราคาข้าวก็ต่ำลง การกำหนดราคาก็ยังอยู่กับต่างประเทศ เหมือนเดิม ต่างประเทศต้องการมากก็ราคาสูง ต้องการน้อยราคาค่า ที่สำคัญเรายังมีเพื่อนบ้านที่เป็นคู่แข่งด้วย

การเปรียบเทียบการให้ความช่วยเหลือเกษตรกรชานาไทยระหว่างนโยบายรับจำนำข้าวเปลือกและนโยบายประกันราคาข้าวเปลือก

การเปรียบเทียบการให้ความช่วยเหลือเกษตรกรชานาไทยระหว่างนโยบายรับจำนำข้าวเปลือกและนโยบายประกันราคาข้าวเปลือก เน้นการวิจัยเฉพาะนโยบายรับจำนำข้าวเปลือกและนโยบายประกันราคาข้าวเปลือก พบว่า โครงการประกันราคาข้าวเปลือกกับโครงการรับจำนำข้าวเปลือก มีข้อแตกต่างกัน ดังนี้

ด้านจุดเด่นของโครงการ โครงการประกันราคาข้าวเปลือก เกษตรกรจะได้รับประโยชน์จากโครงการจำนวนมาก และราคาข้าวจะเป็นไปตามกลไกตลาด โครงการรับจำนำข้าวเปลือก เกษตรกรจะขายข้าวเปลือกได้ราคาสูงและได้รับเป็นเงินสดทันทีเมื่อขายข้าว

ด้านจุดอ่อนของโครงการ โครงการประกันราคาข้าวเปลือก มีการกำหนดให้จ่ายเงิน ส่วนต่างจะจ่ายให้แก่ 25 ต้น และรัฐบาลต้องจ่ายเงินไปสู่เกษตรกรโดยตรง ทำให้รัฐต้องจ่ายเงินเพื่อ การนี้เป็นจำนวนมาก โครงการรับจำนำข้าวเปลือก เป็นการบิดเบือนกลไกตลาด รัฐต้องเสียเงิน จำนวนไม่น้อยในการสต็อกข้าว และมีการคอร์รัปชันสูง

ด้านประโยชน์ของโครงการ โครงการประกันราคาข้าวเปลือก ช่วยเหลือให้เกษตรกร ขายข้าวเปลือกได้ในราคาที่สูงขึ้น และเป็นการใช้กลไกตลาดในการสร้างเสถียรภาพราคา โครงการ รับจำนำข้าวเปลือก เป็นการบรรเทาความเดือดร้อนทางการเงินของเกษตรกร และเป็นการรวบรวม ข้าวเปลือกส่วนเกินไม่ให้ออกสู่ตลาดมากในช่วงฤดูเก็บเกี่ยว

ด้านการปฏิบัติตามโครงการ พบว่า โครงการประกันราคาข้าวเปลือก เกษตรกรต้อง ขึ้นทะเบียน นำใบรับรองมาขึ้นใบประทวน ขึ้นทะเบียนปลูก และรับใบรับรองแล้วขึ้นเงินกับ ธ. ก.ส. โครงการรับจำนำข้าวเปลือก เกษตรกรต้องขึ้นทะเบียนเกษตรกรนำใบรับรองไปขึ้นกับ ธ.ก.ส. ขึ้นทะเบียนปลูกรับใบรับรองแล้วนำข้าวขายให้โรงสีที่รับขึ้นกับ อ.ก.ส. หรือ อ.ต.ก. แล้วไปขึ้นเงิน กับ ธ.ก.ส.

ด้านผู้ได้รับประโยชน์จากโครงการ โครงการประกันราคาข้าวเปลือก ผู้รับประโยชน์ คือ เกษตรกร และโรงสี โครงการรับจำนำข้าวเปลือก ผู้รับประโยชน์ คือ เกษตรกร โรงสี และผู้ให้ เช่าโกดัง

ด้านข้อแตกต่างด้านนโยบายและวัตถุประสงค์ของโครงการ โครงการประกันราคา ข้าวเปลือก เป็นมาตรการแทรกแซงราคาข้าวเปลือกที่เป็นไปตามกลไกตลาดและช่วยลดภาระ งบประมาณของรัฐบาล และเกษตรกรได้รับเงินชดเชยไม่ตายตัวแต่ได้รับทุกครัวเรือน โครงการรับ จำนำข้าวเปลือก เป็นโครงการที่ใช้แก้ไขปัญหาในช่วงที่ผลผลิตออกสู่ตลาดจำนวนมาก และ เกษตรกรได้รับราคาข้าวที่สูงขึ้น

ด้านข้อแตกต่างด้านลักษณะและเงื่อนไขของโครงการ โครงการประกันราคา ข้าวเปลือก หน่วยงานรับผิดชอบ ได้แก่ ธ.ก.ส. และในระยะแรกอาจกำหนดไว้เป็นอัตราที่ต่ำ โครงการรับจำนำข้าวเปลือก เกษตรกรผู้มีสิทธิจำนำ จะต้อง มีหนังสือรับรองเกษตรกรจาก กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ มีข้าราชการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์รับรองข้อมูลในหนังสือ รับรองเกษตรกรให้ชัดเจนด้วย

ด้านข้อแตกต่างด้านขั้นตอนการดำเนินการของโครงการ โครงการประกันราคา ข้าวเปลือก ขั้นตอนการดำเนินการสะดวกมาก โดย ธ.ก.ส.เป็นผู้เอาประกัน โดย ธ.ก.ส.จะผลัดภาระ ค่าเบี้ยประกันให้กับเกษตรกรในรูปของอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ โครงการรับจำนำข้าวเปลือก ราคารับ

จํานำ ให้คณะอนุกรรมการนโยบายข้าวแห่งชาติ ด้านการตลาด และรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการคลัง รับไปพิจารณากำหนดราคารับจํานำข้าวเปลือก

ด้านข้อแตกต่างด้านมาตรการผ่อนคลายของรัฐบาล โครงการประกันราคาข้าวเปลือกเกษตรกรได้รับผลประโยชน์อย่างเต็มเม็ดเต็มหน่วย สามารถแก้ไขปัญหาการแทรกแซงจากภาคการเมืองได้เป็นอย่างดี โครงการรับจํานำข้าวเปลือก เป็นวิธีที่แก้ไขปัญหาได้รวดเร็วที่สุด เมื่อเทียบกับวิธีการอื่นๆ และเป็นวิธีที่เกษตรกรส่วนใหญ่มีความพึงพอใจ

ด้านข้อแตกต่างด้านความเป็นธรรมแก่เกษตรกร โครงการประกันราคาข้าวเปลือกเกษตรกรได้รับเงินชดเชยเต็มที่ โครงการรับจํานำข้าวเปลือก เกษตรกรได้รับความเป็นธรรมอย่างทั่วถึง

ด้านข้อแตกต่างด้านความสามารถของโครงการในการแก้ไขปัญหาหาคาข้าวของเกษตรกร พบว่า โครงการประกันราคาข้าวเปลือก สามารถแก้ไขปัญหาหาคาข้าวได้เนื่องจาก เป็นรูปแบบการชดเชยส่วนต่างของราคาประเมินกับราคา ข้าวซึ่งเป็นไปตามกลไกตลาด โครงการรับจํานำข้าวเปลือก สามารถแก้ไขปัญหาหาคาข้าวได้เนื่องจาก เป็นโครงการของรัฐบาลที่เข้ามาแทรกแซงราคา เพื่อพยุงราคาสินค้าที่ตกต่ำ และต้องการช่วยเหลือเกษตรกร

ด้านข้อแตกต่างด้านผลตอบแทนของโครงการ โครงการประกันราคาข้าวเปลือกเกษตรกรได้เงินอย่างแน่นอนทุกครัวเรือนแบบยั่งยืน โดย ธ.ก.ส.จะจ่ายเงินชดเชยส่วนต่างราคาให้กับผู้เข้าร่วมโครงการ โครงการรับจํานำข้าวเปลือก เกษตรกรขายข้าวได้ราคาแพง ถ้าภาพข้าวดี จะทำให้รับผลตอบแทนจากโครงการจํานำได้อย่างสูงสุด

ด้านข้อแตกต่างด้านความต้องการจากประโยชน์ที่ได้รับจากโครงการ โครงการประกันราคาข้าวเปลือก โรงสีต้องการสภาพคล่อง เกษตรกรต้องการภาพข้าวที่เกิดจากการขายพื้นที่เพาะปลูก เพื่อต้องการเงินช่วยเหลือจากรัฐ โครงการรับจํานำข้าวเปลือก เกษตรกรได้ประโยชน์สูงสุด ข้าวเกือบทุกเมล็ดวิ่งเข้ามาสู่โครงการจํานำของรัฐบาล

ด้านข้อแตกต่างด้านปัญหาในการดำเนินการของโครงการ หากราคาตลาดต่ำกว่าราคาประกันมาก รัฐบาลต้องใช้งบประมาณมากจำนวนในการชดเชยส่วนต่างราคานี้ หากผู้รับซื้อหรือผู้ค้ามีการสมยอมหรือฮั้วราคารับซื้อในราคาต่ำกว่าราคาประกันก็อาจทำให้กลไกตลาดบิดเบือนได้ โครงการรับจํานำข้าวเปลือก โครงการรับจํานำที่ผ่านมาทำให้กลไกตลาดถูกบิดเบือน สาเหตุเกิดจากการที่รัฐบาลกำหนดราคารับจํานำที่สูงเกินไปโดยไม่คำนึงถึงราคาตามกลไกตลาด

ด้านข้อแตกต่างด้านแนวทางแก้ไขปัญหาในการดำเนินการของโครงการ โครงการประกันราคาข้าวเปลือก รัฐบาลต้องประชาสัมพันธ์ให้เกษตรกรเข้าใจ ประเด็นประชาสัมพันธ์ได้แก่ ข้อดี ข้อเสียสำหรับเกษตรกร ข้อดี ข้อเสียต่อตลาดข้าว วิธีเข้าร่วมโครงการ การขอรับเงินประกัน

โครงการรับจำนำข้าวเปลือก ควรปรับเงื่อนไขและการคำนวณราคาข้าวอ้างอิงในโครงการประกันราคาข้าว มาเป็นวันจันทร์ของสัปดาห์ และเพิ่มมาตรการจูงใจโรงสีในการรับซื้อข้าว

การให้ความช่วยเหลือเกษตรกรชาวนาไทยระหว่างนโยบายรับจำนำข้าวเปลือกและนโยบายประกันราคาข้าวเปลือก พบว่า เกษตรกรต้องคิดแบบพึ่งตนเอง อย่าคิดพึ่งรัฐอย่างเดียว เราต้องคิดเรื่องการพึ่งตนเอง เช่น เรื่องฐานการผลิต ทำไมเวียดนามราคาถูกกว่าเรา เพราะเวียดนามได้ผลผลิต 800 กก./ไร่ ของเรา 300 กก./ไร่ เรามีต้นทุน 5 บาท แต่เรามีต้นทุน 10 บาท ขายตลาดโลกเดียวกัน พ่อค้านั่งที่ออฟฟิศก็เห็นฐานต้นทุนในแต่ละประเทศทั่วโลก ถ้าเราไม่พึ่งตนเอง เช่น ข้าวฮางที่พี่น้องทำออกมาราคา 60 ข้าวนิลราคา 75 ข้าวกล้องราคา 40 ต้นทุนข้าวกล้องจะถูกกว่าข้าวขาว แต่ขายราคาสูงกว่าข้าวขาวด้วยซ้ำไป ถ้าเกษตรกรสามารถคิดค้นผลผลิตที่แตกต่าง ตอนเราทำเกษตรอินทรีย์ใหม่ๆ เราประกันราคาข้าว 10 บาท ประกาศมาก่อนรัฐบาลทักษิณ คิดยื่นบนขาคตนเอง ลดต้นทุนการผลิต ตลาดข้าวอินทรีย์ การรวมกลุ่มกันทั้งภาคสังคมชุมชน อำนาจ อุบล ชโสธร เครือข่ายเกษตรอินทรีย์บ้านน้ำอ้อม เป็นตัวอย่าง ชาวนาเรานี้แหละมารวมกลุ่มกันช่วยกัน ไม่ต้องรัฐ ไม่ต้องโรงสี เราช่วยกันไปกันได้ นอกจากนั้นวิกฤตสิ่งแวดล้อม สังคม เศรษฐกิจ เรามองไปที่รัฐอย่างเดียวไม่ได้ ข้าวกลายเป็นการเมือง ประกันราคาที่เป็นความจริง ชาวนาเราเป็นเครื่องมือของเขา เราต้องรู้จักการผลิต เกษตรเชิงเดี่ยวไปไม่ได้แล้ว สร้างพันธกรรม พันธุ์ข้าวต้องมีอายุต่างกัน จึงจะกระจายแรงงานได้ สินค้าก็ไม่ได้ทะลักสู่ตลาดพร้อมกัน ไม่ต้องจ้างคนอื่น ไม่มีใครบังคับให้ขายข้าวเอาเงินไปใช้หนี้ให้เค้า อำนาจตัดสินใจ ต่อรอง ก็มีมากขึ้น เรื่องพันธกรรมเป็นสิ่งที่ต้องตระหนักและใช้สมองอย่างว่าไปตามกระแสรัฐ อีสานปลูก กข. ภาคกลางรถเกี่ยวไร่ละ 300 อีสานไร่ละ 700 ต้นทุนต่างกันแล้ว เพราะข้าวสุกพร้อมกัน ถ้าปลูกต่างพันธุ์ ก็เกี่ยวไม่พร้อมกัน ก็กระจายงาน

นอกจากนั้นสหกรณ์ฯ กองทุนข้าวขายให้ผู้บริโภคในประเทศ และส่งออกต่างประเทศที่เป็นตลาดทางเลือก เป็นช่องทางที่กำลังขยายอยู่ คือผู้นำเข้าในโลกของการค้าเสรีผู้นำเข้าทั่วไปจะเน้นเรื่องผลกำไร แต่ผู้นำเข้าทางเลือก ต้องการช่วยเกษตรกร และมีความเป็นธรรมเรื่องโครงสร้างราคาที่ต้องมาวิจัยร่วมกันว่า ต้นทุนข้าวราคาเท่าไร ผู้ซื้อต้องการซื้อในราคาเท่าไร แล้วร่วมกันกำหนดราคาขั้นต่ำ ที่เรียกว่าแฟร์เทรด เริ่มต้นเมื่อ 3 ปีที่แล้วราคาที่กำหนดคือ 11 บาท ตอนนั้นข้าวเราไม่ถึง 10 บาท นอกจากนั้นกระบวนการผลิต ต้องไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม ไม่ใช่สารเคมี สนับสนุนการรวมกลุ่มขององค์กรเกษตรกร ไม่ซื้อจากปัจเจกบุคคล ในกระบวนการตลาดจะลดคนกลางมากที่สุด จะมีเกษตรกร ผู้ส่งออก ผู้นำเข้า ผู้บริโภค ความสัมพันธ์ผู้ผลิตผู้บริโภคจะมาเชื่อมเยียนกัน มาสัมผัสกับวิถีการผลิตไม่ใช่ดูเฉพาะตัวสินค้า ให้ทุนเกษตรกรไปบอกเล่าให้ผู้บริโภคเข้าใจถึงวิถีชีวิต อย่างเช่น ภาคภูมิไปที่สหรัฐมาแล้ว การค้าขาย Fair Trade (การค้าที่เป็นธรรม) ตลาดเติบโตขึ้น

เรื่อยๆ บางห้างสรรพสินค้าในยุโรปก็ยินดีที่จะเอาไปขาย เช่น คาร์ฟู มาร์คแอนด์สเปนเซอร์ ผู้บริโภคที่ตื่นตัวที่จะซื้อ ได้ช่วยเหลือเกษตรกรโดยตรง บวกกับตลาดเกษตรอินทรีย์ที่สนใจเรื่องสุขภาพและสิ่งแวดล้อม ไม่ว่าในภาวะวิกฤตแบบนี้ ก็ยังไปได้เรื่อยๆ เปลี่ยนมาบริโภคสินค้าอินทรีย์แล้ว คนมีเงินและมีความรู้ ก็ยากที่จะเปลี่ยนกลับไปซื้อแบบเคมีอีก ต่างประเทศ เครือข่ายตลาดทางเลือก มีณรงค์ เช่น เขียนโปสเตอร์ถึงทุกครอบครัว ให้สนับสนุนสินค้าจากโลกใต้ เช่น ข้าวจากไทย ช็อกโกแลตจากแอฟริกา ก๋วยเตี๋ยวจากฟิลิปปินส์ ทำเป็นปีๆ เป็นฤดูกาลไป

สถานการณ์เรื่องข้าวในประเทศไทยกำลังเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงและปัญหาที่มีความซับซ้อนมากขึ้น การส่งเสริมการปลูกข้าวเชิงพาณิชย์ต้องเผชิญกับการแข่งขันที่เพิ่มสูงขึ้น กลไกการตลาดและการค้าที่ไม่เป็นธรรมยังคงเป็นปัญหาที่ไม่ได้รับการแก้ไข อย่างจริงจัง ชาวนาต้องเผชิญกับปัญหาราคาผลผลิตตกต่ำและความผันผวนของราคา การโกงตางค์และการกำหนดเกรดข้าวของชาวนาให้ต่ำติดดินของพ่อค้าคนกลาง ขณะที่ผลประโยชน์จากโครงการรับจำนำข้าวข้าวของรัฐบาลหลายยุคหลายสมัยตกไม่ ถึงชาวนายรายย่อย ช้างยังเปิดช่องให้ทุจริตโกงกินอย่างมหาศาล นโยบายข้าวของรัฐบาลจึงมีนัยยะที่เป็นประเด็นทางการเมือง และผลประโยชน์ของกลุ่มบุคคลบางกลุ่มและไม่จริงจังต่อการตอบสนองต่อความเดือดร้อนของชาวนาผู้ปลูกข้าวส่วนใหญ่ ยิ่งไปกว่านั้นภายใต้กรอบความตกลงอาเซียน รัฐบาลไทยกำลังผลักดันให้เกิดความร่วมมือทางการค้าข้าวระหว่างประเทศใน ภูมิภาค การสนับสนุนตลาดซื้อขายล่วงหน้าระดับภูมิภาค ตลอดจนการเปิดเสรีการค้าข้าว ธุรกิจการค้าข้าวในภูมิภาคจะถูกควบคุมและกำหนดโดยกลุ่มทุนเพียงไม่กี่กลุ่ม และชาวนาไทยจะได้รับแรงกดดันด้านราคาและความไม่เป็นธรรมจากกลไกการค้าข้าว มากยิ่งขึ้น

ภาคการผลิต วิธีการผลิตของชาวนาที่เปลี่ยนไป ผู้การพึ่งพาเทคโนโลยีนำเข้าจากภายนอกมากขึ้นทั้งเครื่องจักรกล พลังงาน เมล็ดพันธุ์ ปุ๋ยเคมี สารเคมี ส่งผลให้ชาวนาสูญเสียอำนาจการควบคุมปัจจัยการผลิต พฤติกรรมชาวนาในกระแสโลกาภิวัตน์เป็นพฤติกรรมที่ขึ้นต่อเทคโนโลยีสมัยใหม่ การทำนาตั้งแต่การเตรียมดินจนกระทั่งเก็บเกี่ยวต้องพึ่งพาเทคโนโลยีส่วนๆ ชาวนาหลายเป็นผู้บริหารจัดการนาแบบสมบูรณ์ การลงทุนและการพึ่งพาจากภายนอกแบบร้อยเปอร์เซ็นต์ทำให้การทำนาดั้งเดิมในอดีตแทบจะไม่หลงเหลือให้เห็น ชาวนาจึงต้องเผชิญกับปัญหานานาประการ ไม่ว่าจะเป็นปัญหานี้สินที่เพิ่มมากขึ้น ต้นทุนการผลิตที่เพิ่มสูงขึ้น ราคาผลผลิตที่ไม่เป็นธรรม การขาดอำนาจต่อรอง การขาดการรวมกลุ่ม และการสูญเสียการพึ่งตนเอง

การเสนอแนะแนวทางในการปรับปรุงกระบวนการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องของนโยบายในการกำหนดราคาข้าวเพื่อช่วยเหลือเกษตรกรชาวนาไทย

การเสนอแนะแนวทางในการปรับปรุงกระบวนการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องของนโยบายในการกำหนดราคาข้าวเพื่อช่วยเหลือเกษตรกรชาวนาไทย เน้นการวิจัยเฉพาะเรื่องการทำนโยบายประกันรายได้ของพรรคประชาธิปัตย์ที่บริหารประเทศปี พ.ศ. 2552 ถึงปี 2556 ที่พรรคเพื่อไทยเป็นแกนนำจัดตั้งรัฐบาล มีดังนี้

1. สนับสนุนให้เกษตรกรปรับเปลี่ยนแนวคิดและระบบการผลิตสู่การพึ่งตนเอง โดยกำหนดมาตรการ เช่น

1.1 สร้างระบบการผลิตที่หลากหลายสอดคล้องกับมิติวัฒนธรรม วิถีชีวิต และสร้างความมั่นคงทางด้านอาหารทั้งในระดับครัวเรือน ชุมชน และประเทศ

1.2 สนับสนุนให้องค์กรชาวบ้านสามารถจัดการพันธกรรมข้าวทั้งการรวบรวมพันธุ์ขยายพันธุ์และเป็นเจ้าของพันธุ์

1.3 พัฒนาประสิทธิภาพผลผลิตทั้งเชิงคุณภาพและปริมาณ โดยเน้นศักยภาพของเกษตรกร เป็นผู้จัดการด้วยตนเอง

2. สร้างการค้าที่เป็นธรรมและตลาดทางเลือกโดยเกษตรกร โดยกำหนดมาตรการ เช่น

2.1 สนับสนุนให้เกษตรกร กลุ่มเกษตรกรเป็นหน่วยจัดการโครงการรับจำนำข้าวเปลือกโดยตรง

2.2 ยกกระดับให้เกษตรกรสามารถจัดการผลผลิตทั้งระบบด้วยตนเอง (กลุ่มเกษตรกร/สหกรณ์)

2.3 รมรงค์จุดประกาย “ตลาดการค้าที่เป็นธรรม” เพื่อเกษตรกรและผู้บริโภค

3. สร้างและขยายรูปธรรมเกษตรกรมอย่างยั่งยืน โดยกำหนดมาตรการ เช่น

3.1 กำหนดมาตรการ พัฒนาและยกระดับรูปธรรมต้นแบบให้เป็นแหล่งเรียนรู้สามารถถ่ายทอด ประสบการณ์และขยายผลให้เกษตรกรที่สนใจ

4. สนับสนุนและเสริมสร้างความเข้มแข็งให้ขบวนการชาวนา โดยกำหนดมาตรการ เช่น

4.1 ให้เกษตรกรร่วมรับรู้ข้อมูล ร่วมวิเคราะห์ปัญหา และร่วมหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาาร่วมกัน

4.2 สร้างความร่วมมือกับองค์กรและหน่วยงานทุกภาคส่วนในการสนับสนุนการค้าที่เป็นธรรมและตลาดทางเลือกในระบบเกษตรกรมยั่งยืน

5. ผลักดันให้เกิดกฎหมายและนโยบายด้านเกษตรกรรมยั่งยืนร่วมกับหน่วยงานทุกภาคส่วน โดยกำหนดมาตรการ เช่น

- 5.1 ประสานกับหน่วยงาน/องค์กร เพื่อให้มีนโยบายด้านเกษตรกรรมยั่งยืน
- 5.2 ผลักดันให้มีโครงการอุดหนุนชาวนาโดยตรง เน้นการจัดการในระดับท้องถิ่น โดยเกษตรกร หรือองค์กรเกษตรกรในท้องถิ่น
- 5.3 ประสานความร่วมมือกับสื่อมวลชน ในการรณรงค์ประเด็นปัญหาและทางเลือกที่ควบคู่กันทั้งในระยะสั้นและระยะยาว

สรุป

การเสนอแนะแนวทางในการปรับปรุงกระบวนการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องของนโยบายในการกำหนดราคาข้าวเพื่อช่วยเหลือเกษตรกรชาวนาไทย มีดังนี้ สนับสนุนให้เกษตรกรปรับเปลี่ยนแนวคิดและระบบการผลิตสู่การพึ่งตนเอง สร้างการค้าที่เป็นธรรมและตลาดทางเลือกโดยเกษตรกร สร้างและขยายรูปธรรมเกษตรกรรมอย่างยั่งยืน สนับสนุนและเสริมสร้างความเข้มแข็งให้ขบวนการชาวนา ผลักดันให้เกิดกฎหมายและนโยบายด้านเกษตรกรรมยั่งยืนร่วมกับหน่วยงานทุกภาคส่วน

บทที่ 5

สรุปผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษา นโยบายรัฐบาลในการกำหนดราคาข้าวเพื่อช่วยเหลือเกษตรกรชาวนาไทย มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและวิเคราะห์นโยบายรัฐบาลในการกำหนดราคาข้าวเพื่อช่วยเหลือเกษตรกรชาวนาไทย ศึกษาเปรียบเทียบการให้ความช่วยเหลือเกษตรกรชาวนาไทย ระหว่างนโยบายรับจำนำข้าวเปลือกและนโยบายประกันราคาข้าวเปลือก และเสนอแนะแนวทางในการปรับปรุงกระบวนการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องของนโยบายในการกำหนดราคาข้าวเพื่อช่วยเหลือเกษตรกรชาวนาไทย ผู้วิจัยจึงมีสรุปและข้อเสนอแนะ ดังนี้

สรุป

1. การวิเคราะห์นโยบายรัฐบาลในการกำหนดราคาข้าวเพื่อช่วยเหลือเกษตรกรชาวนาไทย พบว่า ชาวนาเป็นผู้ผลิต แต่ไม่ได้จัดการผลผลิตโดยตนเอง การจัดการการตลาดตั้งแต่ยุคเริ่มต้นต้องมีคนกลาง ในการจัดการการตลาด ไม่มีอำนาจในการต่อรองซึ่งกันและกัน แตกต่างจากผลผลิตของบริษัทเอกชนทั่วไปที่สามารถกำหนดราคาขายได้ นอกจากนั้น เรื่องของราคา เกิดจากความต้องการกับผลิตผลที่มี ผู้ซื้อจากต่างประเทศก็ดูจากผู้ผลิตหลายๆ ที่ ก็จะมีราคาอยู่ในใจ ด้วยลักษณะเป็นแบบนี้ ราคาควรเป็นอย่างไร ตลาดปลายทางจะรับได้ไหม กลไกราคาก็เกิดจากผู้ส่งออก ราคาที่เสนอมมาจากไหน ก็มาจากที่ราคาคิดว่าจะซื้อได้จากโรงสีในประเทศ และค่าใช้จ่ายลูกค้าต่อรองน้อย เมื่อยอมรับราคารันนั้นก็ทำให้ผู้ส่งออกข้าว ซึ่งจะสะท้อนไปยังโรงสีว่า ข้าวเปลือกราคานี้ทำได้ เมื่อก่อนก็ไม่เชื่อว่าต่างประเทศจะกำหนดราคาข้าวเรา แต่มีตัวอย่างในปีที่แล้วว่าสามารถกำหนดราคาขายได้ ขึ้นราคาเท่าไรต่างประเทศก็ซื้อ ทำให้สามารถกำหนดราคาขาย แต่แท้จริงแล้วไม่ใช่ เมื่อความต้องการของต่างประเทศลดลง ราคาข้าวก็ต่ำลง การกำหนดราคาก็ยังอยู่กับต่างประเทศเหมือนเดิม ต่างประเทศต้องการมากก็ราคาสูง ต้องการน้อยราคาต่ำ ที่สำคัญยังมีเพื่อนบ้านที่เป็นคู่แข่งด้วย

2. การเปรียบเทียบการให้ความช่วยเหลือเกษตรกรชาวนาไทยระหว่างนโยบายรับจํานำข้าวเปลือกและนโยบายประกันราคาข้าวเปลือก พบว่า

จุดเด่นของนโยบายประกันราคาข้าวเปลือก ได้แก่ จำนวนเกษตรกรที่ได้รับประโยชน์จากนโยบายจำนวนมาก และราคาข้าวจะเป็นไปตามกลไกตลาด ที่ผู้ส่งออกกำหนดจากความต้องการของต่างประเทศ และปัญหาทุจริตคอร์รัปชันจากเจ้าหน้าที่รัฐมีน้อยมากเพราะเงินคู่มือเกษตรกรโดยตรงผ่านธนาคาร ธ.ก.ส. เพราะเจ้าหน้าที่จะสามารถทุจริตได้ เมื่อร่วมกับเกษตรกรในการแจ้งข้อมูลอันเป็นเท็จ ทั้งปริมาณผลผลิตที่ได้หรือผลผลิตที่เสียหายจากภัยพิบัติต่างๆ เพราะแม้เกิดภัยพิบัติจากน้ำท่วม ศัตรูพืช ระบาดเกษตรกรก็จะยังได้ส่วนต่างแม้ไม่มีผลผลิต

จุดเด่นของนโยบายรับจํานำข้าวเปลือก ได้แก่ เกษตรกรจะขายข้าวเปลือกได้ราคาสูง ราคาข้าวในท้องตลาดเพิ่มขึ้น เนื่องจากถ้าพ่อค้าไม่รับซื้อ ในราคาสูงก็ไม่มีข้าวขายเพราะรัฐจะซื้อเองหมด รัฐบาลสามารถควบคุมราคาซื้อ-ขาย ข้าวได้ (ในการส่งออกและบริโภคภายในประเทศ) เกษตรกร มีข้าวเท่าไรก็ขายได้ตาม จำนวนผลผลิตที่ได้ เช่น หากทำนา มีข้าว 10 ตัน ก็ได้ทั้ง 10 ตัน เป็นเงิน 150,000 บาท

จุดอ่อนของนโยบายประกันราคาข้าวเปลือก ได้แก่ มีการกำหนดให้จ่ายเงินส่วนต่างจะจ่ายให้แก่ 25 ตัน และรัฐบาลต้องจ่ายเงินไปสู่เกษตรกรโดยตรง ทำให้รัฐต้องจ่ายเงินเพื่อการนี้เป็นจำนวนมาก การจ่ายเงินส่วนต่างจะจ่ายให้แก่ 25 ตัน ถ้าใครได้เกินกว่า 25 ตัน ไม่ได้รับส่วนต่าง คิดให้ผลผลิตข้าวที่ 500 กิโลกรัมต่อไร่ ถ้าใครทำได้มากกว่านั้นก็ไม่ได้ รัฐต้องจ่ายเงินไปสู่เกษตรกรโดยตรง ทำให้รัฐต้องจ่ายเงินเพื่อการนี้เป็นจำนวนมากโดยไม่ได้อะไรกลับมา ทำให้ราคาข้าวไม่ขึ้นเกินหนึ่งหมื่น บาทเพราะพ่อค้ารับซื้อรู้ว่ารัฐจ่ายส่วนต่างให้เกษตรกรแล้วเหมือนรัฐครราราคาข้าวไม่ให้เกินหนึ่งหมื่นบาท

จุดอ่อนของนโยบายรับจํานำข้าวเปลือก ได้แก่ การที่กำหนดราคารับจํานำสูงกว่าราคาตลาด เป็นการบิดเบือนกลไกตลาด รัฐต้องเสียเงินจำนวนไม่น้อยในการสต็อกข้าว และมีการคอร์รัปชันสูง การบิดเบือนกลไกตลาดทำให้ รัฐต้องจ่ายเงินจำนวนมากไปซื้อข้าว ข้าวจากเกษตรกรทั้งหมดในกรณีที่พ่อค้าไม่รับซื้อข้าวแข่ง รัฐต้องเสียเงินจำนวนไม่น้อยในการสต็อกข้าวและเนื่องจากข้าวมีการเสื่อมคุณภาพ จึงต้องมีค่าใช้จ่ายในการรักษาคุณภาพข้าวจำนวนมากถ้าขายข้าวไม่ได้ และอาจมีข้าวจากต่างประเทศเข้ามาสวมสิทธิ์ จากอดีตที่ผ่านมา มีการคอร์รัปชันสูง ทำให้รัฐต้องขาดทุนปีละหลายล้านบาท

ประโยชน์ของนโยบายประกันราคาข้าวเปลือก ได้แก่ ช่วยเหลือให้เกษตรกรขายข้าวเปลือกได้ในราคาที่สูงขึ้น และเป็นการใช้กลไกตลาดในการสร้างเสถียรภาพราคา เพื่อช่วยเหลือให้เกษตรกรขายข้าวเปลือกได้ในราคาที่สูงขึ้น เป็นการใช้กลไกตลาดในการสร้างเสถียรภาพราคา

ในระยะยาวและมีความยั่งยืน เป็นการลดภาระงบประมาณค่าใช้จ่ายของรัฐบาลในการช่วยเหลือให้เกษตรกรสามารถขายข้าวเปลือกได้ในราคาที่เหมาะสม

ประโยชน์ของนโยบายรับจำนำข้าวเปลือก ได้แก่ เป็นการบรรเทาความเดือดร้อนทางการเงินของเกษตรกร และเป็นการรวบรวมข้าวเปลือกส่วนเกินไม่ให้ออกสู่ตลาดมากในช่วงต้นฤดูเก็บเกี่ยว เป็นการบรรเทาความเดือดร้อนทางการเงินของเกษตรกร เป็นการรวบรวมข้าวเปลือกส่วนเกินไม่ให้ออกสู่ตลาดมากในช่วงต้นฤดูเก็บเกี่ยว นโยบายรับจำนำมีประโยชน์ คือ ราคาข้าวเกษตรกรได้ราคาดี

การปฏิบัติตามนโยบายประกันราคาข้าวเปลือก ได้แก่ เกษตรกรต้องขึ้นทะเบียน นำใบรับรองมาขึ้นใบประทวน ขึ้นทะเบียนปลูก และรับใบรับรองแล้วขึ้นเงินกับ ธ.ก.ส. เกษตรกรผู้ปลูกข้าวที่เข้าร่วมนโยบายจะได้รับส่วนต่างระหว่างราคาตลาด อ้างอิงกับราคาประกันเป็นเงินสดโดยตรงจากรัฐ กรณีราคาตลาดต่ำกว่าราคาประกัน ช่วยให้เกษตรกรไม่ขาดทุนจากการขายข้าว การจดทะเบียนเกษตรกรและพื้นที่เพาะปลูกเพื่อทำประกันราคา จะช่วยลดปัญหาการสวมสิทธิ์จากข้าวของประเทศเพื่อนบ้าน ไม่เป็นภาระกับการจัดสรรงบประมาณของรัฐบาล เนื่องจากรัฐบาลจะจ่ายส่วนต่างระหว่างราคาตลาดอ้างอิงกับราคาประกันให้กับเกษตรกรเท่านั้น รัฐบาลไม่ต้องรับภาระเกี่ยวกับการแปรสภาพและการจัดเก็บข้าวสารในสต็อกของรัฐบาล ลดปัญหาการทุจริต และการแสวงหาประโยชน์จากการรับจำนำของผู้ที่เกี่ยวข้องในขั้นตอนต่างๆ คงเหลือเพียงระดับเกษตรกรและเจ้าหน้าที่จดทะเบียน กลไกการค้าข้าวเข้าสู่ภาวะปกติ กลับมามีการแข่งขัน รัฐบาลและเจ้าหน้าที่ไม่ต้องมายุ่งเกี่ยวกับการค้าข้าว

การปฏิบัติตามนโยบายรับจำนำข้าวเปลือก ได้แก่ เกษตรกรต้องขึ้นทะเบียนเกษตรกร นำใบรับรองไปขึ้นกับ ธ.ก.ส. ขึ้นทะเบียนปลูก รับใบรับรองแล้วนำข้าวขายให้โรงสีที่รับขึ้นกับ อ.ค.ส. หรือ อ.ต.ก. แล้วไปขึ้นเงินกับ ธ.ก.ส. วิธีการรับจำนำ ให้รับจำนำข้าวเปลือกเจ้า ข้าวเปลือกหอมจังหวัด และข้าวเปลือกปทุมธานี เฉพาะใบประทวนเท่านั้น โดยให้ อ.ค.ส. และ อ.ต.ก. รับสมัครโรงสี/ตลาดกลางเข้าร่วมนโยบายเป็นจุดรับฝากข้าวเปลือกและจ่ายใบประทวน ให้เกษตรกรที่นำข้าวเปลือกมาจำนำ เพื่อให้เกษตรกรนำใบประทวนไปจำนำกับ ธ.ก.ส. และ ธ.ก.ส. ต้องจ่ายเงินให้เกษตรกร ภายใน 3 วันทำการ โดยให้โรงสีที่รับฝากข้าวเปลือกไว้ดำเนินการตีแปรสภาพข้าวเปลือกเป็นข้าวสารส่งมอบเข้าโกดังกลางตามหลักเกณฑ์ และมติของคณะอนุกรรมการกำกับดูแลการรับจำนำข้าว สำหรับตลาดกลางที่เข้าร่วมนโยบายฯ ให้เก็บรักษาข้าวเปลือกไว้ในโกดังที่ อ.ค.ส./อ.ต.ก. กำหนดเป็นโกดังกลาง 3 ในกรณีการรับจำนำข้าวเปลือกหอมมะลิและข้าวเปลือกเหนียวให้รับจำนำใบประทวนเท่านั้น แต่ อาจพิจารณาให้มีการรับจำนำยุ่งฉางเฉพาะในพื้นที่ที่มียุ่งฉางเก็บรักษาและมีการดูแลได้มาตรฐาน ตามหลักเกณฑ์และมติของคณะอนุกรรมการ กำกับดูแลการรับจำนำข้าว

3. การเสนอแนะแนวทางในการปรับปรุงกระบวนการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องของนโยบาย ในการกำหนดราคาข้าวเพื่อช่วยเหลือเกษตรกรชาวนาไทย มีดังนี้

3.1 สนับสนุนให้เกษตรกรปรับเปลี่ยนแนวคิดและระบบการผลิตสู่การพึ่งตนเอง โดยกำหนดมาตรการ เช่น สร้างระบบการผลิตที่หลากหลายสอดคล้องกับมิติวัฒนธรรม วิถีชีวิต และสร้างความมั่นคงทางด้านอาหารทั้งในระดับครัวเรือน ชุมชน และประเทศ สนับสนุนให้องค์กร ชาวบ้านสามารถจัดการพันธกรรมข้าวทั้งการรวบรวมพันธุ์ขยายพันธุ์และเป็นเจ้าของพันธุ์ พัฒนา ประสิทธิภาพผลผลิตทั้งเชิงภาพและปริมาณ โดยเน้นศักยภาพของ เกษตรกร เป็นผู้จัดการด้วย ตนเอง

3.2 สร้างการค้าที่เป็นธรรมและตลาดทางเลือกโดยเกษตรกร โดยกำหนด มาตรการ เช่น สนับสนุนให้เกษตรกร กลุ่มเกษตรกรเป็นหน่วยจัดการโครงการรับจำนำข้าวเปลือก โดยตรง ยกเว้นให้เกษตรกรสามารถจัดการผลผลิตทั้งระบบด้วยตนเอง (กลุ่มเกษตรกร/สหกรณ์) ธรรมชาติจูงใจ “ตลาดการค้าที่เป็นธรรม” เพื่อเกษตรกรและผู้บริโภค

3.3 สร้างและขยายรูปธรรมเกษตรกรมอย่างยั่งยืน โดยกำหนดมาตรการ เช่น กำหนดมาตรการ พัฒนาและยกระดับรูปธรรมต้นแบบให้เป็นแหล่งเรียนรู้ สามารถถ่ายทอด ประสบการณ์และขยายผลให้เกษตรกรที่สนใจ

3.4 สนับสนุนและเสริมสร้างความเข้มแข็งให้ขบวนการชาวนา โดยกำหนด มาตรการ เช่น ให้เกษตรกรร่วมรับรู้ข้อมูล ร่วมวิเคราะห์ปัญหา และร่วมหาแนวทางในการแก้ไข ปัญหาร่วมกัน สร้างความร่วมมือกับองค์กรและหน่วยงานทุกภาคส่วนในการสนับสนุนการค้าที่ เป็นธรรมและตลาดทางเลือกในระบบเกษตรกรรมยั่งยืน

3.5 ผลักดันให้เกิดกฎหมายและนโยบายด้านเกษตรกรรมยั่งยืนร่วมกับหน่วยงาน ทุกภาคส่วน โดยกำหนดมาตรการ เช่น ประสานกับหน่วยงาน/องค์กร เพื่อให้มีนโยบายด้าน เกษตรกรรมยั่งยืน ผลักดันให้มีโครงการอุดหนุนชาวนาโดยตรง เน้นการจัดการในระดับท้องถิ่น โดยเกษตรกร หรือองค์กรเกษตรกรในท้องถิ่น ประสานความร่วมมือกับสื่อมวลชน ในการรณรงค์ ประเด็นปัญหาและทางเลือกที่ควบคู่กันทั้งในระยะสั้นและระยะยาว

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. สนับสนุนให้เกษตรกรปรับเปลี่ยนแนวคิดและระบบการผลิตสู่การพึ่งตนเอง โดย กำหนดมาตรการ เช่น สร้างระบบการผลิตที่หลากหลายสอดคล้องกับมิติวัฒนธรรม วิถีชีวิต และ

สร้างความมั่นคงทางด้านอาหารทั้งในระดับครัวเรือน ชุมชน และประเทศ สนับสนุนให้องค์กรชาวบ้านสามารถจัดการพันธกรรมข้าวทั้งการรวบรวมพันธุ์ขยายพันธุ์และเป็นเจ้าของพันธุ์ พัฒนาประสิทธิภาพการผลิตทั้งเชิงภาพและปริมาณ โดยเน้นศักยภาพของ เกษตรกร เป็นผู้จัดการด้วยตนเอง

2. สร้างการค้าที่เป็นธรรมและตลาดทางเลือกโดยเกษตรกร โดยกำหนดมาตรการ เช่น สนับสนุนให้เกษตรกร กลุ่มเกษตรกรเป็นหน่วยจัดการโครงการรับจำนำข้าวเปลือกโดยตรง ยกย่องให้เกษตรกรสามารถจัดการผลผลิตทั้งระบบด้วยตนเอง (กลุ่มเกษตรกร/สหกรณ์) รมรงค์ จุดประกาย “ตลาดการค้าที่เป็นธรรม” เพื่อเกษตรกรและผู้บริโภค

3. สร้างและขยายรูปธรรมเกษตรกรรมอย่างยั่งยืน โดยกำหนดมาตรการ เช่น กำหนด มาตรการ พัฒนาและยกระดับรูปธรรมต้นแบบให้เป็นแหล่งเรียนรู้ สามารถถ่ายทอด ประสบการณ์ และขยายผลให้เกษตรกรที่สนใจ

4. สนับสนุนและเสริมสร้างความเข้มแข็งให้ขบวนการชาวนา โดยกำหนดมาตรการ เช่น ให้เกษตรกรร่วมรับรู้ข้อมูล ร่วมวิเคราะห์ปัญหา และร่วมหาแนวทางในการแก้ไขปัญหา ร่วมกัน สร้างความร่วมมือกับองค์กรและหน่วยงานทุกภาคส่วนในการสนับสนุนการค้าที่เป็นธรรม และตลาดทางเลือกในระบบเกษตรกรรมยั่งยืน

5. ผลักดันให้เกิดกฎหมายและนโยบายด้านเกษตรกรรมยั่งยืนร่วมกับหน่วยงานทุกภาคส่วน โดยกำหนดมาตรการ เช่น ประสานกับหน่วยงาน/องค์กร เพื่อให้มีนโยบายด้านเกษตรกรรมยั่งยืน ผลักดันให้มีโครงการอุดหนุนชาวนาโดยตรง เน้นการจัดการในระดับท้องถิ่น โดยเกษตรกร หรือองค์กรเกษตรกรในท้องถิ่น ประสานความร่วมมือกับสื่อมวลชน ในการรณรงค์ ประเด็นปัญหาและทางเลือกที่ควบคู่กันทั้งในระยะสั้นและระยะยาว

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาปัญหาในการกำหนดราคาข้าวเพื่อช่วยเหลือเกษตรกรชาวนาไทย
2. ควรศึกษาประสิทธิผลการกำหนดราคาข้าวเพื่อช่วยเหลือเกษตรกรชาวนาไทย
3. ควรศึกษาประสิทธิภาพของบุคลากรที่ดำเนินการกำหนดราคาข้าวเพื่อช่วยเหลือเกษตรกรชาวนาไทย

บรรณานุกรม

- กวี รัชชช. (2549). แนวความคิดและทฤษฎีรัฐประศาสนศาสตร์. กรุงเทพมหานคร : พี.เอ็น.การพิมพ์□.
- คารุณี จันโท. (2548). การประเมินผลโครงการรับจำนำข้าวเปลือกนาปี ปีการผลิต 2541/2542 จังหวัดเชียงใหม่. เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ดิเรก ศรีสุข. (2549). การประเมินโครงการประชุม. กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์□.
- ถวัลย์ วรเทพพิพิงษ์. (2546). นโยบายสาธารณะและการวางแผน นโยบายสาธารณะ. กรุงเทพมหานคร: คณะรัฐประศาสนศาสตร์สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ทินพันธ์ นาคะตะ. (2549). นโยบาย การพัฒนา และวิชาการ. กรุงเทพมหานคร: โครงการเอกสารและตำราคณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- นิตา ชูโต. (2548). การประเมินโครงการ. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร : พี.เอ็น.การพิมพ์□.
- บุบผา สุดสวัสดิ์. (2550). การเขียนโครงการ. พิมพ์ครั้งที่ 2. สมุทรสาคร : วิทยาลัยเทคนิคสมุทรสาคร.
- ประชุม รอดประเสริฐ. (2549). การบริหารโครงการ. กรุงเทพมหานคร : เนติกุลการพิมพ์□.
- ประสิทธิ์ ตงยิ่งศิริ. (2549). การวิเคราะห์□และการประเมินโครงการ. กรุงเทพมหานคร : เรือนแก้วการพิมพ์□.
- ปิยะนุช เงินคล้าย. (2548). นโยบายสาธารณะ. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์เอกสารทางวิชาการ คณะรัฐศาสตร์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- เขาวดี วิบูลย์□ศรี. (2548). การประเมินโครงการ : แนวคิดและแนวปฏิบัติ. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์□มหาวิทยาลัย.
- รสสุคนธ์ เทพอวยพร. (2549). ปัญหาและอุปสรรคของการนำนโยบายไปปฏิบัติกรณีศึกษาโครงการรับจำนำข้าวเปลือกนาปี ปีการผลิต 2548/49 จังหวัดพิจิตร. กรุงเทพมหานคร : □มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- วีณา ทองรัตน์. (2550). การประเมินโครงการ. กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์□.
- ศิริชัย กาญจนวาสี. (2546). การบริหารโครงการ. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- สมบัติ ชำรงชัยวงศ์. (2549). นโยบายสาธารณะ. กรุงเทพมหานคร : : เนติกุลการพิมพ์□.
- สมบัติ สุวรรณพิทักษ์□. (2550). การประเมินโครงการ. ราชบุรี : ศูนย์□การศึกษานอกโรงเรียน.

สมศักดิ์ สุวรรณสุจริต. (2548). การสัมมนาการบริหารรัฐกิจ: การประเมินผลนโยบายสาธารณะ.

กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ □. (2548). การประเมินโครงการประชุม : หลักและการประยุกต์ □ ไซ □.

กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์ □.

สุขุม มูลเมือง. (2550). เทคนิคการประเมินโครงการ. กรุงเทพมหานคร : กองแผนงาน สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ.

สุพาดา สิริกุดตา. (2548). แนวความคิดและทฤษฎีรัฐประศาสนศาสตร์. เชียงใหม่: อนุชพรินต์ติ้ง.

สุวิมล ตีรกานันท์. (2549). การประเมินโครงการ: แนวทางสู่การปฏิบัติ. กรุงเทพมหานคร:

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สุวิมล ว่องวานิช. (2545). ทฤษฎีการประเมิน. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ประวัติย่อผู้วิจัย

เกิดเมื่อ วันที่ 26 กรกฎาคม 2506 ที่อำเภอตะพานหิน จังหวัดพิจิตร

ประวัติการศึกษา

- หลังจากจบการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ได้มาศึกษาต่อชั้นประถมศึกษาปีที่ 7 ที่จังหวัดนครสวรรค์ ตามครอบครัวที่ย้ายมาอยู่ที่จังหวัดนครสวรรค์
- จบการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 7 ที่โรงเรียนโชติวิ นครสวรรค์
- จบการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่โรงเรียนนครสวรรค์ ปี 2525
- จบการศึกษาระดับปริญญาตรี ที่โรงเรียนนายร้อยตำรวจ ปี 2529
- จบการศึกษาระดับปริญญาโท สาขาบริหารธุรกิจ จากมหาวิทยาลัยนเรศวร ปี 2540

ประวัติการทำงาน

- รับราชการตำรวจ ตั้งแต่ปี 2529 ถึงปี 2544
- ลงสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดนครสวรรค์ ตั้งแต่ปี 2544 ถึงปี 2548 และตั้งแต่ปี 2548 ถึงปี 2549
- เคยดำรงตำแหน่งทางการเมือง
 1. เลขานุการรัฐมนตรีว่าการกระทรวงแรงงาน ปี 2549
 2. รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ 2 สมัย (สมัยนายสมัคร สุนทรเวช และนายสมชาย วงษ์สวัสดิ์ เป็นนายกรัฐมนตรี) ปี 2551

สรุปย่อ

ลักษณะวิชา การเศรษฐกิจ

เรื่อง นโยบายรัฐบาลในการกำหนดราคาข้าวเพื่อช่วยเหลือเกษตรกรชาวนาไทย
ผู้วิจัย พันตำรวจโท บรรยณิ ตั้งภากรณ์ หลักสูตร วปม. รุ่นที่ 7
ตำแหน่ง

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

เนื่องจากข้าวเป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญของคนไทยและประเทศไทยมาช้านานตั้งแต่ในอดีตจนถึงปัจจุบัน โดยในปี 2557 คนไทยประกอบอาชีพเป็นเกษตรกรชาวนาประมาณ 4.8 ล้านครัวเรือน หรือประมาณ 17.6 ล้านคน จากประชากรทั้งหมดในปัจจุบันซึ่งมีอยู่ประมาณ 64 ล้านคน หรือเท่ากับประมาณร้อยละ 27 จากประชากรทั้งหมดและจากการที่มีประชากร ที่เป็นเกษตรกรชาวนาจำนวนมากเข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องย่อมมีความสำคัญและส่งผลโดยตรงต่อชีวิตความเป็นอยู่และเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศไทย

ดังนั้นรัฐบาลในอดีตจนถึงปัจจุบันจึงให้ความสำคัญกับเกษตรกรชาวนาไทยมาโดยตลอดเนื่องจากเมื่อใดเกษตรกรชาวนาไทยสามารถดำรงตนอยู่ได้ด้วยเป็นอย่างดี โดยสามารถขายข้าวได้ราคาดี มีผลกำไรจากการลงทุนปลูกข้าว ก็จะทำให้สามารถมีเงินที่ได้จากผลกำไรดังกล่าว มาจับจ่ายใช้สอย ทำให้เกิดเงินหมุนเวียนในระบบและเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศดีขึ้นและหากเมื่อใดชาวนาไทยไม่สามารถขายข้าวได้ราคาดีหรือขาดทุนจากการปลูกข้าว ก็จะทำให้ชาวนาไม่มีเงินมาจับจ่ายใช้สอย ส่งผลให้เศรษฐกิจของประเทศโดยรวมซบเซาลงได้

การที่ชาวนาจะขายข้าวได้ราคาดีหรือไม่ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบที่สำคัญ คือ โรงสีข้าวและผู้ส่งออกข้าว ซึ่งโดยปกติเมื่อชาวนาปลูกข้าวได้ผลผลิตแล้ว ก็จะนำข้าวที่ปลูกได้ที่เรียกว่า “ข้าวเปลือก” นั้นมาขายที่โรงสีข้าวหรือตลาดกลางที่รับซื้อข้าวเปลือก (จะมีตัวแทนของโรงสีข้าว มารับซื้อ) โดยโรงสีข้าวหรือตลาดกลางรับซื้อข้าวก็จะตั้งราคาซื้อ ตามราคาของผู้ส่งออกข้าวตั้งราคาซื้อไว้ตามราคาที่เมื่อสี่แปดสัปดาห์เป็นข่าวสารซึ่งการที่ผู้ส่งออกจะตั้งราคาซื้อได้เท่าไรนั้น ส่วนใหญ่ก็จะตั้งตามราคาซื้อขายข้าวชนิดต่าง ๆ ตามราคาตลาดโลกที่ซื้อขายกันในเวลาปัจจุบันนั้น และนั่นคือตัวที่กำหนดว่าชาวนาจะขายข้าวได้กำไรหรือขาดทุนเพราะถ้าโรงสีข้าวรับซื้อต่ำกว่าราคาต้นทุนการผลิต ชาวนาก็จะขาดทุน แต่ถ้าโรงสีข้าวรับซื้อข้าวเปลือกที่ราคาสูงกว่า

ต้นทุนการผลิต ชาวนาก็จะมีกำไรซึ่งที่ผ่านมามีในอดีตจนถึงปัจจุบัน โอกาสที่ชาวนาไทยจะสามารถขายข้าวเปลือกได้กำไรนั้นค่อนข้างน้อยมาก จึงประสบปัญหาการขาดทุนมีหนี้สินสะสมและเพิ่มขึ้นมาโดยตลอด

ฉะนั้นรัฐบาลในอดีตจนถึงปัจจุบันจึงต้องให้ความสำคัญกับเกษตรกรชาวนาไทย โดยมีมาตรการช่วยเหลือต่าง ๆ กับชาวนา โดยเมื่อใดตลาดส่งออกต่างประเทศขายได้ราคาสูงกว่าต้นทุนของชาวนาก็จะช่วยให้ชาวนาขายข้าวไม่ให้ขาดทุน รัฐบาลจึงต้องมีนโยบายออกมาช่วยเหลือเกษตรกรชาวนาไทยมาโดยตลอดและนโยบายที่นำมาใช้กับการช่วยเหลือเกษตรกรชาวนาไทย ซึ่งเป็นนโยบายที่มักจะนำมาใช้ในการแก้ปัญหาให้กับเกษตรกรชาวนาไทยจึงเป็นที่มาของการศึกษาวิจัยในเรื่องนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาและวิเคราะห์นโยบายรัฐบาลในการกำหนดราคาข้าวเพื่อช่วยเหลือเกษตรกรชาวนาไทย
2. ศึกษาเปรียบเทียบการให้ความช่วยเหลือเกษตรกรชาวนาไทยระหว่างนโยบายรับจํานําข้าวเปลือกและนโยบายประกันราคาข้าวเปลือก
3. เสนอแนะแนวทางในการปรับปรุงกระบวนการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องของนโยบายในการกำหนดราคาข้าวเพื่อช่วยเหลือเกษตรกรชาวนาไทย

ขอบเขตของการวิจัย

1. วิจัยเฉพาะกระบวนการและรูปแบบในการกำหนดนโยบายรัฐบาลในการช่วยเหลือเกษตรกรชาวนาไทย
2. วิจัยเฉพาะนโยบายรับจํานําข้าวเปลือกและนโยบายประกันราคาข้าวเปลือก
3. วิจัยเฉพาะนโยบายประกันรายได้ (เดิมใช้คำว่านโยบายประกันราคาข้าวเปลือก ต่อมาเปลี่ยนเป็นนโยบายประกันรายได้) ของพรรคประชาธิปัตย์ที่บริหารประเทศปี พ.ศ. 2552 และนโยบายรับจํานําข้าวเปลือก ของพรรคเพื่อไทยที่บริหารประเทศปี พ.ศ. 2556

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยศึกษาวิเคราะห์กระบวนการรูปแบบและลักษณะของนโยบายรัฐบาลในการช่วยเหลือเกษตรกรชาวนาไทยโดยเปรียบเทียบนโยบายที่รัฐบาลนำมาใช้ระหว่างนโยบายรับจำนำข้าวและนโยบายประกันรายได้โดยมุ่งเน้น เป็นการวิเคราะห์ทั้ง 2 นโยบายเกี่ยวกับ ด้านจุดเด่นของโครงการ ด้านจุดอ่อนของโครงการ ด้านประโยชน์ของโครงการ ด้านการปฏิบัติตามโครงการ ด้านผู้ได้รับประโยชน์จากโครงการ ด้านนโยบายและวัตถุประสงค์ของโครงการ ด้านลักษณะและเงื่อนไขของโครงการ ด้านขั้นตอนการดำเนินการของโครงการ ด้านความเป็นธรรมแก่เกษตรกร ด้านความสามารถของโครงการในการแก้ไขปัญหาราคาข้าวของเกษตรกร ด้านผลตอบแทนของโครงการ ด้านข้อแตกต่างด้านความต้องการจากประโยชน์ที่ได้รับจากโครงการ โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์จากตัวแทนจากเกษตรกรชาวนาไทย เพื่อให้ได้แนวทางในการกำหนดนโยบายในการช่วยเหลือเกษตรกรชาวนาไทยได้อย่างถูกต้องเหมาะสม มีประสิทธิภาพ สามารถป้องกันการรั่วไหล เกิดการทุจริตในขั้นตอนต่าง ๆ เพื่อให้เกษตรกรชาวนาไทย ได้รับประโยชน์สูงสุด

ผลการวิจัย

1. การวิเคราะห์นโยบายรัฐบาลในการกำหนดราคาข้าวเพื่อช่วยเหลือเกษตรกรชาวนาไทย พบว่า การที่รัฐบาลกำหนดราคาข้าวเพื่อช่วยเหลือเกษตรกรชาวนาไทย สูงกว่ากลไกตลาด จึงเกิดปัญหาเมื่อความต้องการของต่างประเทศลดลง ราคาข้าวก็ต่ำลง การกำหนดราคาก็ยังอยู่กับต่างประเทศเหมือนเดิม ต่างประเทศต้องการมากก็ราคาสูง ต้องการน้อยราคาก็ต่ำ และยังมีประเทศเวียดนามที่เป็นคู่แข่งด้วย

2. การเปรียบเทียบการให้ความช่วยเหลือเกษตรกรชาวนาไทยระหว่างนโยบายรับจำนำข้าวเปลือกและนโยบายประกันราคาข้าวเปลือก พบว่า โครงการรับจำนำข้าวเปลือก เกษตรกรจะขายข้าวเปลือกได้ราคาสูงและได้รับเงินสดเมื่อขายข้าว ส่วนโครงการประกันราคาข้าวเปลือก เกษตรกรจะได้รับประโยชน์จากโครงการจำนวนมาก และได้รับเงินสดทันทีเมื่อขายข้าว เงินชดเชยส่วนต่างของราคาที่ประกันจะได้รับภายหลัง สำหรับราคาข้าวจะเป็นไปตามกลไกตลาด ที่ผู้ส่งออกกำหนดจากความต้องการของต่างประเทศ

3. การเสนอแนะแนวทางในการปรับปรุงกระบวนการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องของนโยบายในการกำหนดราคาข้าวเพื่อช่วยเหลือเกษตรกรชาวนาไทย เช่น การสนับสนุนให้เกษตรกร

ปรับเปลี่ยนแนวคิดและระบบการผลิตสู่การพึ่งตนเอง การสร้างการค้าที่เป็นธรรมและตลาด
ทางเลือกโดยเกษตรกร การสร้างและขยายรูปธรรมเกษตรกรรมอย่างยั่งยืน การสนับสนุนและ
เสริมสร้างความเข้มแข็งให้ขบวนการชาวนา การผลักดันให้เกิดกฎหมายและนโยบายด้าน
เกษตรกรรมยั่งยืนร่วมกับหน่วยงานทุกภาคส่วน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. สนับสนุนให้เกษตรกรปรับเปลี่ยนแนวคิดและระบบการผลิตสู่การพึ่งตนเอง โดย
กำหนดมาตรการ เช่น สร้างระบบการผลิตที่หลากหลายสอดคล้องกับมิติวัฒนธรรม วิถีชีวิต และ
สร้างความมั่นคงทางด้านอาหารทั้งในระดับครัวเรือน ชุมชน และประเทศ สนับสนุนให้องค์กร
ชาวนาสามารถจัดการพันธกรรมข้าวทั้งการรวบรวมพันธุ์ขยายพันธุ์และเป็นเจ้าของพันธุ์ พัฒนา
ประสิทธิภาพการผลิตทั้งเชิงภาพและปริมาณ โดยเน้นศักยภาพของ เกษตรกร เป็นผู้จัดการด้วย
ตนเอง

2. สร้างการค้าที่เป็นธรรมและตลาดทางเลือกโดยเกษตรกร โดยกำหนดมาตรการ เช่น
สนับสนุนให้เกษตรกร กลุ่มเกษตรกรเป็นหน่วยจัดการ โครงการรับจำนำข้าวเปลือกโดยตรง
ยกระดับให้เกษตรกรสามารถจัดการผลผลิตทั้งระบบด้วยตนเอง (กลุ่มเกษตรกร/สหกรณ์) รณรงค์
จุดประกาย “ตลาดการค้าที่เป็นธรรม” เพื่อเกษตรกรและผู้บริโภค

3. สร้างและขยายรูปธรรมเกษตรกรรมอย่างยั่งยืน โดยกำหนดมาตรการ เช่น กำหนด
มาตรการ พัฒนาและยกระดับรูปธรรมต้นแบบให้เป็นแหล่งเรียนรู้ สามารถถ่ายทอด ประสบการณ์
และขยายผลให้เกษตรกรที่สนใจ

4. สนับสนุนและเสริมสร้างความเข้มแข็งให้ขบวนการชาวนา โดยกำหนดมาตรการ
เช่น ให้เกษตรกรร่วมรับรู้ข้อมูล ร่วมวิเคราะห์ปัญหา และร่วมหาแนวทางในการแก้ไขปัญหา
ร่วมกัน สร้างความร่วมมือกับองค์กรและหน่วยงานทุกภาคส่วนในการสนับสนุนการค้าที่เป็นธรรม
และตลาดทางเลือกในระบบเกษตรกรรมยั่งยืน

5. ผลักดันให้เกิดกฎหมายและนโยบายด้านเกษตรกรรมยั่งยืนร่วมกับหน่วยงานทุก
ภาคส่วน โดยกำหนดมาตรการ เช่น ประสานกับหน่วยงาน/องค์กร เพื่อให้มีนโยบายด้าน
เกษตรกรรมยั่งยืน ผลักดันให้มีโครงการอุดหนุนชาวนาโดยตรง เน้นการจัดการในระดับท้องถิ่น

โดยเกษตรกร หรือองค์กรเกษตรกรในท้องถิ่น ประสานความร่วมมือกับสื่อมวลชน ในการรณรงค์
ประเด็นปัญหาและทางเลือกที่ควบคู่กันทั้งในระยะสั้นและระยะยาว

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาปัญหาในการกำหนดราคาข้าวเพื่อช่วยเหลือเกษตรกรชาวนาไทย
2. ควรศึกษาประสิทธิผลการกำหนดราคาข้าวเพื่อช่วยเหลือเกษตรกรชาวนาไทย
3. ควรศึกษาประสิทธิภาพของบุคลากรที่ดำเนินการกำหนดราคาข้าวเพื่อช่วยเหลือ
เกษตรกรชาวนาไทย

ABSTRACT

Title Government policies determining the price of rice for help Thailand farmers
Field Economics
Name Pol.Lt.Col.Bunyin Gungpakorn **Course** NDC (spp) **Class** 7

These objectives of research to study and analysis Government policies determining the price of rice for help Thailand farmers, compare help Thailand farmers between the paddy mortgage policies and the paddy price guarantees policies, and propose ways to improve the process determining the price of rice for help Thailand farmers. The result of research is as follows:

Analysis Government policies determining the price of rice for help Thailand farmers were government set the price of rice to help farmers Thailand, higher than market mechanisms Occur when the requirements of different countries, grain prices were lower The pricing is still the same country, foreign demand very high prices, need a little low Vietnam also has rivals.

Compare help Thailand farmers between the paddy mortgage policies and the paddy price guarantees policies were the paddy mortgage policies farmers to sell rice at a high price and earn cash when sold. The paddy price guarantees policies Farmers will benefit from a number of projects. And get instant cash when sold. Compensation insurance, the price difference will be given later. For grain prices are determined by market forces. Exporters determined by the needs of the country.

Propose ways to improve the process determining the price of rice for help Thailand farmers were encourage farmers to shift production system concept and self-reliance, creating a trade fair and a farmers market, to build and expand substantial, sustainable agriculture. Supporting and strengthening the peasant movement, push for legislation and policy on sustainable agriculture partnership with all sectors.